

PRÁVNICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

RIGORÓZNÍ PRÁCE

**ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADNÝM ČI NEBEZPEČNÝM
VÝROBKEM – SROVNÁNÍ ANGLICKÉ, ČESKÉ A AMERICKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY**

*(LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY DEFECTIVE OR DANGEROUS PRODUCT –
COMPARISON OF THE ENGLISH, CZECH AND AMERICAN LEGAL REGULATION)*

2009

Mgr. OTAKAR HÁJEK, LL.M.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne .....

.....

Mgr. Otakar Hájek, LL.M.

OBSAH

ÚVOD	8
ČÁST I. – ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADNÝM ČI NEBEZPEČNÝM VÝROBKEM V ANGLICKÉM PRÁVU	11
1. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v anglickém smluvním právu	11
1.1 Historický úvod	11
1.2 Možnosti právní ochrany	12
2. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v anglickém právu mimosmluvních civilních deliktů (tort law)	15
2.1 Vývoj práva mimosmluvních civilních deliktů jakožto prostředku právní ochrany proti škodě způsobené vadným či nebezpečným výrobkem	15
2.2 Vývoj po <i>Donoghue v Stevenson</i>	17
2.2.1 <i>Kdo má povinnost přiměřené péče?</i>	17
2.2.2 <i>Vůči komu existuje povinnost přiměřené péče?</i>	18
2.2.3 <i>Výrobky</i>	19
2.2.4 <i>Standard přiměřené péče</i>	19
2.2.5 <i>Dokazování porušení povinnosti přiměřené péče</i>	21
2.2.6 <i>Příčinná souvislost</i>	22
2.2.7 <i>Škoda</i>	23
3. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem na základě Části I Consumer Protection Act 1987	24
3.1 Důvody a okolnosti zavedení režimu přísné odpovědnosti	24
3.2 Směrnice 85/374 EEC	26
3.2.1 <i>Přijetí Směrnice 85/374 EEC</i>	26
3.2.2 <i>Vývoj po přijetí Směrnice</i>	27
3.3 Část I Consumer Protection Act 1987	29
3.3.1 <i>Obecně</i>	29
3.3.2 <i>Rozsah působnosti Části I CPA</i>	30
3.3.2.1 <i>„Výrobek“</i>	30
3.3.2.2 <i>„Vadnost výrobku“</i>	31
3.3.2.3 <i>„Výrobce“</i>	34

3.3.2.3.1 <i>Obecně</i>	34
3.3.2.3.2 <i>„Dodání jinému“</i>	35
3.3.2.3.3 <i>Odpovědnost jiných než skutečných výrobců</i>	36
3.3.2.4 <i>Náhrada škody</i>	37
3.3.2.4.1 <i>Újmy na životě a zdraví</i>	37
3.3.2.4.2 <i>Škody na majetku</i>	38
3.3.2.5 <i>Liberační důvody (Vady, které nezakládají odpovědnost podle Části I CPA)</i>	38
3.3.2.5.1 <i>Soulad se závaznými požadavky zákonných či komunitárních předpisů</i>	39
3.3.2.5.2 <i>Žalovaný nikdy nedodal výrobek jinému</i>	39
3.3.2.5.3 <i>Dodání nebylo učiněno v rámci obchodní činnosti výrobce nebo za účelem dosažení zisku</i>	40
3.3.2.5.4 <i>Vada výrobku neexistovala v době, kdy byl tento výrobek žalovaným dodáván</i>	40
3.3.2.5.5 <i>Stav vědeckého a technologického vývoje aneb tzv. development risks defence</i>	40
3.3.2.5.5.1 <i>Obecně</i>	40
3.3.2.5.5.2 <i>Implementace ve Spojeném království</i>	41
3.3.2.5.6 <i>Vada je plně přičitatelná konstrukci jiného výrobku, do něhož byl vadný výrobek inkorporován či uposlechnutí instrukcí daných výrobcem tohoto jiného výrobku</i>	43
3.3.2.6 <i>Promlčení</i>	43
3.3.3 <i>Dosavadní dopad Směrnice a Části I CPA na právní praxi</i>	44
3.3.3.1 <i>Shrnutí základních praktických dopadů nové úpravy dle litery zákona a Směrnice</i>	44
3.3.3.2 <i>Obecně k judikatuře vznikající na základě Směrnice a Části I CPA</i>	45
3.3.3.3 <i>Stručný přehled některých starších případů řešených na základě nebo pod vlivem Směrnice</i>	46
3.3.3.4 <i>Novější publikovaná britská judikatura</i>	47
3.3.3.4.1 <i>Výklad pojmu „vadný výrobek“</i>	48

3.3.3.4.2 <i>Použitelnost liberačního důvodu development risks defence</i>	53
3.3.3.4.3 <i>Některé další otázky řešené stávající judikaturou</i>	54
4. Breach of Statutory Duty (Porušení zákonné povinnosti)	55
ČÁST II. – ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADNÝM ČI NEBEZPEČNÝM VÝROBKEM V ČESKÉM PRÁVU	57
1. Úvodní poznámky	57
2. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v českém smluvním právu	58
2.1 <i>Obecně</i>	58
2.2 <i>Uplatnění náhrady škody podle občanského zákoníku</i>	60
2.3 <i>Uplatnění náhrady škody podle obchodního zákoníku</i>	61
3. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v českém deliktním právu	61
4. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem na základě zákona č. 59/1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, v platném znění (dále jen ZOŠV)	63
5. Judikatura českých soudů aplikující ZOŠV	66
ČÁST III. – SROVNÁNÍ ČESKÉ A ANGLICKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADNÝM ČI NEBEZPEČNÝM VÝROBKEM	68
1. Srovnání odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem ve smluvním právu	68
1.1 <i>Povaha odpovědnosti</i>	68
1.2 <i>Náhrada škody</i>	70
1.2.1 <i>Rozsah náhrady škody</i>	70
1.2.2 <i>Způsob náhrady škody</i>	72
2. Srovnání odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v deliktním právu	72
2.1 <i>Povaha odpovědnosti</i>	72
2.2 <i>Náhrada škody</i>	73
3. Srovnání ZOŠV a Části I CPA s přihlédnutím k jejich kompatibilitě se Směrnicí	76

3.1 Obecně	76
3.2 K jednotlivým základním otázkám právního institutu odpovědnosti za výrobek	77
<i>3.2.1 Základní prvky odpovědnosti</i>	77
<i>3.2.2 Pojem škoda</i>	77
<i>3.2.3 Pojem výrobce</i>	79
<i>3.2.4 Pojem výrobek</i>	80
<i>3.2.5 Pojem vada výrobku</i>	80
<i>3.2.6 Vymezení liberačních důvodů</i>	81
<i>3.2.7 Některé další otázky</i>	84
<i>3.2.7.1 Společná odpovědnost výrobců</i>	84
<i>3.2.7.2 Zákaz vyloučení nebo omezení odpovědnosti za výrobek předem</i>	85
<i>3.2.7.3 Promlčení</i>	85
<i>3.2.7.4 Prekluze</i>	85
<i>3.2.8 Vztah české a anglické právní úpravy odpovědnosti za výrobek k jiným pramenům práva</i>	86
3.3 Shrnutí	87
3.4 Exkurs: Implementace Směrnice do českého právního řádu dle návrhu nového občanského zákoníku	88
<i>3.4.1 Obecně</i>	88
<i>3.4.2 Ustanovení §§ 2754 až 2758 v porovnání s textem ZOŠV a s přihlédnutím k jejich kompatibilitě se Směrnicí</i>	89
ČÁST IV. – ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADNÝM ČI NEBEZPEČNÝM VÝROBKEM V AMERICKÉM PRÁVU	91
1. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v americkém smluvním právu	91
1.1 Historický úvod	91
1.2 Současná úprava smluvních záruk	92
1.3 Vývoj práva smluvních záruk směrem k obecné přísné mimosmluvní odpovědnosti za výrobek; prolomení doktríny privity of contract ve smluvním právu	94
2. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v americkém právu mimosmluvních civilních deliktů (tort law)	96

3. Přísná mimosmluvní odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v americkém právu	98
3.1 Vznik a vývoj přísné mimosmluvní odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v americkém právu	98
3.2 Restatement on Torts III – sumarizace základních idejí současného práva product liability v USA	101
<i>3.2.1 Částečný odklon od přísné odpovědnosti</i>	101
<i>3.2.2 Další vybraná ustanovení Restatement on Torts III</i>	105
<i>3.2.2.1 Nepřímé důkazy podporující vyvození závěru o vadnosti výrobku</i>	105
<i>3.2.2.2 Nesoulad a soulad s bezpečnostními předpisy</i>	106
<i>3.2.2.3 Odpovědnost komerčního prodejce či distributora výrobku za škodu způsobenou nepravdivými prohlášeními</i>	106
<i>3.2.2.4 Odpovědnost komerčního prodejce či distributora výrobku za škodu způsobenou porušením povinnosti varovat před nebezpečím v době po prodeji</i>	107
<i>3.2.2.5 Odpovědnost komerčního prodejce či distributora výrobku za škodu způsobenou porušením povinnosti stáhnout výrobek z oběhu po jeho prodeji</i>	107
<i>3.2.2.6 Některé další otázky řešené v Restatement on Torts III</i>	107
4. Srovnání základních východisek, pojmů a institutů moderního práva odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v Evropě a ve Spojených státech amerických	108
4.1 Obecně	108
4.2 Nejzajímavější konkrétní obsahové odlišnosti americké a evropské úpravy	110
<i>4.2.1 „Výrobek“</i>	110
<i>4.2.2 Odpovědné subjekty</i>	110
5. Praktické fungování práva odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v Evropě a ve Spojených státech amerických	111
ZÁVĚR	115
RESUMÉ	117

ÚVOD

Tato rigorózní práce má za svůj hlavní cíl seznámit čtenáře s právní úpravou odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v anglickém právu a provést její srovnání s právem českým. Zmíněné právní úpravy operující v širším právním rámci Evropských společenství a Evropského hospodářského prostoru budou pak dále konfrontovány se situací ve Spojených státech amerických, považovaných za kolébkou většiny průkopnických myšlenek v tomto odvětví.

Důsledné a vyčerpávající naplnění tohoto cíle je však dosti ambiciózním projektem, jelikož tato oblast je ve všech třech zmíněných právních řádech upravena vždy jak jejich obecným vnitrostátním smluvním a deliktním právem, tak také zvláštními pravidly upravujícími tyto otázky specifickým způsobem směřujícím k zavedení režimu přísné odpovědnosti, tj. odpovědnosti bez ohledu na zavinění. V případě práva anglického a českého je tato zvláštní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem výsledkem implementace příslušných norem evropského práva do vnitrostátních právních řádů. Z těchto důvodů bude výsledkům harmonizačního působení evropského práva a s tím souvisejícímu faktickému sblížení anglického a českého práva v této oblasti věnována významná část této práce.

Naproti tomu u práva amerického¹ je současný stav práva v této oblasti v plné míře výsledkem jeho dlouholetého dotváření soudní judikaturou v jednotlivých státech, jež byla vždy téměř úplně nezávislá na jakýchkoli vnějších vlivech ať již přicházejících z kontinentální Evropy, nebo ze Spojeného království. Na tom nemění nic ani fakt, že hlavní ideje amerického product liability law byly ve snaze o větší konvergenci „kodifikovány“ ve formě dokumentů nazvaných Restatement on Torts II a III, které, ačkoli nejsou formálním pramenem práva, v praxi poměrně úspěšně stmelují a sjednocují postoje soudů k těmto otázkám.

Dochází tedy k paradoxní situaci, kdy právní řády, jež v minulosti měly jen málo co společného, se nyní pod vlivem právní normotvorby Evropských společenství v některých oblastech velmi výrazně sblíží, a kdy naopak právo americké, jež ve své podstatě přímo vychází z práva anglického, prodělává do značné míry svébytný vývoj bez ohledu na jakékoli

---

¹ Jakkoli si autor uvědomuje, že termín „americké právo“ je vzhledem k mnohosti jurisdikcí jednotlivých států USA a k přetrvávajícím rozdílům mezi nimi mnohdy nepřesný a zavádějící, považuje jeho užívání v této práci za vhodné a užitečné, jelikož do značné míry usnadňuje zobecnění a vysvětlení základních východisek právní úpravy předmětné oblasti platných (až na případné drobné výjimky) pro celé Spojené státy americké.

evropské či jiné zahraniční trendy. Jedním z cílů této práce je na tento zajímavý fenomén upozornit a popsat a analyzovat jeho důsledky, a to na příkladech jednotlivých úprav práva odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem.

Současnému stavu věcí je přizpůsobena i struktura této práce. Srovnání české a anglické právní úpravy je zaměřeno zejména na detailní komparaci nejdůležitějších ustanovení národních implementací s přihlédnutím k jejich kompatibilitě se Směrnicí Rady o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky 85/374 EEC. Relativně samostatná část práce je pak věnována právu americkému, kde je hlavní pozornost soustředěna na principiální rozdíly právní úpravy ve Spojených státech amerických oproti východiskům právních řádů vyvíjejících se pod vlivem práva evropského. Komplexní srovnání českého a anglického popř. amerického smluvního a deliktního práva jde nad rámec této práce, přičemž autor se v této souvislosti zabývá pouze aspekty souvisejícími s tématem odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem.

V obecné rovině je dále nutno poznamenat, že tato práce se zaměřuje na srovnání právní úpravy existující v rámci tzv. kontinentálního systému s právními úpravami zasazenými do prostředí tzv. angloamerického systému. V tomto směru se autor snaží upozornit na nejvýznamnější rozdíly terminologické, systematické i obsahové, a to v rozsahu nezbytném pro pochopení dané problematiky.

Autor záměrně ponechává více prostoru pro popis a analýzu anglické a americké právní úpravy oproti úpravě české, jelikož domácí úprava byla v dostupné literatuře již v mnoha ohledech uspokojivě rozebrána. Navíc je vzhledem k rozsáhlé harmonizaci této oblasti v rámci Evropské unie mnoho postřehů uvedených při popisu anglické úpravy aplikovatelných i pro úpravu českou. Třetím důvodem pro poněkud stručnější pojednání o české úpravě je skutečnost, že mnoho jejích jednotlivých institutů bude konkrétněji rozebráno při jejich srovnávání s obdobnými instituty práva anglického popř. amerického. Nehledě na shora uvedené však autor považuje za podstatné upozornit na judikaturu českých soudů, jež se v této oblasti v poslední době začíná vytvářet a na případné změny, jichž se můžeme dočkat v souvislosti s přijetím návrhu nového občanského zákoníku.

Tato práce by také měla na příkladu anglické a české implementace Směrnice Rady o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky 85/374 EEC nastínit, jakým způsobem pod vlivem evropského práva oba dva velké právní systémy (angloamerický a kontinentální) konvergují a do jaké míry jsou schopné

bezproblémové koexistence v rámci společného trhu charakteristického prohlubující se harmonizací.

Popisem dlouhého, složitého a nikoli bezproblémového vývoje amerického product liability law až k jeho současné podobě se autor dále snaží upozornit na skutečnost, že přes nepopíratelné excesy ve formě překvapivých a kontroverzních rozhodnutí, jež v minulosti americké soudy v této oblasti vydaly, došlo zde mezitím k celkovému umírnění většiny vyhraněných názorů a tedy i k určitému sblížení základních východisek amerického a evropského product liability law, což je patrné zejména při studiu Restatement on Torts III. Při vědomí výše uvedeného je však nutné mít na paměti, že na rozdíl od práva evropského má americké právo v této oblasti velikou výhodu v tom, že se může opírat o obrovské množství judikatury, jež často dává při praktické aplikaci jasné odpovědi i v situacích, které jsou z pohledu práva evropského *tabula rasa*. Klíčové případy řešené v této oblasti americkými soudy budou v následujícím textu přiměřeně rozebrány.

V neposlední řadě se tato práce zabývá anglickou judikaturou aplikující tamější zákon o odpovědnosti za výrobek, jelikož, ve Spojeném království byl již tento zákon několikrát v praxi úspěšně použit pro účely ochrany spotřebitele. Vzhledem k tomu, že anglický a český zákon o odpovědnosti za výrobek vycházejí ze stejného základu, mohou taková rozhodnutí anglických soudů sloužit jako užitečné vodítko a inspirační zdroj pro soudy české.

ČÁST I. – ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADNÝM ČI NEBEZPEČNÝM VÝROBKEM V ANGLICKÉM PRÁVU

1. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v anglickém smluvním právu

1.1 Historický úvod

Anglické smluvní právo² má za sebou dlouhý kontinuální historický vývoj, jehož počátky sahají až do 13. století. Dominantní vliv na tento vývoj měla vždy soudní praxe, jejíž *rationes decidendi* byly a jsou ve Spojeném království závazným pramenem práva o síle zákona. Klasické období smluvního práva pak nastává za průmyslové revoluce, kdy zde dominuje snaha o maximální smluvní volnost a jsou absolutizovány doktríny *laissez-faire* a *caveat emptor*. Jedinou možností zvýšené právní ochrany spotřebitele ve smluvním právu byla v této době jurisdikce kancléřských soudů³, které ve velmi omezeném rozsahu poskytovaly smluvním stranám ochranu v případech, kdy určitá konkrétní smlouva odporovala zásadám ekvity.

Mnozí autoři považují tedy za počátek účinné ochrany spotřebitele ve smluvním právu až legislativní zásahy parlamentu, jmenovitě Sale of Goods Act 1893⁴, který poprvé zakomponoval do smluv implicitní smluvní podmínky, týkající se například kvality zboží. Smluvní strany však měly absolutní volnost tyto podmínky vyloučit. Tato volnost byla postupně omezována soudní praxí, která taková vylučující ustanovení⁵ vykládala velmi restriktivním způsobem⁶. Zásadní průlom však přinesla šedesátá a sedmdesátá léta minulého století, kdy bylo schváleno množství důležitých zákonů na ochranu spotřebitele, které s relativně drobnými změnami regulují anglické smluvní právo dodnes⁷. Jejich základním účelem bylo rozšířit okruh a zpřesnit obsah implicitních smluvních podmínek a zakázat, či výrazně omezit možnosti jejich smluvního vyloučení. Nejnovější změny pak souvisí

---

² law of contract

³ chancery courts

⁴ Martin, J., Turner, Ch.: Consumer Law, Hodder Arnold, 2005, str. 65

⁵ exemption clauses

⁶ příklady takového restriktivního výkladu nalezneme např. v případech *Baldry v Marshall* [1925] 1 KB 260, *Glyn v Margetson* [1893] AC 351, *White v John Warwick & Co.Ltd.* [1953] 2 All ER 1021 aj.

⁷ z nejdůležitějších je třeba uvést Misrepresentation Act 1967, Trade Description Act 1968, Unfair Contract Terms Act 1977, Sale of Goods Act 1979 a Supply of Goods and Services Act 1982

s iniciativami Evropské unie na poli ochrany spotřebitele a tyto právní předpisy mají tudíž zejména harmonizační charakter⁸.

Vždy je však třeba mít na paměti, že tyto legislativní zásahy v drtivé většině případů neruší, ale pouze doplňují dřívější právní ochranu tvořenou primárně soudcovským právem, které si tudíž stále zachovává svůj mimořádný význam pro právní praxi.

1.2 Možnosti právní ochrany

Základním principem anglického smluvního práva je, že, není-li ve smlouvě uvedeno jinak, nastupuje odpovědnost za porušení smluvní podmínky bez ohledu na zavinění. Smluvní podmínky mohou být buď výslovně uvedeny ve smlouvě, nebo jsou do ní obligatorně zakomponovány soudní praxí anebo právním předpisem. Pro účely vyvození odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem je nutno zkoumat zejména ustanovení § 14 (2) a (3) Sale of Goods Act 1979, která do smluv o koupi zboží vnášejí požadavek uspokojivé kvality⁹ a požadavek na způsobilost výrobku plnit požadovaný účel¹⁰.

Ač se tato ustanovení obecně týkají především kvality samotného výrobku, který je předmětem smlouvy, je nepochybné, že v případě, že kupující utrpí újmu na zdraví či škodu na jiném majetku, než je sám vadný výrobek, je taková ztráta v zásadě nahraditelná pomocí žaloby na náhradu následné či nepřímé škody¹¹, která je tradičním institutem smluvního práva. Pokud tedy skleněná láhev, ve které je na trh dodáván nealkoholický nápoj praskne a způsobí spotřebiteli zranění, jedná se zde jak o porušení mimosmluvní povinnosti poskytnutí přiměřené péče¹², tak o porušení implicitní smluvní podmínky uspokojivé kvality¹³. Podobně soud postupoval v případě, kdy zakoupené dřevěné uhlí obsahovalo omylem výbušninu, která při použití explodovala a způsobila škodu na majetku kupujícího¹⁴.

Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem, která vznikne v důsledku porušení implicitních smluvních podmínek uvedených v § 14 (2) a (3) Sale of Goods Act 1979, může tedy za určitých podmínek poskytovat účinnou ochranu a kvalitně plnit kompenzační funkci. § 6 (2) Unfair Contract Terms Act 1977 obsahuje absolutní zákaz smluvního vyloučení těchto implicitních smluvních podmínek vůči osobě jednající v pozici spotřebitele. Vůči osobě, která není v pozici spotřebitele pak stejný paragraf omezuje možnost

---

⁸ z nejdůležitějších je třeba uvést Unfair Terms in Consumer Contracts Regulations 1999 a Sale and Supply of Goods to Consumers Regulations 2002

⁹ satisfactory quality

¹⁰ fitness for purpose

¹¹ action for consequential loss

¹² tort of negligence

¹³ *Gedding v Marsh* [1920] 1 KB 668

¹⁴ *Wilson v Rickett Cockrell & Co. Ltd* [1954] 1 QB 598

smluvního vyloučení požadavkem „rozumnosti“ takového vyloučení¹⁵. Jedná se vždy o přísnou objektivní odpovědnost a smluvní strana, která utrpěla nepřímou či následnou škodu na zdraví či majetku způsobenou vadným výrobkem, jenž byl předmětem smlouvy, tudíž nemusí prokazovat zavinění na straně prodávajícího. To může být pro poškozenou stranu výhodné zejména ve srovnání s možnostmi, které nabízí anglické právo mimosmluvních civilních deliktů¹⁶, kde je v těchto případech odpovědnost primárně založena na zavinění, které musí žalobce prokázat¹⁷.

Možnosti uplatnění práva na náhradu škody způsobené vadným či nebezpečným výrobkem pomocí shora uvedených institutů smluvního práva jsou však v praxi velmi omezené. Příčinou je zejména přetrvávající význam doktríny *privity of contract* a omezení rozsahu náhrady škody na škodu, která není příliš „vzdálená“ původnímu porušení smlouvy¹⁸.

Pravidlo *privity of contract* ve své klasické podobě znamená, že pouze strany smlouvy mohou proti sobě navzájem vymáhat práva a povinnosti plynoucí z této smlouvy, byť by tato smlouva byla uzavřena s jediným účelem přinést prospěch třetí osobě¹⁹. Jediné, co tedy může třetí osoba, která utrpěla škodu²⁰ v důsledku porušení smlouvy, udělat, je přesvědčit smluvní stranu, aby sama podala žalobu. Dále pak platí, že poškozené smluvní straně je zpravidla přiznána pouze náhrada její vlastní škody a nikoli škody, kterou v důsledku porušení smlouvy utrpěla třetí osoba. Z tohoto pravidla však existují velmi podstatné výjimky. V případě *Jackson v. Horizon Holidays Ltd.*²¹, který se týkal zakoupení pobytového zájezdu pro žalobce a jeho rodinu, Lord Denning rozhodl, že žalobce má nárok na náhradu nejen té škody a nemajetkové újmy, kterou utrpěl on sám, nýbrž že má také obdržet náhradu škody jménem třetích osob v jejichž prospěch byla smlouva uzavřena. Tyto třetí strany pak mají právo na to, aby jim byla žalobcem vyplacena poměrná část náhrady škody, představující jejich vlastní ztrátu. Tento radikální průlom doktríny *privity of contract* byl však poměrně brzy uveden do patřičných mezí a to v případě *Woodar Investment Development Ltd. v. Wimpey Construction (UK) Ltd.*²², kde Lord Wilberforce výslovně zúžil aplikovatelnost rozhodnutí v případě *Jackson* na situace vznikající při kupování zájezdů, jídel v restauraci, či objednání taxi pro

---

¹⁵ requirement of reasonableness

¹⁶ law of tort či tort law

¹⁷ *Donoghue v Stevenson* [1932] AC 562, soudní praxe však postupem času toto důkazní břemeno značně zmírnila, viz. Kapitola 2 Části I této práce

¹⁸ remoteness of damage

¹⁹ Richards, P.: *Law of Contract*, 6th ed., Pearson/Longman, 2004, str. 391, za právní základ této doktríny jsou považována rozhodnutí v případech *Tweddle v. Atkinson* (1861) 1 B & S 393 a *Dunlop Pneumatic Tyre Co. Ltd. v. Selfridge & Co. Ltd.* [1915] AC 847,

²⁰ například škodu na jejím majetku způsobenou vadným vánočním dárkem zakoupeným pro třetí osobu

²¹ [1975] 3 All ER 92

²² [1980] 1 All ER 571

určitou konkrétní skupinu osob, které nejsou stranami smlouvy. Veškeré další výjimky, ať již vytvořené soudní praxí²³ či právním předpisem²⁴, mají vždy pouze úzký rozsah a pravidlo privity of contract, které brání třetím osobám žalovat mimo jiné také o náhradu škody způsobené vadným či nebezpečným výrobkem, jenž je předmětem smlouvy, nebylo v praxi nijak výrazně oslabeno. Výraznou změnu postavení třetích osob v anglickém smluvním právu přinesl až Contracts (Rights of Third Parties) Act 1999, který zakotvil právo třetí osoby samostatně vymáhat svá práva ze smlouvy, pokud smlouva výslovně stanoví, že tak může učinit, nebo pokud smlouva zamýšlí převést na takovou osobu nějaký prospěch a jejím výkladem nelze dovést, že smluvní strany nechtěly, aby tato práva byla samostatně vymahatelná třetí osobou. Taková třetí osoba pak musí být ve smlouvě výslovně specifikována buď jménem, nebo jako člen určité skupiny, či jako osoba odpovídající určitému popisu. Praktický efekt tohoto zákona je však omezený. Jeho ustanovení bývají často smluvně vylučována a pro eventuální vyvození smluvní odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem má pak fatální význam ustanovení § 7 (4), které třetím osobám nedovoluje využít mimo jiné také ochranu poskytnutou ustanoveními § 14 (2) a (3) Sale of Goods Act 1979. Požadavek uspokojivé kvality a požadavek na způsobilost výrobku plnit požadovaný účel by tedy musely být ve smlouvě výslovně uvedeny. Se shora uvedeného je jasně patrné, že doktrína privity of contract stále výrazným způsobem omezuje použitelnost smluvního práva pro uplatňování náhrady škody způsobené vadným či nebezpečným výrobkem.

Druhým problémem, se kterým se anglické smluvní právo v tomto ohledu potýká, je pak rozsah náhrady škody, který je tradičně omezen na škody, které nejsou „příliš vzdálené“²⁵ původnímu porušení smlouvy. Autoritou pro toto omezení je případ *Hadley v Baxendale*²⁶, kde bylo stanoveno, že pro náhradu škody je nutné, aby tato škoda buď vznikla jako přirozený a objektivně předvídatelný důsledek porušení smlouvy, nebo aby možnost jejího vzniku byla známá a předvídatelná pro druhou smluvní stranu. V případě *Koufos v Czarnikow Ltd., The Heron II*²⁷ byl zkoumán vztah „testu rozumné předvídatelnosti“²⁸ podle pravidel v *Hadley v Baxendale* a obdobného testu užívaného v právu mimosmluvních civilních deliktů (tort law). Dle autoritativního výkladu Lorda Reida je ve smluvním právu

---

²³ např. doktrína tzv. vedlejších smluv (collateral contracts)

²⁴ např. Road Traffic Act 1988, Married Women's Property Act 1882, Companies Act 1985, Bills of Exchange Act 1882

²⁵ too remote

²⁶ (1854) 9 Exch 341

²⁷ [1969] 1 AC 350

²⁸ test of reasonable foreseeability

rozsah toho, co je rozumně předvídatelné, obecně užší, jelikož zde strany mají možnost ochrany proti neobvyklým a zvláštním škodám tím, že na možnost jejich vzniku druhou stranu upozorní. Tímto upozorněním se možnost vzniku takové škody stane druhé straně známou a spadá tudíž pod pravidlo v *Hadley v Baxendale*.

Shrneme-li nyní shora uvedené, dospějeme k následujícím závěrům. Smluvní právo jako prostředek ochrany proti škodě způsobené vadným či nebezpečným výrobkem může být za jistých okolností pro poškozenou stranu atraktivní, jelikož pro vyvození odpovědnosti není třeba prokazovat zavinění. Jeho použitelnost je však výrazně omezena doktrínami privity of contract a remoteness of damage. Tyto překážky tak často vedou k situaci, kdy je pro řešení těchto případů spotřebiteli preferováno spíše právo mimosmluvních civilních deliktů, kde je okruh potenciálních žalobců i žalovaných jakož i rozsah náhrady škody daleko širší. Proto také bude tomuto důležitému zdroji právní ochrany věnována následující Kapitola.

2. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v anglickém právu mimosmluvních civilních deliktů (tort law)

2.1 Vývoj práva mimosmluvních civilních deliktů jakožto prostředku právní ochrany proti škodě způsobené vadným či nebezpečným výrobkem

Historicky nejstarší a původně také jedinou formou odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem byla odpovědnost smluvní. Soudy zde ovšem opakovaně odmítaly žaloby v případech, kdy nebyl splněn požadavek privity of contract²⁹. Postupně však v určitých případech začala být uznávána také mimosmluvní odpovědnost určitých osob. Nejstarším takovým případem je pravděpodobně *Dixon v Bell*³⁰, ve kterém byl žalovaný uznán odpovědným za porušení mimosmluvní povinnosti přiměřené péče³¹ spočívající v nedostatečném zabezpečení zbraně proti výstřelu. Širší využití mimosmluvní odpovědnosti bylo pak umožněno rozhodnutím v případě *Heaven v Pender*³², který založil porušení povinnosti přiměřené péče všude tam, kde výrobce *věděl*, že jeho výrobek je vadný a že bez vynaložení přiměřené péče je zde reálné nebezpečí újmy na zdraví osoby, která jeho produkt bude používat, a přesto přiměřenou péči nevynaložil, vadu neodstranil, ani před tímto nebezpečím *nevaroval*.

---

²⁹ např. *Langridge v Levy* (1837) 2 Meeson & Welsby 519, *Winterbottom v Wright* (1842) 10 Meeson & Welsby 109 (1842)

³⁰ (1816) 5 M. & Sel. 198

³¹ breach of duty of reasonable care

³² (1883) 11 Q. B. D. 503

Obecný test pro určení existence či neexistence mimosmluvní odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem byl však poprvé vysloven až v případě *Donoghue v Stevenson*³³, jednom z nejznámějších případů celého anglického tort law vůbec.

Skutková podstata případu je následující. Žalobkyně, paní Donoghue, se napila zázvorového piva zakoupeného pro ni jejím přítelem v místní kavárně. Nápoj byl vyroben žalovaným, panem Stevensonem, a byl prodáván uzavřený v neprůhledné lahvi. Po otevření a následném požití nápoje utrpěla žalobkyně nervový šok a vážnou gastroenteritidu z důvodu jeho kontaminace zbytky rozloženého plže. Žalobkyně nebyla v žádném smluvním vztahu ani se žalovaným, ani s prodejcem, jelikož nápoj jí byl darován přítelem.

Soud zde tedy řešil v první řadě otázku, zda a za jakých podmínek existuje v anglickém právu obecná mimosmluvní odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem. Sněmovna Lordů rozhodla většinovým rozhodnutím tří proti dvěma lordům ve prospěch existence této obecné mimosmluvní odpovědnosti. Lord Atkin pak na straně 599 vyslovil následující větu, jež je dodnes (byť již v dosti modifikované podobě) považována za závaznou definici předpokladů vzniku této odpovědnosti:

„Výrobce, který své výrobky prodává v takové formě, která značí, že má v úmyslu, aby se dostaly ke konečnému spotřebiteli ve formě, ve které jej opustily, bez přiměřené možnosti jejich předchozí prohlídky, a s vědomím, že nedostatek přiměřené péče při přípravě či výrobě těchto výrobků může způsobit újmu na zdraví či škodu na majetku spotřebitele, má povinnost tuto přiměřenou péči takovému spotřebiteli poskytnout.“

Shora uvedený citát bývá v literatuře označován jako tzv. „omezené či úzké pravidlo v *Donoghue v Stevenson*“³⁴. V této základní podobě je totiž toto pravidlo založeno na principu zavinění, které musí být spotřebitelem prokázáno³⁵. Není tedy pro žalobce tak výhodné, jako využití ochrany na základě implicitních smluvních podmínek ve smlouvách o koupi či dodání zboží, které je založeno na odpovědnosti přísné³⁶. To, co činí rozhodnutí v tomto případě průlomovým, je tedy zejména fakt, že vytvořilo v common law nový obecný typ žaloby³⁷, který je využitelný daleko širším okruhem žalobců a není omezen doktrínou privity of contract. Pokud jsou splněny všechny ostatní požadavky shora uvedené definice, výrobce má

---

³³ [1932] AC 562

³⁴ Tzv. narrow rule in *Donoghue v Stevenson*; viz. Miller, C.J.; Harvey, B.W.; Parry, D.L.: Consumer and Trading Law, Text, Cases and Materials, Oxford University Press, Oxford, 1998, str. 203

³⁵ Důkazní břemeno musí dosahovat klasického standardu tort law, čili zavinění musí být prokázáno „on the balance of probabilities“.

³⁶ Viz. Kapitola 1 Části I této práce

³⁷ cause of action

„povinnost péče vůči každému, o kom lze rozumně předpokládat, že je pravděpodobné, že bude ovlivněn jeho jednáními či opomenutími“³⁸.

Na tomto místě je nutno upozornit na skutečnost, že pro určení toho, co je považováno za „přiměřenou péči“ a toho co „lze rozumně předpokládat“, užívají britské soudy objektivní standard³⁹. Základním pravidlem je tedy to, že přiměřená péče je to, co by imaginární „rozumný člověk“ považoval za daných okolnosti za přiměřené. V praxi samozřejmě roli tohoto „rozumného člověka“ přebírá soud. Vzhledem k výrazně precedenčnímu charakteru anglického práva založeného na doktríně *stare decisis* je tedy zřejmé, že pro právní praxi zde má mimořádný význam judikatura, která je velmi rozsáhlá a soustavně kultivuje a dotváří právo v této oblasti. Roli rozumného člověka tak dnes v drtivé většině případů již *de facto* hraje soudní precedent.

Dále je nutno poznamenat, že tzv. „omezené či úzké pravidlo v *Donoghue v Stevenson*“, tak, jak bylo formulováno v roce 1932, bylo judikaturou významně rozvinuto a mnohé z požadavků, které Lord Atkin považoval za nutné pro vyvození odpovědnosti, již dnes nutné nejsou. Taktéž původní klasické důkazní břemeno užívané v tort law bylo v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem soudní praxí výrazným způsobem modifikováno, a to zejména s cílem usnadnit důkazní pozici žalobce. Je tedy zřejmé, že, bez ohledu na to, že případ *Donoghue v Stevenson* je i nadále považován za klíčový případ anglického práva mimosmluvních civilních deliktů a zůstává často citovaným pramenem práva, současné právo je poznamenáno poměrně dramatickým vývojem, který významným způsobem rozšířil jeho použitelnost v praxi při ochraně osob, které utrpěly škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem. Tento vývoj spějící k současnému stavu anglického práva mimosmluvních civilních deliktů je nastíněn v následující Kapitole.

2.2 Vývoj po *Donoghue v Stevenson*

2.2.1 Kdo má povinnost přiměřené péče?

V případě *Donoghue v Stevenson* byla odpovědná osoba označena termínem výrobce⁴⁰. Pozdější judikatura se přiklonila k velmi extenzivnímu výkladu tohoto označení. V současném anglickém právu mimosmluvních civilních deliktů tak pojem výrobce označuje jakoukoli osobu, která při uvedení výrobku do oběhu nesplní povinnost přiměřené péče.

---

³⁸ duty of care to anyone whom he can reasonably foresee as likely to be affected by his acts or omissions

³⁹ tzv. standard rozumného člověka (standard of a reasonable man)

⁴⁰ manufacturer

Judikatura za výrobce tedy považuje například osoby, které provedly opravu výrobku⁴¹, osoby, které výrobek smontovaly či sestavily⁴², velkoobchodníky⁴³ a může za něj být v praxi považován dokonce i maloobchodní prodejce⁴⁴.

Užitečnost takové žaloby lze názorně ilustrovat na případě *Fischer v Harrods Ltd*⁴⁵, ve kterém renomované klenotnictví prodávalo čistící přípravek na šperky jménem Couronne. Plastová lahvička, ve které byl přípravek prodáván, způsobila při jejím zmáčknutí výstřik této nebezpečné kapaliny do oka žalobkyně a způsobila jí újmu na zdraví. Výrobce přípravku neměl dostatečný majetek a nebyl proti podobným nehodám pojištěn a případná žaloba, ať už by byla podána na základě původního úzkého či omezeného pravidla v *Donoghue v Stevenson*, nebo podle části I Consumer Protection Act 1987⁴⁶, by tudíž neměla praktický význam. Žalobkyně nebyla s klenotnictvím ve smluvním vztahu. Nemohla se tedy ani domáhat na prodávajícím náhrady škody způsobené porušením implicitních smluvních podmínek dle § 14 (2) a (3) Sale of Goods Act 1979⁴⁷. Jedinou možností pro ni bylo pokusit se přesvědčit soud o nutnosti rozšíření pravidla v *Donoghue v Stevenson* a prokázat porušení povinnosti přiměřené péče na straně žalovaného klenotnictví. Soud rozhodl, že tím, že se maloobchodní prodejce při jednání s neznámým dodavatelem nesnažil získat přiměřené informace o výrobku a jeho výrobcí a nepodrobil výrobek obvyklému odbornému chemickému testu, nedosáhl požadovaného standardu přiměřené péče. Je tudíž odpovědný za škodu způsobenou tímto vadným výrobkem a pro tyto účely je soudem považován za jeho výrobce.

2.2.2 Vůči komu existuje povinnost přiměřené péče?

Lord Atkin v *Donoghue v Stevenson* používá pro tyto osoby termín „soused“⁴⁸. Jedná se o jakoukoli osobu, u které lze rozumně předpokládat, že bude vadným výrobkem ovlivněna. V případě *Donoghue v Stevenson* samotném se jednalo o osobu obdarovanou. Ze soudní praxe je nepochybné, že tuto žalobu může podat také kupující, pro kterého může být zajímavou alternativou k uplatňování odpovědnosti smluvní⁴⁹. Obdobné možnosti právní ochrany má i vypůjčitel⁵⁰. Do okruhu aktivně legitimovaných osob spadají i členové rodin,

⁴¹ *Haseldine v Daw & Son Ltd* [1941] 2 KB 343

⁴² *Malfroot v Noxall Ltd* (1935) 51 TLR 551

⁴³ *Watson v Buckley, Osborne, Garret & Co. Ltd* [1940] 1 All ER 174

⁴⁴ *Andrews v Hopkinson* [1957] 1 QB 229

⁴⁵ [1966] Lloyd's Rep 500, Queen's Bench Division

⁴⁶ viz. Kapitola 3 Části I této práce

⁴⁷ viz. Kapitola 1.2 Části I této práce

⁴⁸ neighbour

⁴⁹ *Grant v Australian Knitting Mills Ltd* [1936] AC 85

⁵⁰ *Griffiths v Arch Engineering Co. Ltd* [1968] 3 All ER 217

pozvaní hosté či zaměstnanci⁵¹ kupujícího či vypůjčitele a v určitých případech i pouhý náhodný přihlížející⁵². Tuto žalobu mohou vůči výrobci použít též dodavatelé či distributoři vadného či nebezpečného výrobku, což ilustruje případ *Barnett v H and J Packer & Co.*⁵³, v němž byla maloobchodnímu prodejci přiznána náhrada škody za újmu na zdraví utrpěnou v důsledku poranění o kus kovu vyčnívajícího z výrobku.

2.2.3 Výrobky

V případě *Donoghue v Stevenson* se možnost užití této žaloby týkala pouze vadných či nebezpečných potravin a nápojů, zanedlouho byl však okruh výrobků rozšířen na celou škálu průmyslově vyráběných výrobků. Pro příklad je možno uvést oblečení⁵⁴, motorová vozidla⁵⁵, čisticí prostředky⁵⁶, barvy na vlasy⁵⁷, budovy⁵⁸ nebo i obaly, ve kterých jsou výrobky dodávány⁵⁹.

2.2.4 Standard přiměřené péče

Jak již bylo naznačeno výše⁶⁰, v právu mimosmluvních civilních deliktů se uplatňuje tzv. „standard rozumného člověka“. V praxi to znamená, že, na rozdíl od ochrany podle části I Consumer Protection Act 1987⁶¹, pro posouzení vadnosti či nebezpečnosti výrobku soud nehledí primárně na vlastnosti výrobku samotného, nýbrž na to, zda výrobce porušil svou povinnost přiměřené péče vůči vymezenému okruhu třetích osob, či nikoliv. Soudy obecně uznávají porušení přiměřené péče ve třech základních situacích:

- a) při chybě ve výrobním procesu
- b) při vadné či nebezpečné konstrukci výrobku
- c) v případě, kdy výrobce nevaroval, či nedostatečně varoval před vadou výrobku, která mu byla známa

Ad a) Chyba ve výrobním procesu má ve většině případů za následek jednorázovou a výjimečnou vadu konkrétního výrobku. Za takovou je považována například přítomnost nečistot v nápoji⁶² či oblečení⁶³ nebo nedostatečné pogumování ocelových strun v určitém

---

⁵¹ *Davie v New Merton Board Mills Ltd* [1959] AC 604

⁵² *Stennett v Hancock and Peters* [1939] 2 All ER 578

⁵³ [1940] 2 All ER 245

⁵⁴ *Grant v Australian Knitting Mills Ltd* [1936] AC 85

⁵⁵ *Herschtal v Stewart & Arden Ltd* [1940] 1 KB 155

⁵⁶ *Fischer v Harrods Ltd* [1966] 1 Lloyd's Rep 500

⁵⁷ *Holmes v Ashford* [1950] 2 All ER 76

⁵⁸ *Dutton v Bognor Regis Urban District Council* [1972] 1 QB 373

⁵⁹ *Hill v James Crowe (Cases) Ltd* [1978] 1 All ER 812

⁶⁰ viz. Kapitola 2.1 Části I této práce

⁶¹ viz. Kapitola 3 Části I této práce

⁶² *Donoghue v Stevenson* [1932] AC 562

⁶³ *Grant v Australian Knitting Mills Ltd* [1936] AC 85

konkrétním kusu pneumatiky⁶⁴. Patří sem ale například také situace, kdy výrobce použil při výrobě vadný komponent vyrobený jiným výrobcem, pokud porušil svou povinnost přiměřené péče například tím, že spoléhal na dobrou pověst výrobce komponentu a sám jeho výrobek netestoval⁶⁵.

Ad b) Vadná či nebezpečná konstrukce postihuje zpravidla celou řadu určitých výrobků. Pokud po výrobcí mohlo být rozumně požadováno, aby si byl vadnosti či nebezpečnosti svého výrobku vědom, bude uznán odpovědným. Pokud tedy byl určitý typ výrobku (například stavební jeřáby⁶⁶) konstruován s použitím nedostatečně silných či odolných materiálů a výrobce si toho mohl a měl být vědom, bude soudy vyvozena jeho odpovědnost. V této oblasti však právo mimosmluvních civilních deliktů v praxi často selhává. Při použití testu „rozumného člověka“ není totiž možno uznat výrobce odpovědným tam, kde by po imaginárním „rozumném výrobcí“ obdobných výrobků nebylo možno rozumně očekávat, aby, vzhledem k *jemu známému* stavu vědeckého a technologického vývoje v době uvedení výrobku na trh, vadu či nebezpečnost výrobku odhalil. Jedním z cílů založení zákonné přísné odpovědnosti podle části I Consumer Protection Act 1987 tak bylo tento nedostatek odstranit, což se však vzhledem k zakotvení tzv. development risks defence podařilo pouze v omezeném rozsahu⁶⁷.

Ad c) Některé výrobky jsou nebezpečné z vlastní podstaty. V takovém případě je buď nebezpečnost výrobku tak evidentní, že před určitými důsledky jeho použití není třeba varovat vůbec (např. před ohříváním živého zvířete v mikrovlnné troubě), nebo lze odpovědnost odvrátit adekvátními instrukcemi k použití obsahujícími varování před určitými důsledky použití či zneužití výrobku. Takové varování pak zpravidla přenáší odpovědnost z výrobce na osobu, která výrobek užívala v rozporu s instrukcemi.

Irelevantní či nedostatečná varování však tento efekt nemají, jak ukazuje například případ *Vacwell Engineering Co. Ltd v BDH Chemicals Ltd*⁶⁸, ve kterém soud považoval za nedostatečné varování před škodlivými výparry, když výrobek vedl při styku s vodou k výbušné reakci, na což již výrobce neupozornil a tím porušil svou povinnost přiměřené péče.

V případě, že vadnost výrobku mohla být rozumně odhalena až po uvedení výrobku na trh, výrobce je povinen vynaložit přiměřenou péči ve vztahu k budoucím dodávkám

---

⁶⁴ *Carrol v Fearon* The Times, 26. leden 1998

⁶⁵ *Winward v TVR Engineering Ltd* [1986] BTLC 366 (případ, kdy výrobce automobilů neotestoval motor dodaný jiným výrobcem)

⁶⁶ *Griffiths v Arch Engineering Co. Ltd* [1968] 3 All ER 217

⁶⁷ viz. Kapitola 3 Části I této práce

⁶⁸ [1971] 1 QB 88

výrobku⁶⁹. Podle novější judikatury však stejná odpovědnost výrobce nastupuje také v případě, že před nově objevenou vadou či nebezpečím dostatečně nevaruje veřejnost a neučiní přiměřené kroky k jejich odstranění, které v závažných případech mohou spočívat i ve stáhnutí již prodaných výrobků z trhu a jejich opravě či výměně⁷⁰.

2.2.5 Dokazování porušení povinnosti přiměřené péče

Osoba, která utrpěla škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem a chtěla využít právní ochrany dle žaloby podle *Donoghue v Stevenson*, musela původně sama prokázat s více než padesátiprocentní pravděpodobností⁷¹, že výrobce porušil svou povinnost přiměřené péče. Unést takové důkazní břemeno bývá v praxi velmi složité, obzvláště jde-li o komplikované a sofistikované výrobní postupy, kde by musel uživatel-laik přesně identifikovat, že ve výrobním procesu se stala chyba, že ji způsobil výrobce, že takovou chybu lze označit za porušení přiměřené péče výrobce a že v jejím důsledku mu byla způsobena škoda na zdraví či majetku. Soudy proto poměrně záhy tento režim uvolnily. V případě *Grant v Australian Knitting Mills Ltd*⁷² bylo závazně rozhodnuto, že poškozená strana v těchto případech nemusí přesně identifikovat osobu odpovědnou za vadu výrobku ani prokazovat, jak přesně k vadě došlo, nýbrž že samotná existence vady vede k tomu, že porušení přiměřené péče je zde presumováno.

Tato konstrukce výrazně připomíná princip *res ipsa loquitur*, který má v anglickém právu mimosmluvních civilních deliktů své pevné místo již nejméně od roku 1865⁷³. Podstata této doktríny spočívá v tom, že porušení přiměřené péče je automaticky vyvozeno ze skutečnosti, že výrobek opustil výrobce ve vadném stavu. Aby byla tato domněnka porušení péče vyvrácena, musí výrobce prokázat, že jeho výrobní systém je bez chyb a že žádný z jeho zaměstnanců, za které odpovídá na základě tzv. zástupné odpovědnosti⁷⁴, neporušil standard přiměřené péče.

Dalším výrazným ulehčením důkazní pozice žalobce je ustanovení § 11 Civil Evidence Act 1968, které stanoví, že tam, kde byl žalovaný odsouzen za veřejnoprávní delikt na základě skutečností, které souběžně zakládají také jeho odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem, musí se z této své civilněprávní odpovědnosti sám vyvinit.

⁶⁹ *Wright v Dunlop Rubber Co. Ltd* (1972) 13 KIR 255

⁷⁰ *Walton and Walton v British Layland UK Ltd* (1978) (oficiálně nepublikováno) Rozhodnutí Queen's Bench Division z 12. července, *Carroll v Dunlop Ltd* (1996) Product Liability International (duben 1996, str. 58-9), *Hobbs (Farms) Ltd v Baxenden Chemical Co. Ltd* [1992] 1 Lloyd's Rep 54

⁷¹ on the balance of probabilities

⁷² [1936] AC 85

⁷³ *Scott v London and St Katherine Docks Co* (1865) 3 H&C 596

⁷⁴ vicarious liability

2.2.6 Příčinná souvislost

Nehledě na to, že původní úzký rozsah aplikovatelnosti pravidla v *Donoghue v Stevenson* byl, jak je vidno z předchozího textu, významným způsobem rozšířen, výrobce může být podle něj shledán odpovědným pouze za důsledky takových vad výrobku, které byly způsobeny jeho vlastním protiprávním jednáním či opomenutím. Spotřebitel tedy musí vždy prokázat s více než padesátiprocentní pravděpodobností, že to byl právě výrobce a nikdo jiný, kdo porušil svou povinnost přiměřené péče. Je zřejmé, že výrobce nebude odpovídat za škodu vzniklou v důsledku běžného opotřebení či v důsledku užití výrobku nepředvídatelným způsobem. Skutečný problém ovšem nastává v situaci, kdy mezi výrobcem a spotřebitelem existuje řada distributorů, nebo kdy se výrobek skládá z komponentů dodaných více výrobců nebo zahrnuje montáž. V případě *Evans v Triplex Safety Glass Co. Ltd*⁷⁵ nebyl spotřebitel, který utrpěl újmu na zdraví způsobenou střepy předního skla, které se rozbilo při normálním provozu automobilu, schopen dostatečně prokázat, zda tato újma byla způsobena výrobcem skla, nebo výrobcem automobilu, který sklo namontoval.

Další problematickou oblastí jsou případy škody způsobené údajně vadnými farmaceutickými produkty. Pro vznik škody téměř vždy existuje více možných vysvětlení. Obzvláště v situacích, kdy se jedná o vadu celé typové řady určitého výrobku (vadu konstrukce), která „pouze“ zvyšuje riziko vzniku škody, nejsou soudy zpravidla ochotny vyvodit odpovědnost výrobce⁷⁶. Poněkud jiná je situace, pokud se jedná o určitou jednotlivou chybu ve výrobním procesu, která vedla k výrobě jednoho konkrétního kusu vadného výrobku (zmetku). Zde soudy obvykle nacházejí vztah příčinné souvislosti mezi vadou výrobku a způsobenou škodou mnohem snadněji⁷⁷.

V této souvislosti je nutno také zmínit, jak soudy dnes řeší další podmínku vzniku odpovědnosti podle *Donoghue v Stevenson*, kterou lord Atkin definoval jako neexistenci možnosti předchozí prohlídky vadného výrobku. Možnost předchozí prohlídky tedy „přetrhuje řetěz příčinné souvislosti“⁷⁸ a odpovědnost se přesunuje z výrobce na tu osobu, která tím, že prohlídku vadného výrobku neučinila, porušila svou vlastní povinnost přiměřené péče. Novější judikatura tuto podmínku však vykládá poměrně úzce. Pouhá skutečnost, že někdo jiný kromě výrobce měl možnost zboží prohlédnout není sama o sobě dostatečným

---

⁷⁵ [1936] 1 All ER 283

⁷⁶ *Loveday v Renton* [1990] 1 Med LR 117

⁷⁷ *Best v Wellcome Foundation Ltd* [1994] 5 Med LR 81

⁷⁸ break in the chain of causation

důvodem k zániku odpovědnosti výrobce. Musí být taktéž prokázáno, že výrobce mohl rozumně očekávat, že tato osoba svou možnost prohlídky využije⁷⁹.

2.2.7 Škoda

Hovoříme-li zde o odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem, je nutno se na tomto místě alespoň stručně zmínit, co tento termín znamenal v době rozhodnutí případu *Donoghue v Stevenson* a co se považuje za škodu pro tyto účely nyní, jelikož anglické tort law prodělalo v tomto ohledu poměrně dramatický vývoj.

V *Donoghue v Stevenson* byla škoda chápána pouze jako újma na životě, zdraví nebo majetku spotřebitele vzniklá přímým působením vadného výrobku. Poměrně záhy však soudy začaly uznávat právo na náhradu následné či nepřímé škody⁸⁰, která spotřebiteli vznikla jako důsledek újmy na životě, zdraví či majetku. Naopak právo na náhradu čisté hospodářské ztráty⁸¹, která spotřebiteli vznikla bez souvislosti s újmou na životě, zdraví či majetku, nebylo a až na výjimky⁸² není v anglickém tort law uznáváno ani dnes, a to bez ohledu na fakt, že tato ztráta vznikla v důsledku porušení povinnosti přiměřené péče na straně výrobce. V takových případech spotřebiteli nezbyvá než využít ochrany poskytované smluvním právem, pokud splňuje všechny podmínky pro její poskytnutí⁸³.

Rozdíl mezi následnou či nepřímou škodou a čistou hospodářskou ztrátou je možno názorně ilustrovat na případě *Spartan Steel and Alloys Ltd v. Martin & Co. Ltd*⁸⁴. Martin & Co. Byla stavební firma, která při provádění výkopových prací porušením přiměřené péče poškodila elektrické vedení dodávající proud do provozovny společnosti Spartan Steel, v důsledku čehož byla přerušena dodávka proudu. V žalobě na náhradu ušlého zisku byla společnost Spartan Steel úspěšná pouze částečně. Soud jí přiznal pouze nárok na náhradu škody utrpěné na kovech, které byly zpracovávány v době výpadku proudu. Tato hospodářská ztráta byla přímým důsledkem fyzického poškození elektrického vedení (škody na majetku způsobené poskytnutím vadných služeb při výkopových pracích) a mohla být tedy podřazena pod pojem následná či nepřímá škoda. Naopak škoda, která společnosti Spartan Steel vznikla tím, že nebyla po dobu výpadku proudu schopna zpracovat další kov, byla soudem klasifikována jako čistá ekonomická ztráta a tudíž nemohla být dle principů tort law nahrazena.

---

⁷⁹ *Griffiths v Arch Engineering Co. Ltd* [1968] 3 All ER 217, 222 per Chapman J

⁸⁰ consequential loss

⁸¹ pure economic loss

⁸² viz. Mullis, A., Oliphant, K.: *Torts*, Third Edition, Palgrave Macmillan, 2003, str. 63 a násl.

⁸³ viz. Kapitola 1 Části I této práce

⁸⁴ [1973] QB 27

Je tedy zřejmé, že při posuzování odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem soudy trvají na tom, že výrobce vadného výrobku je odpovědný pouze za škodu, kterou takový výrobek způsobí jiné osobě nebo na majetku jiné osoby. Pokud je výrobek pouze vadný, neznamená to ještě, že spotřebiteli vznikla škoda, jejíž náhradu by mohl úspěšně žalovat dle pravidla v *Donoghue v Stevenson*. Tato otázka, která nebyla vždy jednoznačně řešena⁸⁵, je nyní výslovně potvrzena rozhodnutím v *Murphy v Brentwood DC*⁸⁶. Díky porušení povinnosti přiměřené péče na straně zeměměřičů, s nimiž nebyl vlastník pozemku a budovy v žádném smluvním vztahu, vznikla ve zdi budovy trhлина, která podstatným způsobem snížila hodnotu budovy. Soud tuto škodu klasifikoval jako defekt kvality výrobku, tedy jako čistou hospodářskou ztrátu, a náhradu škody zde nepřiznal.

Na tomto místě je vhodné poznamenat, že takto striktní rozlišování pojmů „škoda“ a „čistá hospodářská ztráta“ může v situacích obdobných případu *Murphy v Brentwood DC* vést k výsledkům, jež lze z pohledu žalobce oprávněně považovat za nespravedlivé. Proto je také tento přístup v mnoha common law jurisdikcích odmítán⁸⁷. Jelikož však anglické soudy svými rozhodnutími vyjádřily jasné přání zachovat systémovou čistotu tort law, musela být výše uvedená „tvrdost zákona“ nakonec řešena legislativním zásahem ve formě Defective Premises Act 1972. Tento zákon zakládá mimosmluvní odpovědnost architektů, stavitelů a jiných osob vykonávajících práce na výstavbě obytné budovy nebo v souvislosti s ní vůči vlastníku takové budovy, pakliže jejich práce nebyla provedena odborným způsobem a takové pochybení má za následek neobyvatelnost budovy⁸⁸. Této odpovědnosti se však lze domáhat pouze ve vztahu k obytným budovám a toliko v průběhu šestileté promlčecí doby, jež počíná běžet od okamžiku dokončení příslušných prací. Uvedená „tvrdost zákona“ je tedy pouze zmírněna, nikoli odstraněna.

3. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem na základě Části I Consumer Protection Act 1987

3.1 Důvody a okolnosti zavedení režimu přísné odpovědnosti

Jak již vyplývá z předchozí kapitoly, právní ochrana poskytovaná na základě pravidla v *Donoghue v Stevenson* se stala postupem času poměrně účinným a hojně využívaným

---

⁸⁵ Viz. *Anns v Merton Borough LBC* [1978] AC 728

⁸⁶ [1991] 1 AC 398

⁸⁷ Viz. např. Nový Zéland (*Invercargill City Council v Hamlin* [1996] AC 624), či Austrálie (*Bryan v Maloney* (1995) 128 ALR 163)

⁸⁸ § 1 Defective Premises Act 1972

institutem. Stalo se tak zejména díky širšímu využití doktríny *res ipsa loquitur*, jakož i díky rozšíření okruhu osob a výrobků, na které se tato ochrana vztahuje. V případech určité konkrétní chyby ve výrobním procesu se odpovědnostní režim již skoro podobá režimu odpovědnosti přísné, poněvadž pro výrobce bývá v praxi často téměř nemožné se účinně vyvinut a někteří autoři z těchto důvodů dokonce považují novou zákonnou úpravu za zbytečnou⁸⁹.

Poněkud odlišná je ovšem situace v případech tzv. vadné či nebezpečné konstrukce výrobků. Zejména aféra ohledně léku Thalidomid, po jehož užívání se na konci padesátých a počátku šedesátých let narodily stovky znetvořených dětí, ukázala na podstatné nedostatky tort law v této oblasti. Poškození spotřebitelé jednak nebyli schopni prokázat, že po výrobci mohlo být rozumně požadováno, aby si byl vadnosti či nebezpečnosti svého výrobku vědom, a vzhledem ke komplikovanému výrobnímu postupu zahrnujícího množství různých subjektů nebylo v konkrétních případech ani možné s více než padesátiprocentní pravděpodobností určit, kterému z těchto subjektů má být eventuální porušení povinnosti přiměřené péče přisuzováno. Ačkoli tlak veřejného mínění vedl k mimosoudnímu vyrovnání celé aféry, stala se tato událost bezprostředním podnětem pro úvahy a diskuze o změnách stávajícího systému, které by v podobných případech vedly ke zvýšení ochrany spotřebitele.

V roce 1972 byla ustavena Královská komise pro civilněprávní odpovědnost a náhradu škody za újmu na osobě⁹⁰, podle jména svého předsedy známá též jako Pearsonova komise. V její zprávě z roku 1978⁹¹ byly v zásadě diskutovány dvě základní možnosti reformy. Tou první bylo zavedení komplexního režimu odpovědnosti za mimosmluvní civilní delikty bez ohledu na zavinění, který by byl financován formou povinného sociálního pojištění, podobného tomu, jaký byl zaveden v roce 1974 na Novém Zélandu. Výhodou takového systému je zejména rychlé a jednoduché řešení konkrétních případů, kterého se namísto soudů ujímají správní orgány, nevýhodou jsou naopak zvýšené nároky na veřejné rozpočty. Tento systém byl nakonec ve Spojeném království pro svou nákladnost zaveden pouze ve velmi úzkém rozsahu⁹².

Druhou možností bylo zavedení systému přísné odpovědnosti, kde se výrobce stává *de facto* vůči spotřebiteli „pojistitelem svého vlastního výrobku“⁹³. Náhrady škod jsou přitom

---

⁸⁹ Např. Stapleton, J.: Products' Liability Reform – Real or Illusory?, 6 OJLS, 1986, str. 392, pro detailnější zhodnocení praktických účinků Části I Consumer Protection Act viz. Kapitola 3.3.3 Části I této práce

⁹⁰ Royal Commission on Civil Liability and Compensation for Personal Injury

⁹¹ The Pearson Commission Report (Cmnd 7054, 1978) kap. 22

⁹² Jedná se o Vaccine Damages Act 1979, který zavedl režim náhrady škody financovaný z veřejných zdrojů pro případy vážné újmy na zdraví dětí, která vznikla v důsledku povinného očkování.

⁹³ Fleming: The Law of Torts, Eighth Edition, Sydney: Law Book Co., 1998, str. 485-488

v tomto systému financovány primárně ze zdrojů soukromého pojištění samotných výrobců. I když se jednotlivé případy řeší před soudem, řízení by zde mělo být mnohem rychlejší a levnější než podle *Donoghue v Stevenson*, a to právě z důvodu, že v něm není třeba prokazovat zavinění, tj. porušení povinnosti přiměřené péče na straně výrobce.

V oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem se Pearsonova komise, stejně jako orgány Evropských společenství, přiklonila k zavedení přísné odpovědnosti výrobců financované ze soukromých zdrojů⁹⁴.

3.2 Směrnice 85/374 EEC

3.2.1 Přijetí Směrnice 85/374 EEC

Od začátku sedmdesátých let minulého století se vedla nejen ve Spojeném království, nýbrž i ve zbytku Evropy, intenzivní debata o širším zavedení principu přísné odpovědnosti za škody způsobené vadnými výrobky. Tyto trendy byly bezpochyby inspirovány také dramatickým vývojem, jímž v této oblasti prošlo právo ve Spojených státech, a jehož podstata je zachycena zejména v § 402A Restatement on Torts II z roku 1964⁹⁵. Jednotlivé iniciativy národních států byly však předstiženy aktivitou Evropských společenství, která nakonec vyústila v přijetí Směrnice Rady o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky 85/374 EEC (dále jen „Směrnice“).

Cíle Směrnice tak, jak jsou vyjádřené v její preambuli, výrazným způsobem akcentují potřebu zvýšení standardu ochrany spotřebitele: „...odpovědnost bez ohledu na zavinění na straně výrobce je jediným způsobem řešení problému spravedlivého rozdělení rizik nutně existujících v moderní technologické výrobě, který je typický pro naši dobu zvětšující se technizace“. Nicméně Směrnice má výslovně uveden jako svůj právní základ článek 100 Smlouvy o ES, který hovoří o harmonizaci právních předpisů členských států za účelem zlepšení fungování společného trhu. Hlavním cílem Směrnice je tedy eliminovat či výrazně zmenšit rozdíly v úrovni ochrany spotřebitele v různých členských státech, které by mohly zkreslit soutěž a narušit volný pohyb zboží na společném trhu.

Není tedy divu, že za dané situace byl konečný text Směrnice výsledkem složitého kompromisu. Především Francie, pro jejíž právní řád byl v této oblasti charakteristický široký rozsah užití principu přísné odpovědnosti, nesla se značnou nelibostí fakt, že implementací Směrnice se pozice spotřebitelů v této zemi *de facto* spíše zhorší, což se později projevilo

---

⁹⁴ Pro detailnější rozbor závěrů Pearsonovy komise viz. Mullis, A., Oliphant, K.: *Torts*, Third Edition, Palgrave Macmillan, 2003, str. 181 a násl.

⁹⁵ Pro detailnější rozbor vývoje amerického práva v této oblasti viz. Kapitola 3.1 Části IV této práce

v neochotě ji implementovat. Ve Spojeném království zaznívaly názory právě opačné. Strach vzbuzovala zejména představa, že se režim přísné odpovědnosti vymkne jeho tvůrcům z rukou, jako se to stalo ve Spojených státech, kde poroty v těchto případech běžně udílely jako náhradu škody extrémně vysoké částky, které měly značný represivní účinek⁹⁶ a průmyslová lobby prezentovala Směrnicí také jako brzdu inovací a pokroku. Žádná z těchto obav se však v praxi nepotvrdila a tato úprava nijak významně nenarušila stabilitu dosavadního systému právní ochrany, ačkoli zde již v poslední době existuje několik zajímavých judikátů svědčících o tom, že začíná mít významný dopad na právní praxi⁹⁷.

Důsledkem opatrného a nedůvěřivého přístupu členských států ke Směrnicí je množství ustanovení, které členské státy mohou, ale nemusí aplikovat⁹⁸. Tak například pouze Lucembursko, Švédsko, Finsko a Francie a ze států Evropského hospodářského prostoru pak Norsko a Island byly jedinými státy, které se od počátku rozhodly aplikovat odpovědnostní režim Směrnice i na výrobky zemědělské prvovýroby, ostatní státy využily možnosti vyloučení těchto výrobků z působnosti Směrnice⁹⁹. Využití tzv. „development risks defence“ je umožněno ve všech státech kromě Lucemburska, Finska a Norska, Německo ji neaplikuje na medicínské výrobky a Španělsko na potraviny určené ke konzumaci ve Španělsku. Finanční strop pro náhradu škody dle Směrnice, byl zaveden pouze v Německu, Řecku, Portugalsku a Španělsku¹⁰⁰. Fakt, že Směrnice nebyla v členských státech implementována jednotným způsobem, tak v praxi nepochybně vytvářel a vytváří možnost omezení volného pohybu zboží.

3.2.2 Vývoj po přijetí Směrnice

Všechny členské státy Evropského hospodářského prostoru Směrnicí plně implementovaly do svých právních řádů. Nepočítáme-li nově přistoupiší státy střední a východní Evropy, poslední tak učinila Francie v roce 1998. Směrnice byla však po dlouhou dobu soudy aplikována pouze ve velmi omezeném rozsahu. To se však v poslední době začíná postupně měnit a dnes již existuje poměrně rozsáhlá judikatura, která Směrnicí významným způsobem dotváří. Jedná se zejména o rozhodnutí soudů německých, rakouských, portugalských, španělských, italských, belgických, řeckých, holandských, dánských a

---

⁹⁶ Tzv. punitive damages; jako ilustrativní ukázka excessu poroty při udílení punitive damages bývá uváděn případ *Liebeck v McDonald's Restaurants*, No. CV-93-02419, 1995 (N.M. Dist. Aug. 18, 1994)

⁹⁷ Viz. Kapitola 3.3.3 Části I této práce

⁹⁸ Viz. Čl. 15 a Čl. 16 Směrnice

⁹⁹ k tomu viz. změny, které přinesla Směrnice 99/34/EC

¹⁰⁰ Oughton, D., Lowry, J.: *Textbook on Consumer Law*, Blackstone Press Limited, Second Edition, London, 2000, str. 219

francouzských¹⁰¹. Pozadu nezůstává ani judikatura anglická, již se budeme blíže věnovat v Kapitole 3.3.3.4 Části I této práce.

Již v době přijetí Směrnice v roce 1985 si byl zákonodárce vědom, že její obsah může být vylepšen a Komise dostala proto pověření pravidelně monitorovat její účinnost a navrhopvat případné změny. Ve své První zprávě z roku 1995 Komise konstatovala m.j. následující:

„Směrnice je obecně vnímána jako důležitý právní předpis. Přispěla k zvýšenému důrazu kladenému na bezpečnost výrobků. Směrnice ulehčila žalobci důkazní břemeno. V tuto chvíli se nezdá, že by existence Směrnice byla způsobovala zvyšující se počet soudních sporů, ani není patrné žádné zvýšení pojistného v souvislosti se zavedením nového odpovědnostního režimu.“

Impulsem k dosud nejzávažnější změně Směrnice se stala aféra kolem tzv. „nemoci šílených krav“¹⁰². Prozatímní komise pro vyšetřování BSE¹⁰³ doporučila m.j. změnu Směrnice v tom smyslu, aby poskytla jednotlivým spotřebitelům v EHP možnost uplatnit právo na náhradu škod způsobených vadnými zemědělskými výrobky¹⁰⁴. Přes důrazné protesty zemědělského sektoru argumentujícího zejména tím, že zemědělská výroba je do značné míry závislá na faktorech, které jsou mimo kontrolu výrobců (počasí, znečištění, atd.)¹⁰⁵, se Komise nakonec rozhodla podat návrh na rozšíření Směrnice tak, aby režim přísné odpovědnosti nadále povinně zahrnoval také produkty zemědělské prvovýroby. Vedly ji k tomu tehdy zejména následující úvahy:

- a) Aféra kolem BSE způsobila nutnost větší ochrany zdraví spotřebitelů, kteří jsou takovou ochranu oprávněni očekávat.
- b) Vzhledem k tomu, že v některých státech je dnes již režim přísné odpovědnosti pro produkty zemědělské prvovýroby zakotven, není tato nejednotná implementace žádoucí z důvodu možného narušení hospodářské soutěže a volného pohybu zemědělských výrobků.
- c) Za současné úpravy je při interpretaci Směrnice mnohdy nejasné, na které zemědělské výrobky se výjimka vztahuje, a na které nikoli¹⁰⁶.

---

¹⁰¹ pro přehled nejdůležitějších rozhodnutí viz. Peris, J., J., I.: Liability for Defective Products in the European Union: Developments since 1995 – The European Commission’s Green Paper, CLJ, str. 333 a násl.

¹⁰² BSE (bovine spongiform encephalopathy)

¹⁰³ Temporary Committee of Inquiry into BSE

¹⁰⁴ Usnesení ze dne 19. února 1997 o výsledcích Prozatímní komise pro vyšetřování BSE, OJ C 85, 17.3.97.

¹⁰⁵ O’Rourke, R.: Product Liability and Agricultural Products, NLJ, 1999, str. 1107

¹⁰⁶ Hodges, Ch. J. S.: Reform of the Product Liability Directive 1998-1999, CLJ, 1999, str. 36 a násl.

Evropský parlament navrhoval ještě mnohem radikálnější a širší novelizaci Směrnice ve prospěch vyšší ochrany spotřebitele, jeho návrhy však legislativním procesem neprošly.

Konečným výsledkem shora uvedených aktivit se tedy stala Směrnice 99/34/EC, která stanovila, že po jejím vstupu v účinnost musí členské státy do 4. prosince 2000 změnit své právní předpisy tak, aby byla pravidla obsažená ve Směrnici 85/374/EEC plně aplikovatelná také na nezpracované zemědělské výrobky uvedené na trh po vstupu této směrnice v účinnost.

Jakožto další významný faktor charakterizující vývoj po přijetí Směrnice je nutno chápat také její rozšíření za hranice Evropského hospodářského prostoru. Toto se samozřejmě týkalo nově přistoupivších zemí střední a východní Evropy a nyní se týká kandidátských zemí usilujících o vstup do EU. Principy Směrnice byly ovšem inspirací i pro obdobnou úpravu v Japonsku, Austrálii, Švýcarsku, Izraeli a Brazílii¹⁰⁷.

3.3 Část I Consumer Protection Act 1987

3.3.1 Obecně

Ve Spojeném království byla Směrnice implementována v podobě Části I Consumer Protection Act 1987 („dále jen Část I CPA“), jehož podrobnější analýze se nyní budeme věnovat.

Obecně a do jisté míry zjednodušeně lze jeho význam shrnout tak, že pro určité případy škody způsobené vadným či nebezpečným výrobkem, kde se dříve uplatňoval pouze princip odpovědnosti za zavinění, založil režim přísné odpovědnosti. Je ovšem nutno poznamenat, že dosavadní právní ochrana poskytovaná smluvním právem jakož i tort law zůstává stále použitelná, a to v nikterak nezúženém rozsahu. Nový systém je oproti stávajícím koncepcím zvláštní zejména v tom, že se primárně zaměřuje na vlastnosti výrobku jako takového a nikoli na jednání jeho výrobce. Tradice posuzování odpovědnosti dle „standardu rozumného muže“ však nebyla zcela vymýcena a i tato nová úprava si zachovává mnohé z terminologie a koncepce klasického práva mimosmluvních civilních deliktů¹⁰⁸. To svého času vedlo některé autory k závažným pochybnostem o smyslu tohoto zákona, který dle jejich názorů *de facto* upravuje pouze novou formu odpovědnosti za zavinění a zdaleka neřeší problémy, které si tato reforma původně vytýčila řešit¹⁰⁹. Tyto pochybnosti však v poslední

---

¹⁰⁷ Peris, J., J., I.: Liability for Defective Products in the European Union: Developments since 1995 – The European Commission's Green Paper, CLJ, str. 344

¹⁰⁸ Cardwell, K.: Legislation, The Consumer Protection Act 1987, MLR, 1987, str. 614

¹⁰⁹ Např. Stapleton, J.: Products' Liability Reform – Real or Illusory?, 6 OJLS, 1986

době začínají utíchat zejména díky novější judikatuře soudů, která potvrdila, že Část I CPA představuje užitečný a v praxi použitelný prostředek zvyšující ochranu spotřebitele¹¹⁰.

3.3.2 Rozsah působnosti Části I CPA

Základním ustanovením celého práva odpovědnosti za výrobek je § 2 CPA, kterým je stanovena odpovědnost výrobce, dovozce či osoby, která se za výrobce označila¹¹¹, za škodu způsobenou zcela nebo částečně vadností jím vyrobeného, dovezeného nebo označeného výrobku. Zbytek Části I CPA potom obsahuje zejména definice těchto klíčových pojmů z § 2 a vymezuje tak rozsah své působnosti.

3.3.2.1 „Výrobek“

Pojem výrobek je poměrně široce definován v § 1 (2) CPA. Jedná se o jakékoli zboží či elektřinu a zahrnuje taktéž výrobek, který je obsažen ve výrobku jiném, ať již jako jeho komponent, surovina, ze které byl konečný výrobek vyroben, či jinak. V praxi tento přístup například umožňuje poškozenému spotřebiteli žalovat na náhradu škody jak konečného výrobce automobilu, tak i výrobce vadné gumy, ze které byly vyrobeny vadné pneumatiky, díky nimž škoda vznikla. Pojem zboží je potom vymezen v § 45 (1) CPA a zahrnuje látky, rostoucí plodiny a věci, které jsou díky svému spojení s pozemkem jeho součástí, jakož i jakoukoli loď, letadlo či vozidlo.

Takto široké vymezení by ovšem znamenalo, že by se za výrobek považovala vlastně jakákoli movitá i nemovitá věc nebo její součást. Nicméně Směrnice samotná charakterizuje výrobky ve svém článku 2 pouze jako věci movité, popřípadě věci movité, které jsou obsaženy v jiné věci movité či nemovité. Tento zdánlivý rozpor ale v praxi neexistuje, neboť anglické právo chápe stavby nikoli jako věci spojené s pozemkem, nýbrž jako pozemek samotný (land). V důsledku toho stavby nespádají do definice zboží dle § 45 (1) CPA a na odpovědnost za škody způsobené vadnými stavbami se tudíž CPA nevztahuje. Odpovědnost za jednotlivé movité komponenty staveb (např. cihly, trámy, kachličky) se však již řídí ustanoveními CPA.

V § 6 (8) CPA jsou z odpovědnostního režimu podle CPA dále výslovně vyloučeny výrobky, na které se vztahuje speciální úprava podle Nuclear Installations Act 1965.

Spojené království využilo možnosti vyloučení nezpracovaných zemědělských výrobků a zvěřiny z režimu přísné odpovědnosti, což představovalo další významnou výjimku limitující rozsah aplikovatelnosti CPA. Tato výjimka však byla zrušena Směrnicí 99/34/EC¹¹².

---

¹¹⁰ Blíže viz. Kapitola 3.3.3.4 Části I této práce

¹¹¹ tzv. own-brander

¹¹² Viz. Kapitola 3.2.2 Části I této práce

V důsledku toho byla následně provedena odpovídající novelizace CPA pomocí Consumer Protection Act 1987 (Product Liability) (Modifications) Order 2000/2771.

Definice zboží v § 45 (1) CPA zahrnuje pod režim přísné odpovědnosti m.j. „látky“. To vedlo již v době přijetí CPA k otázce, zda lze pod tento odpovědnostní režim podřadit jakožto výrobek například také lidskou krev a orgány¹¹³. V případě *A. v National Blood Authority*¹¹⁴ soud na tuto otázku odpověděl kladně a odpovědnost za škodu způsobenou vadnou krví spadá tedy jednoznačně pod právní úpravu v CPA.

Poslední závažnou otázkou týkající se rozsahu pojmu „výrobek“ zůstává právní režim tzv. „duševních výrobků“¹¹⁵. Pokud tedy např. učebnice chemie obsahuje nesprávný popis určité reakce, my podle této učebnice postupujeme a následně dojde k explozi způsobené nesprávnými instrukcemi, lze škodu způsobenou touto explozí nazvat škodou způsobenou vadným výrobkem? Judikatura nám v těchto situacích poskytuje pouze omezené vodítko a v hraničních případech bude vždy nutno, aby soud rozhodl, zda žalovaný dodával výrobky, či zda dodával služby, na něž se v anglickém právu vztahuje pouze odpovědnost za zavinění. Rozhodujícím kritériem tu bude zejména skutečnost, zda se jednalo o „duševní výrobky“, které byly ve své konečné podobě nabízeny na trhu, či zda šlo o případy, kdy byla určitá služba vyvíjena „na míru“ určitému zákazníkovi¹¹⁶.

3.3.2.2 „Vadnost výrobku“

Odpovědnost výrobce podle Části I CPA připadá v úvahu pouze v případě, že škoda byla způsobena jeho výrobkem, který byl vadný. Výklad pojmu vadný výrobek má tedy pro posouzení rozsahu působnosti této úpravy stěžejní význam. § 3 (1) CPA stanoví, že pro účely Části I je výrobek stížen vadou, pokud bezpečnost takového výrobku není taková, jakou jsou lidé obecně oprávněni očekávat. Na tomto místě je tedy nutno zdůraznit, že tento zákon se vztahuje pouze na výrobky nebezpečné a nikoli na výrobky bezpečné, byť třeba pro svou vadnost nepoužitelné. V takových případech je přípustná pouze ochrana pomocí institutů smluvního práva a v omezeném rozsahu i institutů tort law. Na základě obecných principů anglického práva nese důkazní břemeno spotřebitel, přičemž musí prokázat vznik škody, vadnost výrobku a příčinnou souvislost mezi těmito skutečnostmi.

---

¹¹³ Tato otázka byla nadnesena např. v *Cardwell, K.: Legislation, The Consumer Protection Act 1987, MLR, 1987, str. 615*

¹¹⁴ [2001] 3 All ER 289

¹¹⁵ intellectual products

¹¹⁶ Srov. *Prince* (1980) Okla L Rev 848 a *St Albans City & District Council v International Computers Ltd.* [1996] 4 All ER 481, pro detailní diskuzi této otázky viz. *Whittaker, M.: European Product Liability and Intellectual Products, (1989) 105 LQR 125*

§ 3 (2) CPA dále obsahuje jako určité vodítko příkladný výčet okolností, které mají být vzaty v úvahu při posuzování toho, co jsou lidé v konkrétním případě oprávněni od výrobku očekávat. Těmito okolnostmi jsou zejména prezentace výrobku, jeho vzhled, označení, a instrukce či varování vztahující se k němu¹¹⁷. Dále je nutno brát v úvahu předvídatelné způsoby použití či zneužití daného výrobku¹¹⁸, jakož i dobu, ve které byl výrobek dodán na trh¹¹⁹.

Okolnosti uvedené v § 3 (2) (a) CPA jsou mnohem komplexnějším výčtem, než je uvedeno v textu Směrnice, která požaduje toliko, aby byla vzata v úvahu prezentace výrobku¹²⁰. Zde je nutno především posoudit, pro jakou cílovou skupinu je daný výrobek určen. Jedná-li se o děti či starší osoby, bude rozumné, přiměřené a oprávněné očekávat od výrobku vyšší standardy bezpečnosti. Je také nutno si uvědomit, že existuje spousta výrobků (např. farmaceutika), které nejsou a nemohou být absolutně bezpečné, ale jejichž uvádění na trh je přesto žádoucí a potřebné. Soud tedy bude muset v jednotlivých případech posoudit, zda užitky, které ten který výrobek přináší, odůvodňují nebezpečí a rizika, která jsou s jeho užíváním spojena. Zde sehrávají podstatnou úlohu instrukce či varování. Jejich hlavní funkcí je informovat spotřebitele o možných nebezpečích a rizicích spojených s výrobkem a určují tak *de facto* částečně to, co jsou lidé od konkrétního výrobku oprávněni očekávat. Varování však musí být adekvátní¹²¹.

Ze znění § 3 (2) (b) CPA je zřejmé, že výrobek může být shledán vadným i pouze v důsledku toho, že nebezpečí jeho zneužití bylo předvídatelné a výrobce nepodnikl přiměřené kroky k jeho odstranění či zmírnění. Například léky v lahvičkách bez uzávěrů, které zamezují přístup dětem, tak mohou být soudem označeny jako vadný výrobek¹²².

Doba, kdy byl výrobek dodán na trh je mnohdy rovněž rozhodujícím faktorem pro určení jeho vadnosti. Oprávněná očekávání veřejnosti se totiž mohou časem měnit. Pouhá skutečnost, že byl vyvinut nový, z hlediska bezpečnosti dokonalejší výrobek, neznamená tedy to, že by starý výrobek od té chvíle byl považován za vadný. Rozhodující je, zda takový výrobek splňoval oprávněná očekávání spotřebitelů v době svého uvedení do oběhu.

---

¹¹⁷ § 3 (2) (a) CPA

¹¹⁸ § 3 (2) (b) CPA

¹¹⁹ § 3 (2) (c) CPA

¹²⁰ Čl. 6 (1) (a) Směrnice

¹²¹ *Worsley v Tambrands Ltd* [2000] PIQR P95, Pro detailnější rozbor případu viz. Kapitola 3.3.3.4 Části I této práce

¹²² Mullis, A., Oliphant, K.: *Torts*, Third Edition, Palgrave Macmillan, 2003, str. 209

Je nutno říci, že definice vadnosti výrobku obsažená v § 3 CPA vyvolává mnohdy více otázek, než dává odpovědí, což bylo a je mnohými autory po právu kritizováno¹²³. Tyto výtky lze shrnout následujícím způsobem:

Test vadnosti dle § 3 CPA nestanoví pro výrobce a konečně ani pro soudy žádný pevný standard, kterým je možno bezpečnost toho kterého výrobku spolehlivě zjistit. Pro určení úrovně bezpečnosti, který jsou osoby v konkrétním případě oprávněny očekávat, jsou užívána subjektivní kritéria, jež jsou podobná těm, která využívá klasické tort law, kde je odpovědnost budována na principu zavinění. Je nutné si uvědomit, že takovýto přístup budí vážnou pochybnost o tom, do jaké míry či zda vůbec bylo v praxi dosaženo proklamovaného základního cíle Směrnice, totiž zavedení režimu odpovědnosti bez ohledu na zavinění. Zohledněním *rozumné předvídatelnosti* zneužití výrobku pro účely posouzení jeho vadnosti či diferencovaným přístupem při posuzování bezpečnosti výrobků, které jsou určeny určitým specifickým skupinám obyvatelstva, je do značné míry relativizován postulát, podle něhož je při posuzování odpovědnosti podle Části I CPA zaměřena pozornost na objektivní vlastnosti výrobku a nikoli na jednání jeho výrobce. Při analýze vadnosti založené na poměrování užitků a rizik plynoucích z konkrétního výrobku soudy taktéž nepracují se spolehlivě kvantifikovatelnými veličinami a problém subjektivních rozhodnutí tak v žádném případě není vyřešen. Tato tzv. cost-benefit či risk-utility analysis je koneckonců technika, kterou soudy v tort law běžně používají při rozhodování o tom, zda byla porušena povinnost přiměřené péče či nikoli. Odpovědnostní systém založený Částí I CPA tak bude pravděpodobně muset prodělat stejně dlouhý a složitý proces soudního dotváření, jako prodělalo např. pravidlo v *Donoghue v Stevenson*¹²⁴. V reakci na výše uvedené problémy vyslovuje Stoppa dokonce názor, že zákonodárce zde zjevně neuspěl v tom, co by mělo být primárním účelem jakéhokoli zákona, a sice zakotvení jasných a objektivních pravidel¹²⁵.

Navzdory shora uvedeným pochybnostem o praktickém smyslu Části I CPA, které jsou dále umocněny zakotvením tzv. development risks defence¹²⁶, se však ve světle nejnovější judikatury ukazuje, že tento odpovědnostní režim začíná konečně plnit svou hlavní funkci, tedy poskytovat zvýšenou ochranu spotřebitelům. Případ *Abouzaid v Mothercare (UK)*

---

¹²³ Např. Stoppa, A.: The Concept of Defectiveness in the Consumer Protection Act 1987: a critical analysis, Legal Studies, 1992, Oughton, D., Lowry, J.: Textbook on Consumer Law, Blackstone Press Limited, Second Edition, London, 2000, str. 226, Owen: Defectiveness Restated: Exploding the „Strict“ Products Liability Myth, 1996, Univ Ill L Rev 743

¹²⁴ Viz. Kapitola 2.2 Části I této práce

¹²⁵ Stoppa, A.: The Concept of Defectiveness in the Consumer Protection Act 1987: a critical analysis, Legal Studies, 1992, str. 226

¹²⁶ Blíže viz. Kapitola 3.3.2.5.5 Části I této práce

*Ltd*¹²⁷ jasně stanovil, že pokud soud zjistí, že výrobek představuje pro společnost nepřijatelné riziko újmy, bude považován za vadný bez ohledu na to, že „rozumný“ výrobce si nemohl být tohoto rizika v době dodání výrobku na trh vědom. Zdá se tedy, že soudy projeví vůli uplatňovat v praxi základní myšlenkovou ideu celé reformy. Dále je nutno poznamenat, že i největší kritici Části I CPA se shodují, že přesunutí důkazního břemene ohledně zjistitelnosti vady výrobku v době jeho uvedení na trh ze spotřebitele na výrobce bude samo o sobě často představovat pro žalobce značnou praktickou výhodu¹²⁸.

3.3.2.3 „Výrobce“

3.3.2.3.1 Obecně

Osobu, která může být dle Části I CPA shledána odpovědnou za škodu způsobenou spotřebiteli vadným výrobkem, označuje tento zákon legislativní zkratkou „výrobce“¹²⁹. § 1 (2) CPA definuje výrobce jako osobu, která vyrábí výrobek, nebo jej těží či separuje, nebo jej podrobuje jakémukoli zpracování, které určuje základní vlastnosti výrobku. Zkoumání této problematiky je tedy nutno rozdělit do tří fází. První otázkou je, zda výrobek byl vyroben, vytěžen či separován. Obecně se má zato, že tato kritéria nesplňují zemědělské produkty, které ale mohou být předmětem zpracování¹³⁰. Jinak je ovšem s ohledem na ochranu spotřebitele nutno vykládat tyto pojmy extensivním způsobem, což soud nedávno učinil v případě *A. v National Blood Authority*¹³¹, kde bylo konstatováno, že krev určená ke transfuzi se považuje za výrobek „separovaný“ z těla dárce. Pokud je ovšem odpověď na první otázku záporná, ptáme se dále, zda údajný výrobce výrobek podrobil nějakému zpracování a pokud ano, zda toto zpracování určuje základní vlastnosti tohoto výrobku. Vzhledem k neurčitosti pojmů „zpracování“ a „základní vlastnosti“ je však patrné, že jejich přesný rozsah bude muset vymezit až budoucí judikatura.

Základním právně-politickým odůvodněním přenesení odpovědnosti na výrobce je fakt, že výrobce má teoreticky zpravidla nejlepší postavení k tomu, aby náklady za následky škod způsobených jeho vadnými či nebezpečnými výrobky rovnoměrně rozložil na ty osoby, které z těchto výrobků mají prospěch. Typicky tak výrobce učiní tím, že své výrobky proti tomuto druhu odpovědnosti vhodně pojistí a náklady na toto pojištění poté promítne do jejich ceny. Tímto má dojít k internalizaci škod a nastavení „férové“ tržní ceny výrobku zohledňující pokud možno i veškeré jeho negativní dopady. Zákony volného trhu mají také

¹²⁷ (2001) Times, 20. únor, Pro detailnější rozbor případu viz. Kapitola 3.3.3.4 Části I této práce

¹²⁸ Stoppa, A.: The Concept of Defectiveness in the Consumer Protection Act 1987: a critical analysis, Legal Studies, 1992, str. 226

¹²⁹ producer

¹³⁰ Mullis, A., Oliphant, K.: Torts, Third Edition, Palgrave Macmillan, 2003, str. 212

¹³¹ [2001] 3 All ER 289

v ideálním případě výrobce motivovat k tomu, aby se aktivně snažil o větší bezpečnost svých výrobků, jelikož čím bude výrobek bezpečnější, tím nižší budou jeho náklady na vyplacení náhrad škod či jím placených částek pojistného, výrobek bude levnější a tím pádem i konkurenceschopnější¹³².

V ideálním případě by měl být za odpovědný subjekt považován pouze jeden jasně identifikovatelný výrobce, od něhož je očekáváno, že svůj výrobek pojistí proti škodě, kterou výrobek svou vadností může spotřebiteli způsobit. V opačném případě vzniká nebezpečí vzniku několikanásobného pojištění různých osob zúčastněných ve výrobním řetězci, které konečný výrobek zbytečně prodražuje.

Je nutno poznamenat, že dle Části I CPA existuje možnost, že ve vztahu k určitému výrobku bude existovat více výrobců. Definice výrobce dle tohoto zákona zahrnuje výrobce konečného výrobku¹³³, výrobce součásti (komponentu) takového výrobku¹³⁴, výrobce suroviny, ze které byl výrobek vyroben¹³⁵, osobu, která podrobila výrobek průmyslovému či jinému zpracování¹³⁶, jakož i dovozce, který vadný výrobek dodal na společný trh¹³⁷. V případech, kdy bude v souladu se shora uvedenou definicí označeno více odpovědných subjektů, bude se u nich jednat o odpovědnost společnou a nerozdílnou¹³⁸. Vzhledem k potřebám ochrany spotřebitele je tato úprava zřejmě nezbytná, shora uvedenému neblahému účinku několikanásobného pojištění však Část I CPA zabránit nedokáže.

3.3.2.3.2 „Dodání jinému“

K tomu, aby osoba mohla být shledána odpovědnou dle Části I CPA, je nutné, aby tato osoba vadný výrobek dodala jinému¹³⁹ a aby tak učinila v rámci své obchodní činnosti¹⁴⁰, přičemž ovšem nemusí jít o hlavní předmět její obchodní činnosti. V případě, že tato osoba prokáže, že vadný výrobek nikdy nikomu nedodala, jedná se o liberační důvod¹⁴¹.

Pro tyto účely pojem „dodání jinému“ obsahuje prodej, nájem, zapůjčení, dodání podle smlouvy o koupi věci najaté¹⁴² či podle smlouvy o dílo zahrnující dodání materiálu¹⁴³, směnu za jakékoli protiplnění, poskytování výrobků v rámci plnění úkolů stanovených zákonem,

¹³² Tato teoretická konstrukce však v praxi podléhá z různých důvodů mnoha deformacím. Viz. . Stapleton, J.: Products' Liability Reform – Real or Illusory?, 6 OJLS, 1986

¹³³ § 1 (2) (a) CPA

¹³⁴ čl. 3 Směrnice

¹³⁵ § 1 (2) (b) CPA

¹³⁶ § 2 (2) (b) CPA

¹³⁷ § 2 (3) CPA

¹³⁸ § 2 (5) (a) CPA

¹³⁹ § 4 (1) (b) CPA *a contrario*

¹⁴⁰ „in the course of a business“, § 46 (5) CPA

¹⁴¹ § 4 (1) (b) CPA

¹⁴² hire purchase agreement

¹⁴³ contract for work and materials

dobrovolný převod darováním a poskytování služeb zajišťujících přísun vody a zemního plynu¹⁴⁴. Dodání jinému neznamena nutně dodání samotnému spotřebiteli, ale může se jednat o jakýkoli subjekt na Společném trhu.

Zajímavý problém nastává za situace, kdy se na vadný konečný výrobek ustanovení Části I CPA nevztahují, ale vadnost je způsobena komponentem, který sám o sobě této úpravě podléhá. V takovém případě je jediným odpovědným subjektem výrobce komponentu¹⁴⁵. Významnou výjimkou z tohoto pravidla je ovšem zakotvení odpovědnosti stavitelů budov. Na vadné budovy jako takové se sice Část I CPA nevztahuje¹⁴⁶, stavitel je nicméně stále odpovědný za vady dodaných komponentů budovy, ač není sám jejich výrobce¹⁴⁷.

3.3.2.3.3 Odpovědnost jiných než skutečných výrobců

Za výrobce je pro účely Části I CPA považována také osoba, která na výrobku uvede své jméno a tím se *de facto* za výrobce dobrovolně prohlásí. Typicky se jedná o obchodní dům či řetězec, který prodává výrobky pod svou vlastní značkou či jménem, aniž by odhalil identitu skutečných výrobců.

Dále se za výrobce považuje také osoba, která v rámci své obchodní činnosti doveze výrobek na společný trh¹⁴⁸. Toto ustanovení řeší pro spotřebitele velmi náročnou situaci, kdy žalovaný skutečný výrobce vadného výrobku je situován mimo Evropský hospodářský prostor, v důsledku čehož by se musel poškozený spotřebitel soudit v jurisdikci, ve které neplatí Směrnice a mohl by tak být v praxi zbaven důležitého prostředku právní ochrany. Příkladem užitečnosti tohoto ustanovení je případ *G v Fry Surgical International Ltd*¹⁴⁹. Při operaci se zlomily vadné chirurgické nůžky a zůstaly uvíznuté v kolenním kloubu. Nůžky byly vyrobeny švédským výrobcem a jelikož v rozhodné době Švédsko nebylo členem Evropské unie, byl žalován dovozce, který nakonec ochotně uzavřel s poškozeným smír.

V případech, kdy není možné určit (identifikovat) výrobce nebo dovozce výrobku dle shora uvedených kritérií, zakotvuje Část I CPA sekundární odpovědnost na straně jiného dodavatele výrobku, který bývá v distribučním řetězci blíže spotřebiteli. Nemusí se však nutně jednat o maloobchodního prodejce, i když tento případ bude pravděpodobně v praxi nejčastější. K tomu, aby takový dodavatel mohl být uznán odpovědným za škodu způsobenou jím dodaným vadným výrobkem podle Části I CPA, musí být splněny čtyři základní předpoklady:

---

¹⁴⁴ § 46 (1) CPA

¹⁴⁵ § 1 (3) CPA

¹⁴⁶ Viz. Kapitola 3.3.2.1 Části I této práce

¹⁴⁷ § 46 (3) CPA

¹⁴⁸ § 2 (2) (b) CPA

¹⁴⁹ citován v revizní zprávě Evropské komise o účincích Směrnice (13.12.95, COM (95) 617 Final)

- 1) Spotřebitel musí dodavatele požádat o určení (identifikaci) výrobce¹⁵⁰; a
- 2) Tato žádost musí být učiněna v přiměřené době od vzniku škody¹⁵¹; a
- 3) Pro spotřebitele se identifikace skutečného výrobce stala nemožnou (neproveditelnou)¹⁵²; a
- 4) Dodavatel není schopen v přiměřené lhůtě od spotřebitelovy žádosti této žádosti vyhovět, nebo určit (identifikovat) osobu, která mu vadný výrobek dodala.

Účinky a důsledky této úpravy by měly být takové, že dodavatelé a obchodníci na všech úrovních budou ve vlastním zájmu evidovat záznamy o dodavatelích, dovozcích a výrobcích jimi prodávaných výrobků, aby jejich včasnou identifikací zabránili vzniku vlastní odpovědnosti. Pokud dodavatel identifikuje výrobce, dovozce nebo svého dodavatele, zproští se tím automaticky odpovědnosti podle Části I CPA. V případě, že takto identifikovaná osoba je insolventní, spotřebitel tak podle této úpravy zůstává bez jakékoli účinné náhrady. To jen podtrhuje význam klasických prostředků common law, tedy institutů smluvního práva¹⁵³ a zejména pravidla v *Donoghue v Stevenson*¹⁵⁴, jež v těchto případech mohou poskytnout spotřebiteli účinnější ochranu.

Narozdíl od např. české implementace Směrnice není v této souvislosti v Části I CPA definováno, co se rozumí pod pojmem „přiměřená doba“. Rozhodnout o tom, co je či není v tom kterém případě přiměřené, bude tedy vždy úkolem soudu.

3.3.2.4 Náhrada škody

Pro celkové objektivní posouzení rozsahu působnosti Části I CPA je dále nutné zodpovědět otázku, jaké újmy jsou kryty touto úpravou a jaké podmínky musí škoda splňovat, aby byla podle tohoto zákona nahraditelná. Vzhledem k rozdílům ve způsobu a rozsahu náhrady je vhodné pohovořit zvláště o újmách na životě a zdraví a o škodách na majetku.

3.3.2.4.1 Újmy na životě a zdraví

Část I CPA sama o sobě nestanoví jednotný způsob určení náhrady újmy na životě a zdraví, což této úpravě bývá také někdy vytýkáno. Stejně jako v ostatních státech (včetně České republiky) se tak ve Spojeném království v plném rozsahu použijí obecné principy národního práva regulujícího náhradu škody, zde tedy konkrétně principy klasického tort law. Tato otázka je tedy kompletně vyňata z okruhu harmonizačních snah Evropské unie. V praxi tak může být a bývá výše náhrady škody v různých členských státech značně rozdílná, což

---

¹⁵⁰ § 2 (3) (a) CPA

¹⁵¹ § 2 (3) (b) CPA

¹⁵² § 2 (3) (b) CPA

¹⁵³ Viz. Kapitola 1 Části I této práce

¹⁵⁴ Viz. Kapitola 2 Části I této práce

zřejmě není vzhledem k unifikačním cílům Směrnice a potřebám společného trhu optimální stav.

3.3.2.4.2 Škody na majetku

Náhrada majetkových škod se v podstatě také řídí zásadami tort law. Část I CPA však stanoví tři významná omezení.

Zaprvé nebude náhrada přiznána v případech, kdy se jedná o škodu na výrobku samém. Toto platí i v případech, kdy určitý vadný komponent zničí výrobek, ve kterém je zakomponován (např. vadný motor exploduje a zničí celý automobil). To ostatně odpovídá pravidlu tort law ohledně otázky náhrady čisté hospodářské ztráty.

Zadruhé nebude nahrazena škoda, která vznikla na věci (odlišné od vadného výrobku), která není běžně určená a užívaná pro osobní (soukromou) potřebu a zároveň nebyla žalobcem samotným určena převážně pro využití tímto způsobem.

Poslední omezení se týká výše škody, která, aby byla dle Části I CPA nahraditelná, musí přesáhnout částku 275 £. Cílem je zamezit triviálním žalobám. I v případech menších škod je však nezbytná právní ochrana zajišťována klasickými instituty tort law.

3.3.2.5 Liberační důvody (Vady, které nezakládají odpovědnost podle Části I CPA)

Ač se v případě odpovědnosti podle Části I CPA jedná o odpovědnost přísnou, tato odpovědnost není koncipována jako absolutní, neboť § 4 CPA vyjmenovává několik specifických liberačních důvodů. Pokud je výrobcem prokázána existence některého z těchto důvodů, ke vzniku odpovědnosti nedochází. Podmínky pro uplatnění liberačních důvodů podle § 4 CPA jsou podmínkami objektivní povahy, ač o tom v případě tzv. development risks defence poměrně dlouho existovaly a i nyní u některých autorů existují pochybnosti¹⁵⁵. To ovšem neznamená, že by subjektivní kritéria při posuzování této teoreticky objektivní odpovědnosti zcela vymizela. Kromě výše zmíněného problému do značné míry subjektivního testu pro posuzování vadnosti výrobku¹⁵⁶ se zde dále uplatňuje liberační důvod spoluzavinění poškozeného¹⁵⁷. Dále je nutno poznamenat, že i přes jejich objektivní povahu a taxativní výčet, představují liberační důvody dle § 4 svým rozsahem velmi citelná omezení odpovědnosti, což musí být pro řádné posouzení praktických dopadů této úpravy patřičně bráno v potaz. Na druhou stranu však musíme uvést, že podle ustanovení § 7 CPA se žalovaný nemůže dovolávat žádného smluvního nebo jiného ustanovení či ujednání, které by vylučovalo nebo omezovalo jeho odpovědnost podle tohoto zákona. V následujících pasážích

¹⁵⁵ Blíže viz. Kapitola 3.3.2.5.5 Části I této práce

¹⁵⁶ Viz. Kapitola 3.3.2.2 Části I této práce

¹⁵⁷ contributory negligence

se budeme zabývat jednotlivými liberačními důvody tak, jak jsou uvedeny ve zmiňovaném paragrafu.

3.3.2.5.1 *Soulad se závaznými požadavky zákonných či komunitárních předpisů*

Výrobce se své odpovědnosti zproští, prokáže-li, že vadnost výrobku byla způsobena tím, že výrobce plnil svou právní povinnost stanovenou kogentním právním předpisem. Pokud by tedy například příslušný právní předpis nepřikazoval, ale pouze povoloval výrobcí použití technologie výroby, která zapříčinila vadnost výrobku, nemohl by takový výrobce tohoto liberačního důvodu na svou obranu využít. Zákonné či komunitární povolení by však pravděpodobně bylo soudy chápáno jako důkaz, že výrobek nenaplnuje test vadnosti ve smyslu § 3 (1) CPA.

3.3.2.5.2 *Žalovaný nikdy nedodal výrobek jinému*

Část I CPA zde používá termín „dodání“, ačkoli Směrnice užívá frázi „vedení do oběhu“. Definice dodání je obsažena v § 46 CPA¹⁵⁸. Tento liberační důvod se vztahuje například na situace, kdy je výrobek výrobcí odcizen z výrobní haly, nebo pokud výrobek způsobí škodu zaměstnanci ještě v době, kdy je na výrobní lince. V tomto směru zůstává dosud nedořešená otázka odpadních produktů. Například vypouštění odpadních produktů do řeky při doslovném výkladu § 46 CPA zřejmě nespadá pod pojem „dodání“, mohlo by se však jednat o jejich „uvádění do oběhu“ dle znění Směrnice¹⁵⁹. Vzhledem k požadavku na interpretaci Části I CPA v plném souladu se Směrnicí vyjádřeném v § 1 (1) CPA je však nutno se domnívat, že anglické soudy budou vykládat termín „dodání“ širěji, než jak je vymezeno v § 46 CPA.

Novější judikatura pevně zakotvila pravidlo, že výrobek v určitých případech může být považován za „dodaný jinému“, aniž by opustil sféru kontrolovanou výrobcem. V případě *Veedfald v. Århus Amtskommune*¹⁶⁰ se jednalo konkrétně o situaci, kdy měl žalobce podstoupit transplantaci ledviny. Ledvina byla odstraněna z těla dárce, jenž byl bratrem žalobce. Před transplantací byla ledvina propláchnuta speciální tekutinou připravenou v nemocniční lékárně. Tato tekutina však v průběhu proplachování vytvořila krystalky, které zablokovaly tepny v ledvině, čímž ji učinily nepoužitelnou. ESD rozhodl, že lék či jiný preparát vyrobený v nemocniční lékárně a následně podávaný pacientům této nemocnice při jejich léčení v prostorách nemocnice se považuje za dodaný jinému (vedený do oběhu) ve smyslu Směrnice.

¹⁵⁸ Viz. Kapitola 3.3.2.3.2 Části I této práce

¹⁵⁹ Stapleton, J.: *Product Liability Reform*, Butterworths, 1994, str. 337-339

¹⁶⁰ [2001] ECR I-3569

3.3.2.5.3 *Dodání nebylo učiněno v rámci obchodní činnosti výrobce nebo za účelem dosažení zisku*

Odpovědnost osob, které dodávají výrobky, vzniká podle Části I CPA pouze v případech, kdy je takové dodání spojeno s nějakým obchodním motivem. Pokud je účelem dodání určitého výrobku dosažení zisku, nemusí se jednat ani o činnost v rámci obchodní činnosti výrobce. Pokud tedy bude například vadný výrobek určitého výrobce dodán na charitativní účely, nebude takový výrobce za škodu způsobenou tímto výrobkem odpovídat podle Části I CPA, ale pouze podle pravidla v *Donoghue v Stevenson*¹⁶¹.

Je však nutné si uvědomit, že dodání výrobku může být učiněno v rámci obchodní činnosti, i když za něj není obdrženo žádné přímé protiplnění¹⁶².

3.3.2.5.4 *Vada výrobku neexistovala v době, kdy byl tento výrobek žalovaným dodáván*

Tento liberační důvod uvedený v § 4 (1) (d) CPA se vztahuje na případy, kdy vada výrobku vznikla až v době po jeho dodání, zejména v důsledku běžného opotřebení výrobku nebo jeho nesprávného použití či zneužití spotřebitelem či jinou osobou. Pro účely uplatnění tohoto liberačního důvodu je směrodatná pouze objektivní existence či neexistence vady v relevantní okamžik, nikoli její rozpoznatelnost či nerozpoznatelnost ke stejnému okamžiku. V těchto případech se ovšem za určitých podmínek může uplatnit tzv. *development risks defence*¹⁶³.

3.3.2.5.5 *Stav vědeckého a technologického vývoje aneb tzv. development risks defence*

3.3.2.5.5.1 *Obecně*

Otázka, zda v situaci, kdy stav vědeckého a technologického vývoje neumožňuje výrobcí zjistit v okamžiku dodání výrobku existenci jeho vady, má být výrobce zproštěn odpovědnosti podle Části I CPA popř. do jaké míry, patří k nejstěžejnějším a rovněž nejkontroverznějším otázkám celé této úpravy. Je proto vhodné zabývat se jí poněkud podrobněji a v širších souvislostech.

Je nutné si uvědomit, že jakékoli výrobní inovace nevyhnutelně provází možnost, že se během užívání takových výrobků vyskytnou rizika, která nemohla být rozumně identifikována či kvantifikována v době, kdy byly tyto výrobky uváděny do oběhu. Pokud by bylo po výrobcích vyžadováno, aby předtím, než své nové výrobky uvedou na trh, vykonali testy, které by zjistily veškerá možná rizika, byl by výzkum stejně jako inovace ve výrobě značně

¹⁶¹ Viz. Kapitola 2 Části I této práce

¹⁶² Viz. *Veefald v. Århus Amtskommune* [2001] ECR I-3569, kde bylo poskytnuto pouze nepřímé protiplnění z prostředků povinného zdravotního pojištění.

¹⁶³ Viz Kapitola 3.3.2.5.5 Části I této práce

zpomaleny, ne-li zastaveny, což by jistě nebylo ku prospěchu ani spotřebitelů samotných, jež se tento zákon snaží chránit. Zdá se tedy spravedlivé, aby odpovědní občané nesli některá z rizik spojených s vývojem výrobků, pokud se chtějí účastnit na výhodách, které jsou s jejich užíváním spojeny¹⁶⁴. Neexistence tohoto liberačního důvodu by zřejmě také měla negativní praktický vliv na stabilitu celého tohoto odpovědnostního systému, který je založen na pojištění výrobce proti škodám způsobeným jeho výrobky a na promítnutí pojistného do ceny výrobku. Neznámá rizika nejsou již ze své podstaty kvantifikovatelná a není zde tedy nic, z čeho by bylo možno vycházet při určení výše pojistného, což by mohlo vyústit v situaci, kdy by pro tyto případy nebylo pojištění dostupné vůbec. Taková situace by opět byla nevýhodná hlavně pro samotné spotřebitele. Výrobci by buď utlumili výzkum a vývoj, nebo by tak jako tak při neexistenci pojištění pro tyto případy často nebyli schopni v případě vzniku odpovědnosti za neznámá rizika poskytnout spotřebitelům účinnou náhradu z vlastních zdrojů.

Nelze však přehlížet ani hlasy druhé strany¹⁶⁵. Zavedením tohoto liberačního důvodu se zdá být do jisté míry popřen původní záměr poskytnout ochranu v situacích podobných aféře ohledně léku Thalidomid¹⁶⁶. Je také namítáno, že stav vědeckého a technologického vývoje lze v praxi často určit pouze s pomocí subjektivních kritérií ve vztahu k výrobci výrobku. Odborné názory se i v jeden časový okamžik mohou různit a informace v tomto směru nemusejí také být vždy a všude přístupné a někdy mohou být dokonce záměrně utajované, i když objektivně existují. Při uvážení těchto okolností pak nutně vzniká také otázka, zda existence Části I CPA má vůbec nějaký praktický smysl a zda se zakotvením tohoto liberačního důvodu nestírá rozdíl mezi nově zavedenou takzvaně přísnou odpovědností a tradiční odpovědností za zavinění dle klasických principů tort law.

Je nutno podotknout, že to bylo zejména právě Spojené království, které se významně zasadilo o zakotvení tohoto liberačního důvodu do Směrnice. Jistý kompromis byl dosažen alespoň v tom, že členské státy si mohou zvolit, zda se tento liberační důvod bude v jejich vnitrostátních právních řádech aplikován či nikoli. Možnosti vyloučit jej však využilo zatím pouze Lucembursko, Finsko a Norsko a částečně též Německo a Španělsko.

3.3.2.5.5.2 Implementace ve Spojeném království

Na rozdíl od ostatních členských států nepřevzalo ustanovení § 4 (1) (e) CPA o development risks defence doslovné znění Směrnice. Podle zmiňovaného paragrafu je pro

---

¹⁶⁴ Hodges, Ch.: Development Risks – Unanswered Questions, MLR, 1998, str. 562

¹⁶⁵ Mildred, M., Howells, G.: Comment on „Development Risks – Unanswered Questions“, MLR, 1998, str. 570

¹⁶⁶ Viz. Kapitola 3.1 Části I této práce

žalovaného liberačním důvodem, pokud prokáže, že stav vědeckého a technologického vývoje v době, kdy byl výrobek uveden do oběhu, nebyl takový, že mohlo být po výrobci výrobku stejného popisu, jako je předmětný výrobek, očekáváno, že vadu objeví, pokud tato vada existovala v době, kdy byl výrobek pod jeho kontrolou. Směrnice naproti tomu ve svém článku 7 (e) stanoví, že výrobce není podle této Směrnice odpovědný, prokáže-li, že stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy byl výrobek uveden do oběhu, nebyl takový, aby umožnil, aby existence vady mohla být objevena.

Při srovnání těchto dvou znění je na první pohled zřejmé, že forma, v níž se tento liberační důvod objevuje v CPA se jeví poněkud vstřícnější výrobcům, než by Směrnice dovozovala. Na rozdíl od znění Směrnice, by se mohlo zdát, že citované ustanovení CPA se ptá na to, co mohlo být v daný čas rozumně očekáváno od výrobců určitého výrobku a nikoli na to, co bylo objektivně možné za daného stavu vědeckého poznání.

Toto zdánlivě zužující znění CPA bylo trnem v oku Evropské komisi, což vedlo až k zahájení řízení o této otázce před ESD. V případě *European Commission v United Kingdom*¹⁶⁷ však ESD rozhodl, že zde neexistuje žádný zřejmý konflikt mezi CPA a Směrnicí. Soudy ve Spojeném království jsou totiž povinny vykládat § 4 (1) (e) CPA tak, aby dosáhly výsledku odpovídajícího smyslu a záměru Směrnice, v souladu s jejich obecnou interpretační povinností vyjádřenou v § 1 (1) CPA. Soud také odmítnul názor Evropské komise, která tvrdila, že podle CPA je možno tento liberační důvod uplatnit za splnění podmínky, že po výrobci v předmětném průmyslovém sektoru nemohlo být rozumně očekáváno, aby o riziku věděl a že tedy *de facto* zakotvuje namísto přísné odpovědnosti odpovědnost za zavinění. Soud se naopak přiklonil k názoru, že stěžejní otázkou pro posouzení použitelnosti tohoto liberačního důvodu je skutečnost, zda v době uvedení výrobku do oběhu byly dostupné jakékoli vědecké a technické údaje, které by byly takové povahy, že by umožnily zjištění předmětné vady. To, zda je nějaká vědecká či technická informace „dostupná“, bude patrně záviset na jejím místě původu a jazyku a na rozšířenosti publikací, v nichž je uvedena. Slovy generálního advokáta Tesaura by tedy tento liberační důvod nebyl vyloučen např. důkazem, že znamenitý mandžuský vědec vadu identifikoval a popsal v čínsky psaném vědeckém časopise, který nebyl v relevantní době rozšířen za hranice regionu. Tento tzv. „test dostupnosti“¹⁶⁸ však bývá některými autory oprávněně kritizován za to, že při posuzování

---

¹⁶⁷ [1997] All ER (EC) 481

¹⁶⁸ accessibility test

dostupnosti se ani zde nevyhneme užití subjektivních kritérií a že se tedy stejně opět jedná pouze o modifikovanou formu odpovědnosti za zavinění a nikoli o odpovědnost přísnou¹⁶⁹.

Dalším zlomovým případem z hlediska přístupu soudů k development risks defence je rozhodnutí v již výše zmíněném případě *A v National Blood Authority*¹⁷⁰. Z něj plyne, že pokud je teoretická možnost existence vady výrobku známa, zabraňuje tato skutečnost žalovanému výrobcí využít tohoto liberačního důvodu, a to i v případě, že dosud neexistuje žádný známý způsob, jak přítomnost takové vady v konkrétním výrobku zjistit. Soudce Burton na straně 342 odůvodnil tento závěr následovně:

„Jakmile je možnost existence vady známa, riziko této vady se zhmotňuje v jakémkoli konkrétním výrobku.“

3.3.2.5.6 Vada je plně přičitatelná konstrukci jiného výrobku, do něhož byl vadný výrobek inkorporován či uposlechnutí instrukcí daných výrobcem tohoto jiného výrobku

Zde je však nutno mít na paměti, že v některých případech, kdy lze využít tohoto liberačního důvodu pro vyloučení odpovědnosti výrobce komponentu či suroviny, může takový výrobce i přesto být shledán odpovědným na základě principů klasického tort law. Bude tomu tak v případech, kdy měl a mohl vědět lépe než výrobce finálního výrobku o nedostatecích ve svých výrobních postupech a upozornit jej na ně.

3.3.2.6 Promlčení

Promlčecí doby ohledně práv na náhradu škody vzniklé vadným výrobkem podle Části I CPA nejsou v zákoně samém upraveny, nýbrž jsou spolu s ostatními promlčecími dobami a s pravidly vztahujícími se k jejich počítání, přerušování a pozastavování upraveny v zákoně Limitation Act 1980.

Pro účely žaloby podle Části I CPA běží tříletá promlčecí doba počínající od data, ke kterému mohla být škoda rozumně objevena¹⁷¹. Tato žaloba však musí být podána v objektivní promlčecí lhůtě deseti let od data, kdy byl výrobek uveden do oběhu¹⁷². Tuto lhůtu nemůže soud prodloužit dokonce ani v případech, kdy by jinak ohledně uplynutí či neuplynutí promlčecí doby u škod na životě či zdraví mohl užít volného uvážení podle § 33 Limitation Act 1980. Pro úplnost je však nutno poznamenat, že nejnovější judikatura¹⁷³ založila určitou výjimku z tohoto pravidla, kdy soud povolil prodloužení promlčecí lhůty dle § 11A (3) Limitation Act 1980 v případě, kdy první žaloba byla podána sice včas, ale proti

¹⁶⁹ Hodges, Ch.: Development Risks – Unanswered Questions, MLR, 1998, str. 566-567

¹⁷⁰ [2001] 3 All ER 289

¹⁷¹ § 11 A (4) Limitation Act 1980

¹⁷² § 11 A (3) Limitation Act 1980

¹⁷³ *Piper v JRI (Manufacturing) Ltd* [2007] EWCA Civ 1344

nesprávně označené osobě žalovaného, přičemž druhá (opravená) žaloba byla již podána po uplynutí promlčecí lhůty. Soud však tímto způsobem postupoval pouze z toho důvodu, že v předmětné věci šlo pouze o omyl týkající se přesného označení žalovaného, nikoli o omyl týkající se jeho identity. Praktický význam a rozsah této výjimky je tudíž spíše marginální.

3.3.3 *Dosavadní dopad Směrnice a Části I CPA na právní praxi*

3.3.3.1 *Shrnutí základních praktických dopadů nové úpravy dle litery zákona a Směrnice*

Je nepochybné, že omezující požadavky zkoumané výše činí pro spotřebitele v mnoha případech podání žaloby založené na přísné odpovědnosti výrobce poměrně složitým či dokonce nemožným. Mnohdy je například spotřebitel postaven před náročný úkol obstatat si znalecký posudek ohledně úrovně bezpečnosti, kterou jsou spotřebitelé od konkrétního výrobku oprávněni očekávat. Směrnice ze svého rozsahu působnosti vylučuje vady kvality či nedostatky v užitných vlastnostech výrobku, pokud nepříznivě neovlivňují jeho bezpečnost. Dalším omezením rozsahu použitelnosti této úpravy jsou samozřejmě liberační důvody podle § 4 CPA, zejména tzv. development risks defence. I když se v poslední době ukazuje, že tyto důvody mají s přihlédnutím k dosavadní rozhodovací praxi soudů mnohem menší význam¹⁷⁴, než by se očekávalo, stále pro spotřebitele představují významnou, byť mnohdy jen psychologickou, překážku při uplatňování jejich práv. Jako další omezení bývá často pocíťována skutečnost, že Směrnice ani Část I CPA se nezabývají problémem skupinových žalob, které mohou být v této oblasti poměrně častým jevem¹⁷⁵. Ve Spojeném království je však tento problém vyřešen tím, že skupinové žaloby jsou obecně přípustné¹⁷⁶. Na možnost využití právní ochrany na základě Směrnice a Části I CPA mohou mít teoreticky samozřejmě vliv také výše zmíněné promlčecí doby, avšak o praktickém významu tohoto omezení je zatím možno pouze spekulovat. Množství potenciálních žalob snižuje také fakt, že dle CPA je náhrada v případě majetkových škod omezena na škody, které převyšují částku 275 £ a netýkají se obchodního majetku.

Na druhou stranu obsahuje však diskutovaná úprava mnohé prvky, které z ní dělají atraktivní prostředek v rukou spotřebitelů v situacích, kde by se dříve jen těžko domohli účinné ochrany. V zásadě je možno říci, že nejvýznamnější výhodou je to, že Část I CPA zavedla přísnou odpovědnost, pro jejíž uplatnění se po spotřebiteli vyžaduje pouze prokázání příčinné souvislosti mezi vadností výrobku a jím utrpěnou škodou. Z hlediska ochrany

---

¹⁷⁴ Viz. níže Kapitola 3.3.3.4 Části I této práce

¹⁷⁵ Viz. aféra ohledně léku Thalidomid

¹⁷⁶ Viz. Practice Direction on Group Litigation, příloha k Části 19 Civil Procedure Rules 1988; níže rozebraný případ *A and others v National Blood Authority and others* [2001] 3 All ER 289 je příkladem skupinové žaloby v této oblasti.

spotřebitele je dále nutno kladně hodnotit fakt, že Část I CPA vymezuje ve svém § 2 (2) rozsah možných žalovaných velmi širokým způsobem¹⁷⁷. Velmi užitečné je také zavedení alternativní odpovědnosti dodavatele v případě jeho neschopnosti identifikovat výrobce či dovozce výrobku na společný trh.

Vždy je však nutno mít na paměti, že otázka, do jaké míry budou v praxi tyto výhody vyvažovat shora naznačené nevýhody a otázka nalezení přijatelné rovnováhy mezi nimi při respektování účelu a smyslu Směrnice, zůstává v rukou soudů, jejichž výklad Směrnici dotváří, přičemž v zemích common law se tu jedná dokonce o pramen práva o síle zákona. Pro pochopení skutečného dopadu nové úpravy je tedy nezbytné se tímto tématem podrobněji zabývat, což je činěno v následujících pasážích.

3.3.3.2 *Obecně k judikatuře vznikající na základě Směrnice a Části I CPA*

Při zkoumání zhruba dvacetiletého působení této právní úpravy na úrovni Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a nepřímo dokonce i za hranicemi tohoto prostoru¹⁷⁸ je nepatrný rozsah judikatury, která by tuto oblast patřičně dotvářela a kultivovala, téměř zarážející. Je ovšem také pravdou, že v poslední době se tento trend začíná měnit a stále více případů se dostává před soud, což nutí soudy upřesňovat význam mnohdy problematických formulací Směrnice i jednotlivých národních úprav.

Autoři zmiňují pro vysvětlení shora uvedeného stavu různé příčiny. Jako hlavní argument je uváděna skutečnost, že odhadem až 90% všech případů, v nichž se žalobce domáhá svých práv na základě Směrnice či jejích národních implementací, je urovnáno mimosoudně¹⁷⁹. I přes nedostatek oficiálně publikovaných rozhodnutí lze tedy říci, že Směrnice má na právní praxi značný význam. Právníci, kteří v konkrétním vhodném případě opominou možnost uplatnění práv podle Směrnice, mohou z tohoto důvodu klientovi odpovídat za profesní nedbalost, což samo o sobě znamená, že se Směrnici musí být v praxi počítáno¹⁸⁰. Dalším argumentem je také fakt, že soudní spory v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem jsou obecně velmi zdlouhavé a judikatura se tak ještě nestačila vytvořit¹⁸¹. Nicméně vzhledem k času, který od vydání Směrnice již uplynul, přestává být tento argument relevantní. Důkazem toho je, že tolik potřebná judikatura se již začíná rozvíjet.

---

¹⁷⁷ Viz. Kapitola 3.3.2.3 Části I této práce

¹⁷⁸ zejména např. v Austrálii

¹⁷⁹ Deards, E., Twigg-Flesner, Ch.: The Consumer Protection Act 1987: Proof at Last that it is Protecting Consumers?, NLJ Vol 10(2), 2001, str. 1

¹⁸⁰ Schuster, A.: Review of case-law under Directive 85/374/EEC on Liability for Defective Products, CLJ, 1998, str. 210

¹⁸¹ *ibid.*

Obecně je při seznamování se s touto judikaturou také nutné upozornit na skutečnost, že britské soudy obvykle postupují při výkladu právních předpisů implementovaných na základě směrnic EU mnohem komplexnějším způsobem, než tomu bývá zvykem u soudů kontinentálních. Pod vlivem tradice British Commonwealth a vzhledem k „zvláštnímu vztahu“ Spojeného království ke Spojeným státům americkým jsou britské soudy již léta zvyklé v široké míře využívat jako vodítko pro svá rozhodnutí judikaturu z těchto příbuzných jurisdikcí. Není tedy divu, že stejným způsobem přistupují i k právu EU, kde se zdaleka neřídí pouze rozhodnutími ESD, nýbrž věnují mimořádnou pozornost také vnitrostátní judikatuře jiných členských států vztahující se k otázkám upravovaným směrnicemi EU. Jurisdikce ostatních členských států jsou tedy britskými soudy v otázkách interpretace evropského práva přirozeně chápány jako příbuzné jurisdikce, z jejichž judikatury má a musí být čerpáno. Předtím, než se tedy budeme zabývat aktuální judikaturou britskou, je vhodné se alespoň stručně zmínit o některých stěžejních rozhodnutích jak ESD, tak soudů jiných členských států, které mají pro interpretaci Směrnice obecný význam.

3.3.3.3 Stručný přehled některých starších případů řešených na základě nebo pod vlivem Směrnice

První tři případy řešené soudy na základě Směrnice na počátku devadesátých let minulého století se týkaly jejích interpretačně méně problematických ustanovení, ilustrují však poměrně jasným způsobem, jak v praxi fungují některé mechanismy nové úpravy.

V prvním z nich byl dodavatel, který dodával adventní svíčky uznán odpovědným za škodu, která byla způsobena na bytě a nábytku spotřebitele tím, že tyto svíčky vypouštěly nadměrné množství mastných částic¹⁸². Dodavatel nepřesně a nedostatečně odpověděl na žádost spotřebitele o identifikaci výrobce a stal se tedy na základě ustanovení článku 3(3) Směrnice sám odpovědným subjektem. Ve druhém případě požadoval spotřebitel náhradu škody způsobené tím, že zakoupená barva byla po použití tmavšího odstínu, než bylo uvedeno na obalu¹⁸³. Soud však přiznanou náhradu škody snížil na polovinu z důvodu spoluzavinění poškozeného, jež tkvělo v tom, že spotřebitel barvu před použitím neotestoval. Tím se výše náhrady dostala pod limit předvídaný tehdy německou úpravou (1125 DEM) a tudíž tato škoda nemohla být dle této úpravy nahrazena. Třetí případ se týkal vadné součástky horského kola, v důsledku níž utrpěl spotřebitel při jízdě nehodu a vážně se zranil¹⁸⁴. Znalcem

---

¹⁸² (882) LG Lubeck, Urteil vom 3.9.1991 (5 O 197/91)

¹⁸³ (542) OLG Hamm, Urteil vom 15.4.1992 (32 U 274/91)

¹⁸⁴ 112193, Tribunale di Monza, 20.7.1993

zpracovaná technická zpráva charakterizovala tuto součástku jako vadnou a spotřebiteli byla přiznána náhrada škody.

Britská právní praxe taktéž eviduje na počátku devadesátých let minulého století tři zajímavé případy uplatnění práv podle Směrnice¹⁸⁵. Všechny tyto případy však byly urovnány mimosoudně a neexistuje tedy oficiální publikace žádného z těchto rozhodnutí. Větší ochota výrobců k mimosoudnímu vyrovnání je však sama o sobě považována za jeden z významných praktických přínosů Směrnice.

Z několika rakouských případů stojí za zmínku zejména rozhodnutí, v němž rakouský nejvyšší soud výslovně uznal, že i když výrobce postupoval ve výrobním procesu s přiměřenou péčí, nezbavuje ho to odpovědnosti za jakkoli mimořádnou či neobvyklou vadu jeho výrobku¹⁸⁶. Soud tak autoritativně potvrdil, že Směrnicí zavedený odpovědnostní systém je skutečně systém odpovědnosti přísné.

3.3.3.4 Novější publikovaná britská judikatura

Ve Spojeném království až do konce roku 1999 neexistovala žádná oficiálně publikovaná rozhodnutí soudů interpretující Část I CPA, která by měla povahu precedentu jako formálního pramene práva. Nyní však jsou již některé problematické body této úpravy kryty právně závazným soudním výkladem a pro plné pochopení účinků Části I CPA je tedy dnes již nezbytný také rozbor relevantních soudních rozhodnutí v této oblasti. V následujícím textu se tedy těmito rozhodnutími budeme podrobněji zabývat.

Prvním publikovaným případem je případ *Worsley v Tambrands Ltd*¹⁸⁷, ve kterém žalobkyně onemocněla akutní bakteriální nákazou TSS¹⁸⁸ v důsledku používání tampónů Tampax. Žalobkyně netvrdila, že výrobek jako takový byl vadný, ale že varování před rizikem této nákazy uvedené na krabičce bylo nedostatečné, stejně jako přibalený letáček s detailnějšími informacemi, jelikož je prý pravděpodobné, že spotřebitelé budou jeho obsah ignorovat nebo jej mimoděk vyhodí. Soud nárok žalobkyně neuznal a rozhodl, že zmíněná varování byla dostatečná a výrobek nebyl vadný ve smyslu § 3 CPA.

V dalším publikovaném případě, *Richardson v LRC Products Ltd*¹⁸⁹, žalobkyně žádala po žalovaném náhradu škod vzniklých v důsledku nechtěného těhotenství způsobeného jím vyrobeným a údajně vadným kondomem, který prasknul při souloži. Ačkoli na předmětném kondomu byly trhliny, na základě odborných posudků soud dospěl k závěrům, že tyto trhliny

---

¹⁸⁵ Jedná se o případy *Rolph v Campbell Frozen Foods and Safeway Limited, G. v Fry Surgical International Limited and Nottingham Health Authority* a *A.B v South West Water Services Limited*

¹⁸⁶ Rozhodnutí rakouského nejvyššího soudu z 8.4.1997 (4 ob. 87/97s)

¹⁸⁷ [2000] PIQR 95

¹⁸⁸ toxic shock syndrome

¹⁸⁹ [2000] PIQR 164

se pravděpodobně objevily až po prasknutí kondomu. I kdyby však kondom měl tyto trhliny již v době prasknutí, nemohlo být prokázáno, že to byly ony, které prasknutí způsobily. Soud také uvedl, že skutečnost, že kondom prasknul, sama o sobě neznamena, že byl vadný, jelikož nikdo nemůže očekávat, že kondom bude ve všech případech plně účinný. Soud také přihlédl ke skutečnosti, že žalobkyně se po této „nehodě“ nesnažila její následky zmírnit použitím pilulky zabraňující otěhotnění. Žaloba byla tedy zamítnuta.

Případ *Foster v Biosil Limited*¹⁹⁰ se týkal údajně vadných prsních implantátů vyrobených žalovaným. Na základě podobných argumentů jako v případě *Richardson v LRC Products Ltd* soud shledal, že se žalobkyni nepodařilo prokázat vadnost výrobku ve smyslu Části I CPA.

Prvním případem aplikujícím Část I CPA, který byl rozhodnut anglickým Court of Appeal, je případ *Abouzaid v Mothercare (UK) Ltd*¹⁹¹. Rozhodnutí se týkalo výrobku „Cosytoes“, což byl spací vak pro malé děti, který se připevňoval ke kočárku elastickými popruhy s kovovými přezkami. Dvanáctiletému žalobci při pokusu o upevnění tohoto vaku ke kočárku pro svého mladšího bratra vyklouzl popruh z ruky a kovová přezka mu způsobila vážné poranění rohovky levého oka. Court of Appeal rozhodl, že výrobek je vadný ve smyslu Části I CPA a že Mothercare v tomto případě nemůže uplatnit development risks defence.

Případ *A. and others v National Blood Authority and others*¹⁹² představuje první a dosud jedinou skupinovou žalobu, v níž byl uplatňován nárok podle Části I CPA. Případ se týkal 114 žalobců, kteří byli infikováni virem žloutenky typu C v důsledku transfuze kontaminované krve. Soud rozhodl, že výrobek byl vadný ve smyslu Části I CPA a že zde nelze použít development risks defence.

Nejnovější judikatura pak na jedné straně potvrzuje závěry vyslovené v posledních dvou shora citovaných případech, navazuje na ně a rozvíjí je, na straně druhé však vytváří pro praktické využití Části I CPA poměrně úzké mantinely.

Je zřejmé, že všechny výše uvedené případy se povětšinou zabývají dvěma hlavními otázkami. Tou první je upřesnění podmínek, za jakých je možno výrobek označit za vadný ve smyslu tohoto zákona. Druhý okruh problémů je spjat s otázkou použitelnosti liberačního důvodu zvaného development risks defence. Nyní je tedy namístě shrnout argumentaci britských soudů a jimi vyvozené závěry o těchto otázkách.

3.3.3.4.1 Výklad pojmu „vadný výrobek“

---

¹⁹⁰ Oficiálně nepublikováno, ale zaznamenáno v Freeman, R.: Strict Product Liability laws – Consumer Protection Act provisions fail to assist claimants in three recent cases (2001) JPIL 26

¹⁹¹ The Times, 20. února 2001

¹⁹² [2001] 3 All ER 289

V případě *Worsley v Tambrands* soud rozhodl, že společnost Tambrands umístila na krabičku čitelné varování odkazující na přibalený letáček a obsahující upozornění, že tento letáček si má spotřebitel ponechat a že jsou v něm uvedeny detailní informace o možnosti nákazy TSS. Tento systém dvojího varování, stručnějšího na obalu a detailního v letáčku, se soudu v tomto případě jevil jako přiměřený a vyvážený jak vzhledem k vzácnosti této nákazy, tak vzhledem k její závažnosti. Soud tedy dospěl k názoru, že v tomto případě „žalovaný učinil vše, co byla menstruuující žena za všech okolností oprávněna očekávat“¹⁹³. Soud se také vyslovil, že v tomto případě by bylo velmi obtížné a složité rozhodnout o tom, zda byla splněna podmínka příčinné souvislosti mezi použitím tampónu a újmou na zdraví spotřebitele. Jelikož však výrobek nebyl shledán vadným, nemusel se soud touto otázkou dále zabývat.

Rozhodnutí soudu v případě *Worsley v Tambrands* lze jistě uvítat jako rozumné a přiměřené. Od spotřebitele tak může být vždy očekáváno, že si alespoň přečte instrukce dodané mu spolu s výrobkem.

Je však nutno poznamenat, že v následujících případech dospěly soudy při interpretaci pojmu „vadný výrobek“ k některým poměrně problematickým a kontroverzním závěrům. V *Richardson v LRC Products* byla podstatná část odůvodnění věnovaná posuzování přiměřenosti opatření, která LRC Products zavedl v rámci výrobního procesu pro zamezení vzniku vad výrobků. Jedná-li se o závazné *ratio decidendi* případu, což je velmi pravděpodobné, znamenalo by to, že by vadnost výrobku závisela na tom, zda žalovaný rozumným způsobem minimalizoval rizika ve výrobním procesu či nikoli. S takovým závěrem ovšem nelze souhlasit, jelikož jde zcela zjevně proti duchu Směrnice, jejímž cílem bylo zavést přísnou odpovědnost. Přiměřenost chování žalovaného by pro účely posouzení vadnosti výrobku vůbec neměla být považována za relevantní kritérium.

Pochybnost vyvolává také v tomto případě vyjádřený názor soudu, podle kterého má mít pro určení vadnosti výrobku podle Části I CPA význam skutečnost, zda žalobce je či není schopen přesně určit a prokázat, z jakých příčin k selhání výrobku došlo. Toto by však úkolem žalobce být nemělo. Výrobek, který selhal z nezjistitelných příčin je podle Části I CPA stejně vadný jako by byl v případě, že příčina jeho selhání je dobře známa. Otázkou, zda byla škoda skutečně způsobena tím, že výrobek byl vadný, stejně jako otázkou, zda je výrobce za takovou škodu odpovědný, se má soud zabývat až potom, co je určena vadnost výrobku podle § 3 CPA¹⁹⁴. Tyto úvahy by se tedy měly stát předmětem zájmu soudu až ve fázi zkoumání existence příčinné souvislosti popřípadě stanovených liberačních důvodů, a nikoli

---

¹⁹³ per Ebsworth J

¹⁹⁴ Viz Kapitola 3.3.2.2 Části I této práce

při posuzování vadnosti výrobku. Lze se tak ztotožnit s názorem vyjádřeným v literatuře¹⁹⁵, že v tomto případě by bylo lepším a čistším řešením, kdyby soud přijal fakt, že kondom byl vadný a následně aplikoval liberační důvod podle § 4 (1) (d) CPA, jelikož výrobci se v tomto případě podařilo s více než padesátiprocentní pravděpodobností prokázat, že jeho výrobek nebyl vadný v okamžiku dodání.

Shora uvedené kontroverzní závěry v případě *Richardson v LRC Products* byly však bohužel aplikovány i v následujícím rozhodnutí *Foster v Biosil Limited*. Soud zde uznal, že prasklý prsní implantát nebyl bezpečný. Tato skutečnost však dle názoru soudu neznamenal, že by tento implantát byl vadný podle Části I CPA, jelikož žalobce zde opět nebyl schopen přesně identifikovat vadu ve výrobním procesu, která byla příčinou selhání, ani příčinnou souvislost mezi vadou výrobku a vznikem škody. Jelikož jeho výrobek nebyl ze shora uvedených důvodů shledán vadným, Biosil již nemusel prokazovat žádné liberační důvody.

Není pochyb, že výklad pojmu „vadný výrobek“, jaký byl aplikován v případech *Richardson v LRC Products* a *Foster v Biosil Limited*, významně ztěžuje důkazní břemeno, které musí žalobce nést. Výrobce mívá v těchto případech mnohem lepší podmínky k tomu, aby poskytl znalecké posudky týkající se bezpečnosti výrobku, nežli spotřebitel. Smyslu a účelu Směrnice zřejmě také odporuje požadavek, aby pro určení jeho vadnosti musel spotřebitel poskytnout konkrétní důkazy o jakkoli složitém výrobku, ač bezpečnost takového výrobku na první pohled neodpovídá oprávněným očekáváním spotřebitelů.

Případ *Abouzaid v Mothercare* zvrátil shora uvedený trend, který kladl na spotřebitele přílišné důkazní nároky a tím *de facto* oslaboval ochranu, která jim měla být dle Směrnice poskytnuta. Je sice bohužel pravdou, že tento judikát druhé nejvyšší anglické soudní instance se k problematickým pasážím z předchozích rozhodnutí výslovně nevyjádřil, z jeho odůvodnění je nicméně patrné, že závěry případu *Richardson v LRC Products* již nevyjadřují současný stav práva v této oblasti. Soud zde rozhodl, že spací vak „Cosytoes“ je vadný ve smyslu Části I CPA, jelikož jeho konstrukce nepochybně způsobovala riziko újmy na zdraví, kterou žalobce skutečně utrpěl. Soud vyslovil názor, že v takovém případě jsou lidé obecně oprávněni očekávat, že výrobek bude obsahovat varování před tímto rizikem, vezmeme-li v úvahu zranitelnost oka a možné vážné následky plynoucí z jeho poranění.

V případě *A. and others v National Blood Authority and others* se soud mimo jiné opět blíže vyjádřil k výkladu pojmu „vadný výrobek“. Dle soudu je nutno činit rozdíl mezi tzv. standardními a nestandardními výrobky. Standardní výrobky jsou takové, jejichž konstrukce a

---

¹⁹⁵ Deards, E., Twigg-Flesner, Ch.: The Consumer Protection Act 1987: Proof at Last that it is Protecting Consumers?, NLJ Vol 10(2), 2001, str. 10

úroveň bezpečnosti odpovídá záměru výrobce těchto výrobků. Nestandardní výrobek je takový konkrétní kus výrobku, který tohoto standardu nedosahuje. Z tohoto hlediska byla krev infikovaná žloutenkou typu C soudem označena za nestandardní výrobek. Soud vyslovil názor, že je jednodušší prokázat vadu ve smyslu Části I CPA u nestandardního výrobku, jelikož se zde přihlíží k vlastnostem tohoto konkrétního výrobku a nikoli ke standardu zamýšlenému a běžně dosahovanému výrobcem¹⁹⁶. Ohledně nestandardních výrobků vyslovil soud názor, že to, co lze označit jako oprávněné očekávání spotřebitelů z hlediska bezpečnosti těchto výrobků a co nikoli, je vždy závislé na tom, zda spotřebitelé obecně přijali nestandardní povahu výrobku. V očích soudu byl tak patrně spotřebitelskou veřejností obecně přijat fakt, že kondom čas od času praskne, ovšem nikoli už fakt, že se při transfuzi krve mohou nakazit žloutenkou typu C.

Soud dále výslovně potvrdil, že kritéria pro posouzení vadnosti výrobku vyjmenovaná v § 3 CPA netvoří taxativní výčet. Zároveň však uvedl, že možnost či nemožnost odvrácení rizika infekce není pro tyto účely relevantním kritériem. Možnost zjištění a odstranění nebezpečné krve pomocí preventivních opatření popřípadě cena a složitost takových opatření, stejně jako prospěch, který společnost díky tomuto výrobku získala a získává je tedy pro posouzení vadnosti tohoto či kteréhokoli jiného výrobku naprosto irelevantní. Jediným a základním kritériem zůstává kritérium oprávněného očekávání spotřebitelů. Po skutkové stránce bylo v tomto případě zjištěno, že riziko nákazy bylo v dané době sice známé lékařům, nebylo však obecně známé veřejnosti. Veřejnost před tímto rizikem nebyla nikterak varována a proto také nemohlo být veřejností přijato. V době předmětných transfuzí tak byli spotřebitelé plně oprávněni očekávat, že při nich dostanou „čistou“ krev, což se ovšem nestalo. Z tohoto důvodu soud rozhodl, že utrpěli škodu způsobenou vadným výrobkem podle Části I CPA a mají právo obdržet od výrobce náhradu.

Ke skutkové stránce případu je ovšem nutno ještě poznamenat, že určité možnosti testování přítomnosti žloutenky typu C v krvi existovaly již od března 1988, tedy již k datu účinnosti Části I CPA a úplná kontrola byla možná nejpozději od března 1990. S ohledem na závažnost možných následků nákazy touto nemocí je nepochybné, že zavedení těchto kontrol bylo prioritou, a to téměř bez ohledu na jejich cenu či obtížnost. I kdyby tedy byla možnost odvrácení nákazy relevantní pro posouzení vadnosti výrobku, krev infikovaná žloutenkou typu C by byla stejně vadná.

---

¹⁹⁶ Srov. s případem *Abouzaid v Mothercare*, kde se jednalo o výrobek standardní

Praktický význam závěrů vyslovených v případech *Abouzaid v Mothercare* a *A. and others v National Blood Authority and others* ohledně vadnosti výrobku ve smyslu Části I CPA byl dále potvrzen nedávným rozhodnutím v případě *Hems v Poly Implants Prosthesis*¹⁹⁷, kde soud, narozdíl od případu *Foster v Biosil Limited*, neměl v obdobné situaci problém prohlásit silikonový prsní implantát za vadný. Soud dále rozhodl, že žalobkyně je oprávněna požadovat plnou náhradu nákladů vzniklých v souvislosti s výměnou implantátu. Ztrátu, kterou žalobkyně utrpěla tím, že na financování příslušných medicínských zákroků musela použít uzavřenou pojistku za pro ni nevýhodných podmínek, však již soud považoval v souladu s obecnými pravidly tort law za příliš vzdálenou původnímu porušení povinnosti a tudíž nenahraditelnou¹⁹⁸.

V dalším nedávném případě¹⁹⁹, nikoli nepodobném *Abouzaid v Mothercare*, soud shledal vadnou ve smyslu Části I CPA přezku na bezpečnostním pásu automobilu, jejíž konstrukce způsobovala, že při přílišném uvolnění se pás stával nebezpečným. Soud přílišné uvolnění pásu posoudil jako předvídatelné zneužití výrobku, kterému měl výrobce zamezit buď alternativní konstrukcí přezky, nebo účinným varováním před možným nebezpečím.

Ve světle shora uvedených rozhodnutí by bylo možno dojít k závěru, že britské soudy jsou v poslední době vstřícnější a ochotnější uznat, že určitý výrobek je vadný a následně vyvodit odpovědnost výrobce takového výrobku dle Části I CPA. Takový závěr by však jistě byl příliš zjednodušující. Soudy jsou si vědomy, že jakékoli radikálnější uvolnění nastaveného režimu by mohlo vyvolat lavinu žalob a tím nepřiměřeně narušit křehkou rovnováhu mezi zájmy výrobců na straně jedné a spotřebitelů na straně druhé. Důkazem jejich opatrného přístupu k těmto otázkám jsou nejnovější rozhodnutí Court of Appeal v případech *Piper v JRI (Manufacturing) Ltd*²⁰⁰ a *Tesco Stores Ltd v Pollard*²⁰¹. V prvním z citovaných rozhodnutí týkajícím se prasklé kyčelní protézy soud v rámci volného hodnocení protichůdných důkazů prezentovaných oběma stranami rozhodl, že jakákoli chyba ve výrobním procesu by s největší pravděpodobností byla zjištěna již před dodáním výrobku nemocnici, a že k poškození protézy muselo dojít až při její implantaci. Ačkoli výsledek případu závisel primárně na znaleckých posudcích a důkazech technického charakteru a nikoli na interpretaci Směrnice, bývá autory považován za ilustraci toho, že anglické soudy nebývají ve spornějších případech

---

¹⁹⁷ [2007] C.L.Y. 1063

¹⁹⁸ *Wagon Mound* [1961] AC 388, blíže viz. Kapitola 2.3 Části III této práce

¹⁹⁹ *Palmer v Palmer* [2006] EWHC 1284 (QB)

²⁰⁰ [2006] EWCA Civ 1344

²⁰¹ [2006] EWCA Civ 393

příliš ochotné dovozovat přísnou odpovědnost výrobce²⁰². V *Tesco Stores Ltd v Pollard* se tato neochota projevila ještě silněji, když soud rozhodl, že skutečnost, že uzávěr prášku do myček na nádobí nesplňoval příslušné britské standardy zabezpečení proti zneužití dětmi, sama o sobě neznamená, že bezpečnost uzávěru není taková, jakou jsou lidé obecně oprávněni očekávat. Výrobek tedy nebyl shledán vadným ve smyslu §3 (1) CPA a jako jediná možnost právní ochrany se v obdobných případech jeví žaloba na porušení zákonné povinnosti²⁰³. Odmítnutí použít existující objektivní standard pro posouzení vadnosti výrobku bývá v literatuře oprávněně kritizováno, zejména také z důvodu, že rozhodnutí nebylo v tomto ohledu ani patřičně odůvodněno²⁰⁴.

Máme-li shrnout výsledek tohoto poměrně nedávného, ale o to bouřlivějšího, vývoje britské judikatury v oblasti výkladu pojmu „vadný výrobek“, dojdeme k následujícím závěrům. Jednoznačně se prosadil názor, že při posuzování vadnosti výrobku nelze přihlížet ke kritériím, která soud zvažuje při případném uplatnění liberačního důvodu *development risks defence*, jako je například odvrátitelnost vady. Toto bylo řečeno již v případě *Abouzaid v Mothercare* a definitivně potvrzeno v *A. and others v National Blood Authority and others*. Tento názor je přijímán veskrze pozitivně. Kdyby byla odvrátitelnost vad považována na relevantní již ve stádiu posuzování vadnosti výrobku, zamlžilo by to v praxi rozdíl mezi přísnou odpovědností a odpovědností za zavinění tak, že by se stal bezvýznamným²⁰⁵. Nejnovější judikatura však také naznačila poměrně přísně stanovené meze, kam až jsou soudy při posuzování vadnosti výrobku zajít, a kam již nikoli.

3.3.3.4.2 Použitelnost liberačního důvodu *development risks defence*

Tento liberační důvod byl dosud uplatněn v případech *Abouzaid v Mothercare* a *A. and others v National Blood Authority and others*, a to v obou případech neúspěšně. V případě *Abouzaid v Mothercare* žalovaní namítali, že v době výroby neexistoval žádný výzkum, jehož výsledky by ukazovaly, že by elastické popruhy mohly způsobovat zranění, ani nebyly podobné případy zaznamenány. Soud rozhodl, že to, že se doposud neudály žádné podobné nehody neznamená, že by vada byla nezjistitelná. Pro její zjištění nebylo od data výroby třeba žádného pokroku či posunu v úrovni vědy a techniky. Soud nicméně potvrdil rozhodnutí v případě *European Commission v United Kingdom*²⁰⁶ v tom, že uznal, že dostupnost příslušných vědeckých a technických informací výrobcí je relevantním faktorem

²⁰² Mildred, M.: *Pitfalls in Product Liability*, JPIL, 2007, str. 147

²⁰³ Viz. Kapitola 4. Části I této práce

²⁰⁴ Mildred, M.: *Pitfalls in Product Liability*, JPIL, 2007, str. 146

²⁰⁵ Deards, E., Twigg-Flesner, Ch.: *The Consumer Protection Act 1987: Proof at Last that it is Protecting Consumers?*, NLJ Vol 10(2), 2001, str. 13

²⁰⁶ [1997] All ER (EC) 481, blíže viz. Kapitola 3.3.2.5.5.1 Části I této práce

při uplatňování tohoto liberačního důvodu. Zjednodušeně řečeno, čím dostupnější jsou relevantní informace, tím méně je pravděpodobné, že tento liberační důvod bude uplatněn úspěšně.

V případě *A. and others v National Blood Authority and others* soud taktéž řešil otázku dostupnosti informací v návaznosti na závěry ESD v případě *Commission v United Kingdom*. Jakožto *obiter dictum* zde soud vyslovil názor, že dostupnost informací je nutno posuzovat poněkud úžeji, než jak to učinil ESD ve zmiňovaném případě. Za nedostupné mají být podle něj považovány pouze informace, které jsou výsledkem dosud nepublikovaného výzkumu, či výzkumu prováděného uvnitř konkrétní společnosti či organizace pro její vnitřní potřebu. Na rozhodnutí případu samotného však tento názor neměl vliv, jelikož předmětný výzkum ohledně rizika přítomnosti viru žloutenky typu C v krvi byl v době výroby krve nepochybně již dostupný. Z tohoto důvodu netvoří tento názor závazný pramen práva a působí pouze silou přesvědčivosti. I kdyby se však liberační důvod *development risks defence* vztahoval i na vady, které jsou známé, nemohl by tento liberační důvod uspět, jelikož s použitím v dané době dostupných vědeckých a technických metod mohla být již tehdy přítomnost viru v konkrétním kusu výrobku spolehlivě zjištěna.

Z uvedeného tedy nezbývá než vyvodit, že liberační důvod podle § 4 (1) (e) CPA lze použít pouze, pokud v dané době neexistoval žádný test, který by byl s to vadu objevit, nebo pokud takový test sice existoval, ale nebyl žalovanému objektivně dostupný. Skutečnost, že v dané oblasti nebyl dosud proveden žádný výzkum, sama o sobě pro uplatnění tohoto liberačního důvodu nestačí.

3.3.3.4.3 Některé další otázky řešené stávající judikaturou

Ve shora uvedené judikatuře je možno nalézt několik dalších názorů a postřehů, které mohou sloužit jako vodítka pro interpretační praxi, a je tedy vhodné se o nich na tomto místě stručně zmínit. Z případu *Richardson v LRC Products* je patrné, že pojem „bezpečnost“ zahrnuje také požadavek, aby výrobek nevystavoval při jeho použití spotřebitele žádnému nechtěnému důsledku, v tomto případě otěhotnění. Případ *Abouzaid v Mothercare* zase naznačuje, že výrobek může být v určitých případech považován za vadný, bez ohledu na to, že možná rizika jeho použití jsou známá i laikovi. *A. and others v National Blood Authority and others* potvrzuje, že na vadnost výrobku jako takovou nemají vliv žádné potíže či problémy, které může mít výrobce při odvracení a odstraňování vad.

Je také vhodné připomenout, že liberační důvody podle § 4 CPA zatím v praxi žádným významnějším způsobem neomezily ochranu spotřebitele. Žádný z nich dosud nebyl úspěšně uplatněn u soudu. Taktéž se nezdá, že by ochraně spotřebitelů jakkoli bránily zákonem

stanovené promlčecí doby. Přes počáteční nejistoty byl v případech *Abouzaid v Mothercare a A. and others v National Blood Authority and others* potvrzen charakter odpovědnosti podle Části I CPA jako odpovědnosti přísné. Jsou tedy všechny předpoklady se domnívat, že tato úprava celkově přispěje k účinnější ochraně spotřebitele.

4. Breach of Statutory Duty (Porušení zákonné povinnosti)

Legislativa v oblasti ochrany spotřebitele užívá pro regulaci podnikání v širokém rozsahu prostředky správního trestání²⁰⁷ založené na principu přísné odpovědnosti. Obvykle má být jejich hlavním účinkem odstrašování od porušování závazných standardů či stimulace podnikatelů k jejich dodržování a jsou to svou povahou prostředky veřejnoprávní.

V anglickém právu však nejsou vyloučeny situace, kdy porušení takové zákonem stanovené povinnosti vyvolá také vznik civilního nároku na náhradu škody podle principů tort law, pokud spotřebitel prokáže, že v důsledku podnikatelova porušení zákonné povinnosti utrpěl určitou konkrétní škodu. Anglické právo zde hovoří o zvláštním druhu mimosmluvního civilního deliktu, jenž nazývá breach of statutory duty (porušení zákonné povinnosti). V dalším textu budeme tedy pojem „porušení zákonné povinnosti“ užívat v jeho užším technickém významu.

V oblasti bezpečnosti výrobků existují dva základní zákony, které ukládají výrobcům a obchodníkům povinnosti tohoto druhu, a to Food Safety Act 1990 (dále jen „FSA“) a Část II Consumer Protection Act (dále jen „Část II CPA“). Pro účely určení, zda tyto zákony umožňují žalobu pro porušení zákonné povinnosti musejí soudy zjistit, zda toto bylo úmyslem parlamentu při jejich schvalování. Tento úkol je poměrně jednoduchý v případech, kdy parlament tento svůj úmysl výslovně vyjádřil, jako je tomu v případě Části II CPA, který stanoví, že v případě porušení bezpečnostního předpisu podle tohoto zákona nastupuje vždy možnost podat žalobu pro porušení zákonné povinnosti²⁰⁸. Věc se nicméně stává složitější v případech, kdy nebyl žádný takový úmysl přímo vyřčen, jako je tomu v případě FSA.

Faktory, které soud v těchto případech bere v úvahu zahrnují velikost skupiny lidí, která má být žalobou pro porušení zákonné povinnosti chráněna, povahu trestu, který zákon v tom kterém případě ukládá a skutečnost, zda má v konkrétním případě spotřebitel k dispozici adekvátní alternativní prostředek nápravy či nikoli.

---

²⁰⁷ Anglické právo tyto prostředky terminologicky nerozlišuje od prostředků trestněprávních a používá zde jednotné označení „criminal offences“.

²⁰⁸ § 41 (1) CPA

Pokud je skupina lidí, která by mohla v konkrétním případě žalobu pro porušení zákonné povinnosti využít, obzvlášť velká, je méně pravděpodobné, že zde soud takový nárok žalobce uzná. Spotřebitelé budou často považováni za příliš širokou skupinu na to, aby jim byla poskytnuta tato další možnost uplatnění jejich soukromých práv. Obecně se má za to, že pokud je určité zákonné ustanovení přijato za účelem ochrany veřejnosti obecně, nezakládá porušení takového ustanovení nárok žalovat pro porušení zákonné povinnosti²⁰⁹. V judikatuře se nicméně objevuje také názor, že by bylo nelogické, pokud by nevýznamná povinnost vůči úzce definované skupině osob mohla být vymáhána pomocí civilní žaloby a relativně mnohem významnější povinnost vůči širší veřejnosti by takto vymáhána být nemohla²¹⁰. Co se týče zákonů o potravinách, soudy obecně zastávají stanovisko, že spotřebitelé potravin tvoří skupinu, která může být ztotožněna pouze se společností jako takovou²¹¹.

Dostupnost alternativních prostředků nápravy se také ukázala být pro spotřebitele překážkou pro úspěšné uplatnění civilní žaloby pro porušení zákonné povinnosti v oblastech vztahujících se k potravinám. Dle názorů převažujících v judikatuře jsou porušení většiny předpisů o bezpečnosti potravin spojena se vznikem civilního nároku podle Sale of Goods Act 1979²¹².

V případě Části II CPA je možnost podání žaloby pro porušení zákonné povinnosti v případě porušení bezpečnostního předpisu výslovně uzákoněna. Část II CPA zavádí širokou škálu povinností jak ohledně bezpečnosti zboží obecně, tak ve vztahu ke konkrétním výrobkům, a za jejich porušení stanoví řadu různých sankcí veřejnoprávního charakteru. Civilní nápravné prostředky jsou však dostupné pouze v případech, kdy jde o porušení bezpečnostních předpisů.

U každé žaloby pro porušení zákonné povinnosti musí být prokázáno, že se jedná o povinnost, kterou má žalovaný vůči žalobci. § 41 (1) CPA stanoví, že odpovědnost osoby, která porušila bezpečnostní předpis, existuje vůči každé osobě, která takovým porušením může být dotčena. Spotřebitel také musí být schopen prokázat, že porušením bezpečnostního předpisu žalovaným utrpěl takovou újmu, k jejímuž odvrácení byl příslušný bezpečnostní předpis určen. Dalšími relevantními skutečnostmi prokazovanými spotřebitelem je to, zda skutečně došlo k porušení a zda existuje příčinná souvislost mezi tímto porušením a újmou způsobenou spotřebiteli.

---

²⁰⁹ *Solomons v Gertzenstein* [1954] 2 QB 243

²¹⁰ *Philips v Britannia Laundry Ltd* [1923] 2 KB 832

²¹¹ *Buckley v La Reserve* [1959] Crim LR 451

²¹² *Square v Model Farm Dairies (Bournemouth) Ltd* [1939] 2 KB 365, blíže k Sale of Goods Act 1979 viz. Kapitola 1 Části I této práce, blíže k faktorům ovlivňujícím možnost užití žaloby pro porušení zákonné povinnosti viz. Mullis, A., Oliphant, K.: *Torts, Third Edition*, Palgrave Macmillan, 2003, str. 219 a násl.

U některých žalob pro porušení zákonné povinnosti se odpovědnost žalovaného řídí principy přísné odpovědnosti, u jiných je to odpovědnost založená na principu zavinění. Žaloby pro porušení zákonné povinnosti podle Části II CPA náležejí do druhé z těchto kategorií. Žalovaný tedy musí prokázat buď, že zákonnou povinnost neporušil vůbec, nebo, že při jejím porušení neporušil svou povinnost přiměřené péče vůči žalobci.

ČÁST II. – ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADNÝM ČI NEBEZPEČNÝM VÝROBKEM V ČESKÉM PRÁVU

1. Úvodní poznámky

Český právní řád bývá v teorii práva jednoznačně řazen mezi tzv. systémy kontinentální. Stěžejní právní oblasti, včetně práva občanského a obchodního, jsou zde upraveny ve více či méně úplných kodexech doplněných případně zvláštními zákony. Soudní judikatura, snad s výjimkou některých rozhodnutí Ústavního soudu, není považována za pramen práva ve formálním smyslu a působí tak v praxi pouze silou své přesvědčivosti a toliko jako nezávazné interpretační vodítko. Dále je nutno si uvědomit, že vývoj českého právního systému byl v minulosti ovlivňován poměrně prudkými změnami politické situace. Mnohé tyto politické a ideologické posuny se promítaly také do těch základních institutů soukromého práva, které jsou ve vyspělých právních řádech chápány jako stabilní, trvalé a takřka nedotknutelné.

Typické znaky anglického právního řádu lze vymezit právě opačně. Kodifikace jsou řídkým jevem a týkají se většinou pouze užších výseků práva, význam soudcovské normotvorby je enormní a anglické právo je možno bez nadsázky označit za symbol kontinuity, jehož historický vývoj byl prost jakýchkoli výrazných excesů. Tento vývoj byl navíc do značné míry nezávislý na dění na kontinentě, důsledkem čehož je mimo jiné také rozdílná systematika a pojmosloví anglického práva.

Shora uvedené často vytváří mylný dojem, že srovnávání jednotlivých konkrétních institutů obou těchto právních systémů je srovnáváním nesrovnatelného. Toto je však nutno uvést na pravou míru. Při bližším zkoumání totiž pravidelně docházíme ke zjištění, že navzdory podstatným rozdílům v systematice, pojmosloví, mechanismu tvorby práva a celkovém historickém vývoji jednotlivých zkoumaných právních institutů jsou praktické dopady právních úprav pro adresáty konkrétních norem v obou systémech často velmi podobné a v některých případech takřka totožné. Skutečnost, že anglické smluvní i deliktovní

právo je výsledkem dlouholetého vývoje judikatury doplněného v relativně skromné míře dílčími legislativními zásahy Parlamentu, kdežto v českém právním řádu jsou obě tyto oblasti víceméně komplexně upraveny v několika kodexech, neznamená ještě, že bychom zde nenalezli obsahově podobné či dokonce stejné instituty, byť třeba ve formě jiného pramene práva.

Shora uvedené pak samozřejmě platí dvojnásob o institutech, které mají svůj původ v právu Evropských společenství, jehož členy jsou k dnešnímu dni jak Spojené království, tak i Česká republika. Je nepochybné, že pro členské státy se legislativní činnost Evropských společenství stala podstatným stimulem pro postupnou konvergenci kontinentálních právních řádů a právních řádů zemí common law.

Oblast odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem patří k těm oblastem, ve kterých jsou si oba právní řády relativně velmi blízké. Mnohé úvahy, postřehy a kritické názory na právní úpravu této problematiky, které jsou uvedeny v Části I této práce platí shodně i pro právní úpravu českou a není tudíž nutné je na tomto místě opakovat či parafrázovat. Dalším důvodem pro poněkud stručnější popis právní úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v českém právu je to, že považujeme za vhodnější pohovořit o jejích jednotlivých aspektech konkrétněji v rámci jejich srovnání s právní úpravou anglickou, popř. americkou.

2. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v českém smluvním právu

2.1 Obecně

Obecná úprava jak smluvní, tak i deliktní odpovědnosti v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“) je obsažena v jeho § 420, dle kterého každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. Porušením právní povinnosti je míněno nejen porušení povinností, které ukládá právní předpis, nýbrž také porušení povinností, které na sebe vzala fyzická osoba nebo právnická osoba smlouvou²¹³.

Práva na náhradu škody způsobené v příčinné souvislosti s vadou výrobku je tedy možné se domáhat mimo jiné také na základě toho, že prodávající (ale např. také pronajímatel) porušil vadným plněním svou smluvní povinnost plnit řádně, čili bez vad a

---

²¹³ Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol.: Občanský zákoník, komentář, 8. vydání, C.H.Beck, 2003, str. 494

z důvodu tohoto porušení smlouvy vznikla kupujícímu (ale např. také nájemci) škoda. K uplatnění práva na náhradu škody je v tomto případě povolána pouze osoba, která je s prodávajícím ve smluvním vztahu, tj. v závazkovém vztahu, který byl porušen vadným plněním, přičemž za takovou osobu české právo považuje v případě uzavření smlouvy ve prospěch třetí osoby také tuto třetí osobu²¹⁴.

Je nutné zdůraznit, že pojem „vadné plnění“ nelze chápat ve smyslu obdobném pojmu „vadnosti“ výrobku vymezeném ve Směrnici či v jejích jednotlivých národních implementacích, kde se za kritérium vadnosti považují oprávněná očekávání vztahující se toliko k bezpečnosti toho kterého výrobku. Otázka, zda v konkrétním případě došlo k řádnému plnění smluvních závazků či nikoli, je řešena v rámci ustanovení o odpovědnosti za vady. Obecná úprava odpovědnosti za vady je obsažena v § 499 občanského zákoníku²¹⁵ a je doplněna specifickou úpravou odpovědnosti za vady pro některé občanskoprávní smluvní typy (např. pro kupní smlouvu, smlouvu o dílo, smlouvu o opravě a úpravě věci)²¹⁶. Některé výrazné odlišnosti od obecné občanskoprávní odpovědnosti za vady pak obsahuje zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“), který sám také obsahuje jak úpravu obecnou²¹⁷, tak úpravu zvláštní (např. pro kupní smlouvu, pro koupi najaté věci, pro smlouvu o dílo)²¹⁸.

Je zřejmé, že při porušení výše uvedených ustanovení může poškozená osoba uplatnit nárok v rámci odpovědnosti za vady. Jestliže však v důsledku takové vady vznikla určitá škoda, může uplatnit také právo na náhradu této škody. Právo z vadného plnění a právo na náhradu škody, která vznikla v souvislosti s vadou věci však občanský zákoník rozlišuje jako dvě samostatná práva, která lze uplatnit paralelně a nezávisle na sobě. Práva plynoucí z vadného plnění po jejich zániku tak nelze uplatnit v rámci práva na náhradu škody. Navíc jak právo z odpovědnosti za vady, tak i právo z odpovědnosti za škodu, mají samostatné předpoklady vzniku, kdy pro odpovědnost za vady je zpravidla charakteristický objektivní princip, zatímco pro odpovědnost za škody převažuje princip subjektivní založený na zavinění, dále pak mají svůj vlastní obsah a také nezávislý způsob uplatnění²¹⁹.

---

²¹⁴ Viz. § 50 občanského zákoníku

²¹⁵ „Kdo přenechá jinému věc za úplat, odpovídá za to, že věc v době plnění má vlastnosti výslovně vymíněné nebo obvyklé, že je ji možno použít podle povahy a účelu smlouvy nebo podle toho, co účastníci ujednali, a že věc nemá právní vady.“

²¹⁶ Blíže k odpovědnosti za vady v občanském právu viz. např. Knappová, M., Švestka, J., a kol.: Občanské právo hmotné, Svazek II, ASPI Publishing, 2002, str. 100 a násl.

²¹⁷ V rámci ustanovení o prodlení dlužníka a věřitele (§§ 365-372 obchodního zákoníku)

²¹⁸ Blíže k odpovědnosti za vady v obchodním právu viz. např. Bejček, J.: Obchodní závazky, 1. vydání, Masarykova univerzita, 1994, str. 214 a násl.

²¹⁹ El-Dunia, J.: K teoretickým otázkám právní odpovědnosti, 1. vydání, Univerzita Karlova, 1984, str. 54

Jak bylo již částečně naznačeno výše, pro správné pochopení právní úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku je vždy nutno mít na paměti, že v českém právním řádu existuje v úpravě občanskoprávních a obchodněprávních vztahů značná míra dvojkolejnosti. Tato dvojkolejnost se týká jak úpravy odpovědnosti za vady, tak i odpovědnosti za škodu. Ačkoli se výklad o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku často podává jako součást tzv. „spotřebitelského práva“, je nutné si uvědomit, že v rámci distribučního řetězce vznikajícího v souvislosti s převody výrobků vznikají komplikované smluvní vztahy, které mají různou právní povahu. S ohledem na tuto skutečnost vznikají mezi výrobcí, distributory a prodejci jako podnikateli právní vztahy, na něž dopadá úprava smluvních typů obsažená v obchodním zákoníku²²⁰. Z tohoto důvodu je vhodné v následujícím textu stručně shrnout nejpodstatnější rysy jak občanskoprávní, tak obchodněprávní úpravy.

2.2 Uplatnění náhrady škody podle občanského zákoníku

Předpoklady vzniku občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku jsou:

- a) protiprávní úkon spočívající v porušení právní povinnosti vzešlé ze smluvního závazku,
- b) škoda na jiné věci než je vadný výrobek, nebo vzniklá přímo na vadném výrobku,
- c) příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a vzniklou škodou, a
- d) zavinění odpovědné osoby.

Jedná se tedy o odpovědnost za škodu založenou na principu zavinění. Nevychází se zde ovšem ze zavinění dokazovaného (tzv. probační systém), nýbrž ze zavinění předpokládaného (presumovaného), přičemž pro zproštění odpovědnosti je nutné, aby odpovědný subjekt prokázal, že vzniklou škodu v určité výši nezavinil. Řečeno jinak, rušitel právní povinnosti se musí tzv. vyvinít (exkulpat). Zbývá jen dodat, že se předpokládá (presumuje) pouze nedbalost, a to navíc nedbalost nevědomá²²¹. Promlčecí lhůta pro uplatnění práv z obecné odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku podle občanského zákoníku je založena na kombinaci dvouleté subjektivní a tříleté objektivní lhůty, přičemž u soudu se tato práva uplatňují v rámci občanskoprávního řízení nebo adhezního řízení.

---

²²⁰ Těmín, T.: Odpovědnost za škodu způsobenou vadným výrobkem, PrRa 10/2004, str. 4

²²¹ Knappová, M., Švestka, J., a kol.: Občanské právo hmotné, Svazek II, ASPI Publishing, 2002, str. 426

2.3 Uplatnění náhrady škody podle obchodního zákoníku

Obchodní právo upravuje odpovědnost za škodu způsobenou porušením závazku v obchodních vztazích v ustanoveních § 373 a násl. obchodního zákoníku, přičemž tato úprava má v oblasti obchodněprávních vztahů charakter obecné úpravy. Odpovědnost za škodu je v obchodním zákoníku bez výjimky koncipována jako odpovědnost objektivní a její předpoklady jsou:

- a) porušení povinnosti ze závazkového vztahu
- b) vznik škody
- c) příčinná souvislost mezi a) a b)
- d) neexistence liberačního důvodu (důvodu vylučujícího odpovědnost) na straně škůdce

Odpovědnost škůdce za škodu způsobenou porušením jeho závazku dodat výrobek bez vad tedy nastupuje bez ohledu na zavinění. § 374 však definuje situace, kdy je odpovědnost na straně škůdce vyloučena. Tyto liberační důvody jsou vymezeny spíše stroze a jejich rozšiřující výklad by nebyl namístě. V podstatě se toto vymezení blíží charakteristice vyšší moci²²².

3. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v českém deliktním právu

Stejně jako v případě odpovědnosti smluvní, jsou základní principy deliktní odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku založeny v § 420 občanského zákoníku a v § 373 obchodního zákoníku a není tudíž nutno je na tomto místě opakovat. Odpovědnost za škodu zde však nevzniká z porušení smluvní povinnosti škůdcem, jelikož mezi ním a poškozeným zpravidla ani žádná smlouva neexistuje, nýbrž se odvíjí od porušení povinnosti stanovené právním předpisem.

V oblasti občanskoprávní půjde pak zejména o porušení právní povinnosti zakotvené v § 415 občanského zákoníku, který stanoví, že každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí. Uvedená zásada je potom dále konkretizována v ustanoveních §§ 417 až 419 občanského zákoníku, a to jak z hlediska stanovení dalších zvláštních povinností, tak i z hlediska nároků na některé dílčí

---

²²² Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M., a kol.: Obchodní zákoník, Komentář, 6. vydání, C.H.Beck, 2001, str. 1195

náhrady²²³. Zákon výslovně stanoví, že obecná prevenční povinnost dle § 415 občanského zákoníku se týká každého. Jakýkoli smluvní či jiný vztah škůdce k osobě, která v důsledku porušení této povinnosti škůdcem utrpěla škodu, je tudíž pro účely vyvození jeho odpovědnosti naprosto irelevantní.

Odpovědnost za škodu podle § 420 občanského zákoníku však může být vyvozena také z porušení povinností uložených zvláštními zákony²²⁴. V praxi půjde například o porušení zákazu prodávat a nabízet nebezpečné výrobky a služby, uloženého v ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v platném znění. Ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky zase ukládá výrobcům a dovozcům povinnost uvádět na trh jen bezpečné výrobky. Zvláštní úprava se přitom týká potravin, kde zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích zakazuje uvádět na trh potraviny zdravotně závadné a s prošlým datem použitelnosti²²⁵. Soudy dále dovozují, že „povinnost dodat bezvadný výrobek v sobě nutně zahrnuje nejen řádnou péči o výrobky při a po jejich převzetí od výrobní organizace, ale i povinnost zajistit, že vadné výrobky dodané výrobcem nebyly prodány spotřebiteli“²²⁶.

Pro uplatnění odpovědnosti za škodu podle § 420 občanského zákoníku jinak plně platí to, co bylo uvedeno v Kapitole 1.2 Části II této práce vyjma skutečnosti, že protiprávní úkon, který je předpokladem vzniku této odpovědnosti zde nespočívá v porušení smluvního závazku, nýbrž v porušení povinnosti stanovené právním předpisem. Rovněž se zde tedy jedná o subjektivní odpovědnost, kde je zavinění ve formě nevědomé nedbalosti presumováno.

Ačkoli doslovné znění § 373 obchodního zákoníku hovoří pouze o důsledcích *porušení povinnosti ze závazkového vztahu*, jeho dopad je bezesporu širší a vztahuje se i na porušení některých mimosmluvních povinností. Dle § 757 obchodního zákoníku totiž ustanovení § 373 a násl. platí obdobně i pro odpovědnost za škodu způsobenou porušením práv a povinností stanovených v obchodním zákoníku. Podobně jako v případě občanskoprávní úpravy zde půjde zejména o porušení prevenčních povinností stanovených ovšem přímo obchodním zákoníkem, tedy povinnosti oznamovat²²⁷ a povinnosti odvracet hrozící škodu²²⁸.

---

²²³ Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol.: Občanský zákoník, komentář, 8. vydání, C.H.Beck, 2003, str. 485

²²⁴ Blíže viz. Pelikán, T.: Ochrana spotřebitele ve správním právu – nebezpečné výrobky, ASPI, 22.1.2001

²²⁵ § 10 (1) (a) a (c) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích

²²⁶ Viz. rozhodnutí 2 Cz 33/1977 NS ČSR

²²⁷ § 377 obchodního zákoníku

²²⁸ § 384 obchodního zákoníku

Pro uplatnění odpovědnosti za škodu podle § 373 obchodního zákoníku jinak plně platí to, co bylo uvedeno v Kapitole 1.3 Části II této práce vyjma skutečnosti, že protiprávní úkon, který je předpokladem vzniku této odpovědnosti zde nespočívá v porušení smluvního závazku, nýbrž v porušení povinnosti stanovené obchodním zákoníkem. Rovněž se zde tedy jedná o objektivní odpovědnost s možností liberace v případě prokázání důvodů vylučujících odpovědnost.

4. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem na základě zákona č. 59/1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, v platném znění (dále jen „ZOŠV“)

Přijetí ZOŠV bylo důsledkem plnění závazku plynoucího z Evropské dohody o přidružení mezi Českou republikou na straně jedné a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé (dále jen „Asociační dohoda“), v níž se Česká republika mj. zavázala spolupracovat za účelem dosažení plného přizpůsobení systému ochrany spotřebitele v České republice systému ochrany spotřebitele ve Společenství²²⁹. Jedním z nutných předpokladů pro dosažení tohoto cíle byla samozřejmě také implementace Směrnice do českého práva, což bylo učiněno právě prostřednictvím ZOŠV, který z velké části recipuje její ustanovení, jednotlivé články ovšem přizpůsobuje systematické a tradicím našeho právního řádu. Děje se tak zejména zakotvením principu subsidiarity použitím občanského zákoníku vyjádřeného nyní výslovně v § 10 ZOŠV a principu paralelní aplikace ZOŠV a občanského zákoníku, který není vyloučen existencí principu předchozího. Poškozený tak má vždy na výběr, zda se bude bránit podle příslušných ustanovení ZOŠV, nebo uplatní obecnou odpovědnost za škodu podle § 420 občanského zákoníku. Základní přínos této právní úpravy lze pak bezesporu spatřovat v tom, že ZOŠV po vzoru práva Evropských společenství přinesl do našeho právního řádu zcela nový institut objektivní odpovědnosti výrobce za škodu způsobenou vadným, specifickým druhem plnění, kterým je výrobek²³⁰.

Vzhledem k tomu, že jak ZOŠV, tak Část I CPA vycházejí ze stejného právního základu (Směrnice), a že cílem zakotvení tohoto právního režimu je nejen ochrana spotřebitele, ale především také harmonizace právních řádů za účelem zlepšení fungování společného trhu, je logické, že obě úpravy budou obsahovat mnoho obdobných či téměř identických institutů, z nichž většina byla již podrobněji rozebrána v Části I této práce. Navíc

---

²²⁹ Viz. čl. 92 Asociační dohody

²³⁰ Těmín, T.: Odpovědnost za škodu způsobenou vadným výrobkem, PrRa 10/2004, str. 5

se k jednotlivým ustanovením ZOŠV vrátíme při jejich vzájemném srovnávání s anglickou úpravou a posuzování jejich kompatibility s textem Směrnice²³¹. V následujícím textu proto považujeme za vhodné poukázat spíše obecně na postavení ZOŠV v systému českého práva, na jeho praktické důsledky pro příslušné subjekty a na nejdůležitější znaky této úpravy, jež jsou specifické pro Českou republiku.

Vztah ZOŠV k občanskému zákoníku byl již popsán výše v této Kapitole. Při přijímání této právní úpravy se uvažovalo o tom, zda má být tento odpovědnostní režim včleněn přímo do občanského zákoníku²³², zda má být přijat samostatný zákon o odpovědnosti za výrobek²³³, či zda základní ustanovení zahrnout do občanského zákoníku a doplnit jej specifickým zákonem²³⁴. Vzhledem k systematické nesourodosti současného občanskoprávního kodexu a vzhledem k nezbytně širšímu rozsahu právní úpravy tohoto druhu odpovědnosti oproti stávajícím zvláštním skutkovým podstatám odpovědnosti za škodu obsaženým v občanském zákoníku, bylo nakonec zvoleno druhé z jmenovaných řešení, tedy přijetí zvláštního zákona. Připravovaná rekodifikace soukromého práva se však v současné době opět přiklání k myšlence zahrnout úpravu tohoto případu zvláštní odpovědnosti za škodu přímo do občanského zákoníku, přičemž text navrhované úpravy je v návrhu nového kodexu obsažen v §§ 2754 až 2758²³⁵. Je ovšem otázkou, do jaké míry bude zahrnutí této specializované deliktní materie do obecného kodexu soukromého práva funkční a prospěšné. Objevují se zejména pochybnosti, zda snaha o vytvoření co nejkompaktnějšího legislativního díla není v této souvislosti samoúčelná, či zda dokonce do budoucna negativním způsobem neovlivní relativní flexibilitu a efektivitu stávající úpravy.

Očekávané důsledky přijetí speciální právní úpravy odpovědnosti za výrobek lze shrnout následovně. Ačkoli je ve svém doslovném znění ZOŠV (na rozdíl např. od občanského zákoníku) ryze zákonem ukládajícím odpovědnost za následek, tj. stav, ke kterému dojde v okamžiku porušení prevenční povinnosti²³⁶, v praxi má být touto koncepcí nejen zajištěna náhrada a postih vzniklých škod, ale především má vznikat účinný preventivně motivační tlak na výrobce ve smyslu výroby bezpečných výrobků, což v širších souvislostech

---

²³¹ Viz. Kapitola 3.2 Části III této práce

²³² jako je tomu např. v Nizozemí

²³³ jako je tomu např. ve Spojeném království, viz. Část I CPA

²³⁴ Tento systém bývá někdy označován jako systém německý, viz. Mrázek, J.: Odpovědnost za škodu způsobenou závadným výrobkem podle Direktivy Rady Evropských společenství č. 85/374/EHS, Právník, 1998, č. 3, str. 205

²³⁵ Aktuální návrh paragrafovaného znění nového občanského zákoníku lze nalézt na:

http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Navrh_obcanskeho_zakoniku_090108_s%20obsahem.pdf

²³⁶ Hulva, T.: Ochrana spotřebitele, ASPI a.s., 2004, str. 102

znamená odklon od státem prováděné regulace chování jednotlivých subjektů na trhu prostřednictvím kontroly a inspekce²³⁷. Sankce, které mohou být uloženy orgány kontroly a inspekce nejsou dostatečně motivující ve srovnání s plněním, ke kterému může dojít v rámci odpovědnosti za výrobek²³⁸. Přijetí ZOŠV tak bývá označováno za vyvrhnutí období vytváření moderního systému právní ochrany spotřebitelů charakterizovaného zřetelným přesunem jejího těžiště do soukromoprávní úpravy²³⁹. Výrobce je ovšem motivován nejen ke zvyšování bezpečnosti svých výrobků, ale i k rozšiřování co nejúplnějších a srozumitelně podávaných informací o nich. Je nesporné, že zavedením tohoto režimu odpovědnosti se především zlepšilo postavení spotřebitele²⁴⁰, zvýšily se na něj však požadavky v tom směru, aby výrobky užíval obvyklým způsobem, k určenému účelu a v souladu s návodem a instrukcemi výrobce. Sjednocení nároků kladených právními řády zemí evropského hospodářského prostoru na bezpečnost výrobků a přiblížení právní úpravy odškodnění poškozených by mělo také pozitivně ovlivnit konkurenční schopnosti českých výrobků při jejich vývozu, omezit nekalou soutěž a zvýšit úroveň dovážených výrobků. Z hlediska procesního je zajisté významné, že zavedení systému objektivní odpovědnosti výrobce zjednodušuje a zkracuje řízení (odpadají složité a časově náročně vedené důkazy – často znalecké – o vyvinění výrobce), čímž se mj. zmenšuje riziko případného sporu i jeho náklady²⁴¹.

Co se týče dispozitivních ustanovení Směrnice, Česká republika využila možnosti rozšíření množiny taxativních liberačních důvodů. Výrobce se tedy odpovědnosti zproští také, jestliže prokáže, že objektivně posuzovaný stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy uvedl výrobek na trh, neumožnil zjistit jeho vadu²⁴². V původním znění ZOŠV byla využita také možnost vyloučit z dosahu právní úpravy odpovědnosti za výrobek zemědělské produkty a zvěřinu. Na základě novely Směrnice²⁴³ byl však zákonem č. 209/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 59/1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku (dále též „Novela ZOŠV“), novelizován i ZOŠV, a to mj. také v tom smyslu, že uvedená výjimka se s účinností

---

²³⁷ Labíková, R.: Obecná bezpečnost výrobků, Technické požadavky na výrobky, Odpovědnost za výrobek, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2001, str. 169

²³⁸ Dršňák, I.: Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadností výrobku, Zpravodaj Technické inspekce, 1997, č. 4, str. 7

²³⁹ Právní ochrana spotřebitele v ČR, Úvodní komentář Jiřího Švestky, Oldřicha Jehličky a Milana Kratochvíla, C.H. Beck, 1999, str. 36

²⁴⁰ Tržický, J.: Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v praxi, Magazín ČSN, 1998, č. 9, str. 248

²⁴¹ Knappová, M., Švestka, J., a kol.: Občanské právo hmotné, Svazek II, ASPI Publishing, 2002, str. 575

²⁴² § 5 (1) (e) ZOŠV

²⁴³ 99/34/EC

od 1. září 2000 neuplatní. V české implementaci Směrnice se naopak neuplatňuje možnost omezit výši náhrady škody maximální částkou ve výši nejméně 70 milionů ECU (EUR).

Dále je nutno konstatovat, že přes určité preventivně motivační působení ZOŠV, zůstával u nás tento zákon donedávna spíše „zákonem na papíře“ a v české právní praxi se nevyužíval. Až v poslední době lze nalézt několik rozhodnutí, jež tento zákon buď zmiňují, nebo dokonce úspěšně aplikují. Těmto rozhodnutím se budeme věnovat v následující Kapitole. V České republice lze však v zásadě stále pozorovat všeobecně nízkou míru informovanosti o existenci právního institutu odpovědnosti za výrobek a o jeho obsahu, a to jak na straně spotřebitelů, tak i na straně výrobců. Pakliže nějaká publicita existuje, je převážně převzatá ze zahraničí, obzvláště se Spojených států amerických, což ovšem může v praxi někdy vést k mylným představám subjektů o jejich právech a povinnostech. Problémem při prosazování ZOŠV v české právní praxi je také neexistence spotřebitelských organizací, které by spotřebiteli poskytovaly služby při uplatnění nároků plynoucích z odpovědnosti za výrobek nebo které by poskytovaly alespoň kvalifikovanou poradenskou činnost v této oblasti²⁴⁴. Nedostatečná znalost tohoto právního institutu způsobuje také komplikace při sjednávání pojištění tohoto druhu odpovědnosti, i když v poslední době je již tento pojistný produkt některými pojišťovnami a pojišťovacími makléři běžně nabízen a poskytován²⁴⁵.

5. Judikatura českých soudů aplikující ZOŠV

Vzhledem k relativně pozdnímu datu implementace Směrnice do českého právního řádu a s ohledem na shora uvedené faktory bránící účinnému prosazování ZOŠV není nikterak překvapivé, že judikatura se v této oblasti v České republice začala vytvářet až v průběhu několika málo posledních let. Vždyť i ve Spojeném království, kde je Část I CPA v účinnosti již od roku 1987, zaznamenáváme první seriózní publikovaná rozhodnutí až po přelomu tisíciletí. Do budoucna lze dle názoru autora očekávat, že Česká republika bude v této oblasti kopírovat vývoj probíhající ve „starých“ členských státech, tj. že soudních rozhodnutí aplikujících ZOŠV bude přibývat, nikoli však geometrickou řadou či v nekontrolované míře.

Z konkrétních případů řešených před českými soudy považuje autor za vhodné zmínit rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 23. února 2005, č. j. 25 Co 561/2004-134

---

²⁴⁴ Labíková, R.: Obecná bezpečnost výrobků, Technické požadavky na výrobky, Odpovědnost za výrobek, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2001, str. 161

²⁴⁵ Nabídku tohoto pojistného produktu lze nalézt např. na www stránce: http://www.czechinsurance.cz/portfolio/vadny_vyrobek/ (6. dubna 2009)

interpretující ustanovení §5 odst. 2 ZOŠV. V citovaném případě soud zjistil, že žalobce dne 3. 11. 1999 zakoupil u maloobchodníka plynovou tlakovou láhev, při jejímž připojování ke kamnům došlo k úniku propan - butanu a k výbuchu, jehož následkem bylo zranění žalobce a poškození jeho domu. Příčinou výbuchu byl láhvový ventil, vadný již od jeho výroby třetí osobou v roce 1991. V řízení nebylo prokázáno, že by láhev, jejímž výbuchem byla škoda způsobena, plnila plynem právě žalovaná společnost. Na tomto základě byla žaloba následně zamítnuta.

Soud nicméně v citovaném rozsudku vyslovil několik zajímavých názorů ohledně aplikace ZOŠV. V první řadě soud rozhodl, že ZOŠV se na skutkové okolnosti případu vztahuje. Naplněná láhev jako konečný výrobek byla totiž uvedena na trh až v době její koupě žalobcem, tj. k 3. 11. 1999, tedy již za účinnosti ZOŠV, byť jednotlivé komponenty výrobku byly vyrobeny před jeho účinností. Soud dále vyslovil závěr, že i pokud by bylo prokázáno, že láhev plnila plynem žalovaná (jako výrobce součásti výrobku - plynu), zprostita by se odpovědnosti za vzniklou škodu podle § 5 odst. 2 ZOŠV, neboť vada byla způsobena konstrukcí lahvového ventilu, který nevyrobila žalovaná, nýbrž subjekt, jehož totožnost byla žalobci známa. Tato úvaha byla však v daném případě pouze hypotetická, jelikož pro zamítnutí žaloby stačilo, že nebylo prokázáno, že láhev plnila plynem právě žalovaná. V následném dovolacím řízení²⁴⁶ se tedy Nejvyšší soud České republiky touto otázkou již dále nezabýval.

Dle názoru autora stojí dále za povšimnutí rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 12. 2005, č. j. 24 Co 343/2005-467, který názorně ilustruje, že ZOŠV může i v českém právním řádu představovat účinný prostředek ke zvýšení ochrany spotřebitele. Žalobce, nadějný český lyžař, se domáhal na žalovaném zaplacení náhrady škody ve výši 940.000,- Kč s tvrzením, že užíval potravinový doplněk vyráběný žalovaným, který obsahoval zakázané látky, ačkoliv dle internetové prezentace žalovaného a údajů na etiketě výrobku měl být tento výrobek prost jakýchkoliv zakázaných látek, jejichž užití by mohlo být považováno za nepovolený doping. Soud v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že výrobek distribuovaný žalovaným, byl vadný ve smyslu ust. § 4 odst. 1 ZOŠV, neboť obsahoval zakázané látky, ačkoliv dle internetové prezentace žalovaného a údajů na etiketě výrobku se mělo jednat o výrobek složený toliko z chemicky čisté směsi karbohydrátů a proteinů. Výrobek tedy z hlediska bezpečnosti jeho užití nezaručoval vlastnosti, které bylo lze od něj oprávněně očekávat. V souladu s výše uvedeným potvrdil odvolací soud závěr soudu prvního

---

²⁴⁶ 25 Cdo 1979/2005

stupně o tom, že žalovaný porušil své právní povinnosti, přičemž v příčinné souvislosti s jejich porušením vznikla žalobci majetková újma z důvodu pozitivního dopingového nálezu.

ČÁST III. – SROVNÁNÍ ČESKÉ A ANGLICKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADNÝM ČI NEBEZPEČNÝM VÝROBKEM

1. Srovnání odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem ve smluvním právu

1.1 Povaha odpovědnosti

Jak v anglickém, tak v českém smluvním právu existuje zákonem stanovená povinnost smluvních stran plnit své smluvní závazky řádně čili bez vad. V anglickém smluvním právu je tato povinnost obsažena zejména v ustanoveních § 14 (2) a (3) Sale of Goods Act 1979, která do smluv o koupi zboží vnáší požadavek uspokojivé kvality a požadavek na způsobilost výrobku plnit požadovaný účel. Obdobnou úpravu pro jiné úplatné dispozice se zbožím, než je jejich koupě a prodej, a pro smlouvy o poskytování služeb obsahuje Supply of Goods and Services Act 1982. České smluvní právo tuto povinnost zakotvuje v obecné rovině v § 499 a násl. občanského zákoníku a pro obchodněprávní vztahy v § 365 a násl. obchodního zákoníku. Tato úprava je pak dále rozpracována ve zvláštních ustanoveních pro některé smluvní typy.

V obou právních řádech také platí, že v případě, že porušením právní povinnosti jednou smluvní stranou vznikne druhé smluvní straně škoda, má poškozená smluvní strana nárok na její náhradu. V anglickém smluvním právu jsou podmínky a principy náhrady škody především výsledkem rozhodovací praxe soudů, a to jak v oblasti common law v užším slova smyslu (peněžitá náhrada škody – damages), tak v oblasti equity (specifické plnění – specific performance). České smluvní právo řeší náhradu škody v obecné rovině v § 420 občanského zákoníku a pro oblast obchodních závazkových vztahů v § 373 obchodního zákoníku, přičemž v obou případech existují také zvláštní úpravy pro některé typy vztahů.

Za stěžejní rozdíl mezi anglickým a českým právem v oblasti odpovědnosti za škodu lze však nepochybně považovat skutečnost, že v anglickém právu je odpovědnost za škodu způsobenou porušením smluvního závazku (např. závazku dodat výrobek bez vad) *vždy odpovědností objektivní*. Naproti tomu § 420 občanského zákoníku upravuje tuto odpovědnost jako odpovědnost za zaviněné porušení smluvní povinnosti, byť zavinění ve formě nevědomé

nedbalosti se zde presumuje. Odpovědnost podle § 373 obchodního zákoníku je sice odpovědností objektivní, obchodní zákoník však jako určitý korektiv ve svém § 374 definuje okolnosti, při kterých je tato odpovědnost vyloučena.

Praktické důsledky výše uvedeného rozdílu pro konkrétní smluvní vztahy je nutno blíže vysvětlit. Zejména je nutné si uvědomit, že anglické právo chápe jako porušení smluvní povinnosti jak porušení výslovného ustanovení určité smlouvy, tak i porušení jakékoli implicitní smluvní podmínky zakomponované do smlouvy soudní praxí nebo právním předpisem, a to bez jakéhokoli ohledu na zavinění osoby, jež smluvní povinnost porušila. Odpovědnost za škodu způsobenou porušením smluvní povinnosti tak nastupuje v nejširší možné míře případů. To v praxi vede k tomu, že smlouvy řídící se anglickým právem obsahují velké množství ustanovení, které tuto odpovědnost buď vylučují²⁴⁷, nebo omezují²⁴⁸. Jedním z důsledků hojného využívání vylučujících a omezujících ustanovení bývá skutečnost, že smluvní dokumenty nabývají na objemu a stávají se méně přehlednými, což je do určité míry problém všech zemí, jejichž právní systém v teorii typově označujeme jako angloamerický. Dalším problémem těchto ustanovení je to, že v případě jejich volného užívání smluvními stranami by v praxi docházelo k jejich zneužívání silnější smluvní stranou k újmě smluvní strany slabší, tedy zpravidla spotřebitele. S tím, jak se postupně vyvíjela doktrína o nerovnosti vyjednávací síly²⁴⁹ smluvních stran a rostly požadavky na ochranu spotřebitele, začala soudní judikatura a posléze i zákonodárná činnost Parlamentu bránit účinnému užívání vylučujících a omezujících ustanovení v určitých situacích, či toto užívání omezovat. Dle ustálené judikatury mají být například veškerá taková ustanovení vykládána *contra proferentem*²⁵⁰. V případech, kdy se určité vylučující či omezující ustanovení určitou konkrétní situací výslovně nezabývá, soudy tedy vždy rozhodnou, že se na takovou situaci nevztahuje. Soudy tato ustanovení taktéž neuznávají, pokud je jejich cílem vyloučit nebo omezit odpovědnost za porušení základní či stěžejní smluvní povinnosti²⁵¹. Kromě těchto a dalších technik, jimiž se soudní praxe snaží omezovat negativní působení omezujících a vylučujících ustanovení²⁵², bylo přijato také několik zákonů zabývajících se tímto problémem, z nichž je třeba jmenovat Road Traffic Act 1988, Misrepresentation Act 1967 a zejména Unfair Contract Terms Act 1977. Tyto zákony zaujaly k vylučujícím či omezujícím ustanovením v zásadě dva různé přístupy, buď taková

---

²⁴⁷ exclusion clauses

²⁴⁸ limitation clauses

²⁴⁹ inequality of bargaining power

²⁵⁰ *Baldry v Marshall* [1925] 1 KB 260, *Andrews Bros. (Bournemouth) Ltd. v Singer and Co.* [1934] 1 KB 17, *Vaswani v Italian Motor Cars Ltd.* [1996] 1 WLR 270, atd.

²⁵¹ fundamental breach of contract, *Karsales (Harrow) Ltd. v Wallis* [1956] 1 WLR 936, *Glyn v Margetson* [1893] AC 351, atd.

²⁵² K těmto blíže viz. Richards, P.: *Law of Contract*, 6th ed., Pearson/Longman, 2004, str. 150 a násl.

ustanovení zbaví účinnosti zcela, nebo pouze pokud vyloučení či omezení těmito ustanoveními sledovaná neodpovídají požadavku „rozumnosti“ či „přiměřenosti“²⁵³.

Lze tedy uzavřít, že i když je v anglickém právu odpovědnost za škodu způsobenou porušením smluvní povinnosti (např. povinnosti dodat výrobek bez vad) založena na objektivním principu a je tudíž velmi široká, její rozsah bývá často zužován vylučujícími či omezujícími ustanoveními. Podmínky, které však musí tato ustanovení splňovat, aby byla vymahatelná před soudy, se však v poslední době zpřísnily, a to zejména z důvodu snahy o větší ochranu spotřebitele. Možnost smluvně omezit či vyloučit odpovědnost však v praxi stále funguje jako účinný korektiv „neomezené“ objektivní odpovědnosti za důsledky porušení smluvní povinnosti.

1.2 Náhrada škody

Narozdíl od českého práva, kde je náhrada škody upravena jednotně bez ohledu na to, zda je způsobena porušením smluvní či mimosmluvní povinnosti, stanoví právo anglické pro každý z těchto případů různý právní režim, byť základní principy obou těchto režimů vykazují mnohé shodné rysy. Jelikož podrobný výklad o náhradě škody přesahuje rámec této práce, zaměříme se v následujícím textu zejména na nejvýznamnější rozdíly v pojetí náhrady škody v obou právních řádech s důrazem na smluvní právo, přičemž v podrobnostech odkazujeme na odbornou literaturu²⁵⁴.

1.2.1 Rozsah náhrady škody

Zajímavé odlišnosti mezi českým a anglickým právem lze nalézt zejména při zkoumání rozsahu náhrady škody a to jak škody na majetku, tak škody resp. újmy způsobené na zdraví nebo na životě.

V českém právu se při škodě na majetku hradí jednak skutečná škoda a jednak ušlý zisk. Základním pravidlem pro náhradu majetkové škody způsobené porušením smluvní povinnosti v anglickém právu je dostat poškozeného do takového postavení, v jakém by byl, kdyby smluvní povinnost byla splněna²⁵⁵. Být je toto pravidlo v anglickém právu formulováno jiným způsobem než v právu českém, dojdeme při jeho aplikaci v konkrétních případech k obdobnému či shodnému výsledku. V obou případech také platí, že je na poškozeném, aby výši své škody (ušlého zisku) prokázal. To může být ovšem v určitých případech velmi obtížné, zejména tam, kde je očekávaný zisk ze smlouvy příliš nejistý a

²⁵³ Viz. Kapitola 1.2 Části I této práce

²⁵⁴ Např.: Knappová, M., Švestka, J., a kol.: Občanské právo hmotné, Svazek II, ASPI Publishing, 2002, str. 403 a násl.; Richards, P.: Law of Contract, 6th ed., Pearson/Longman, 2004, str. 333 a násl.

²⁵⁵ Tzv. expectation loss, viz. *Robinson v Harman* (1848) 1 Exch 855

spekulativní. Tyto případy anglické právo, narozdíl od práva českého, reflektuje a dává poškozenému při porušení smluvní povinnosti škůdcem možnost žalovat nikoli na náhradu škody ve výše uvedeném smyslu, ale na náhradu nákladů, které mu vznikly tím, že plnil podle smlouvy²⁵⁶. Tohoto práva se ovšem nelze domáhat v případech, kdy je zřejmé, že poškozený uzavřením smlouvy udělal špatný obchod, jelikož se např. v mezidobí snížily ceny výrobků, jež na základě smlouvy zakoupil²⁵⁷. V takovém případě má tedy pouze právo na náhradu skutečné škody v okamžiku jejího vzniku a nikoli na náhradu celkových nákladů jeho nepodařeného obchodu.

Při škodě resp. újmě způsobené na zdraví nebo na životě stanoví české právo taxativní výčet nahraditelných škod resp. újem, a to jak majetkových, tak nemajetkových. V literatuře i v judikatuře se ovšem hojně vyskytují názory, že takto výslovně stanovené případy nemajetkové újmy neodpovídají potřebám společenskovední praxe pro své úzké chápání požadavku zajištění spravedlivé náhrady pro poškozeného a soudy tudíž hledají jiné právní cesty jak přiměřenou částkou napravovat i některé další druhy nemajetkové újmy²⁵⁸. Anglické právo šlo však v tomto směru nepochybně dál, když u smluv, jejichž důležitým znakem je poskytnutí zábavy či požitku, soudy pravidelně udělují tzv. náhradu škody za duševní strádání a úzkost²⁵⁹.

Jak v anglickém, tak i v českém právním řádu je pro určení toho, zda je škoda nahraditelná či nikoli, důležitá její předvídatelnost. Dle teorie adekvátní příčinné souvislosti příčinná souvislost jako jeden z nezbytných předpokladů občanskoprávní odpovědnosti za škodu je dána tehdy, je-li škoda podle obvyklého (přirozeného) chodu věcí i obecné zkušenosti, resp. poznatků adekvátním důsledkem protiprávního úkonu či škodní události²⁶⁰. Aby tedy škůdce mohl být shledán odpovědným, musí být její druh a rozsah pro škůdce v daných poměrech předvídatelný. Míra požadované předvídatelnosti bude pak v obchodních věcech vyšší a tudíž přísnější, u osoby, která je podnikatelem, než u osoby, která podnikatelem není. Předvídatelnost tak v českém i anglickém občanském i obchodním právu tvoří významný korektiv rozsahu odpovědnosti s cílem zabránit nepřiměřeným tvrdostem.

České právo ovšem, narozdíl od anglického, nečiní rozdíl mezi předvídatelností škody způsobené porušením mimosmluvní povinnosti a škody způsobené porušením smluvní povinnosti. V právu anglickém je naproti tomu dle autoritativního výkladu Lorda Reida ve

---

²⁵⁶ Tzv. reliance loss, viz. *Anglia Television Ltd. v Reed* [1972] 1 QB 60

²⁵⁷ *C & P Haulage v Middleton* [1983] 3 All ER 94

²⁵⁸ Knappová, M., Švestka, J., a kol.: *Občanské právo hmotné*, Svazek II, ASPI Publishing, 2002, str. 451

²⁵⁹ damages for mental distress and anxiety, viz. *Jarvis v Swan Tours* [1973] 1 QB 233, *Jackson v. Horizon Holidays Ltd.* [1975] 3 All ER 92, *Farley v Skinner* [2001] 4 All ER 801

²⁶⁰ Krčmář, J.: *Právo občanské*, III., Praha 1947, str. 311

smluvním právu rozsah toho, co je rozumně předvídatelné, obecně užší, jelikož zde strany mají možnost ochrany proti neobvyklým a zvláštním škodám tím, že na možnost jejich vzniku druhou stranu ve smlouvě výslovně upozorní²⁶¹. Tímto upozorněním se možnost vzniku takové škody stane druhé straně známou a tudíž předvídatelnou. Takový výklad pak v praxi nepochybně vede k vkládání množství takovýchto ustanovení do smluvních dokumentů, které tím nabývají na objemu a složitosti, která je pro smlouvy řídicí se anglickým právem typická. Je ovšem otázkou, zda výhoda relativní jednoduchosti smluv řídicích se právem českým není vykompenzována větší právní nejistotou při určení toho, za jaké škody škůdce vlastně odpovídá.

1.2.2 Způsob náhrady škody

V českém právu je otázka náhrady škody řešena poměrně jednoduchým způsobem. Základním pravidlem je, že primárním způsobem náhrady škody v českém právu je její náhrada v penězích. Požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu²⁶². Anglické právo je v tomto směru daleko komplikovanější, a to zejména z historických důvodů. Až do vzniku práva equity byla náhrada škody v penězích jediným možným prostředkem náhrady. Až kancléřské soudy tedy začaly vydávat soudní příkazy ke specifickému plnění²⁶³. Na vydání takového soudního příkazu nikdy neexistoval a dosud neexistuje ze strany poškozeného žádný právní nárok. Jeho vydání či nevydání teoreticky závisí čistě na volné úvaze soudu a je nutno poznamenat, že v praxi jsou tyto soudní příkazy vydávány pouze velmi zřídka. Judikatura kancléřských soudů se však od dob vzniku práva equity již značně ustálila, takže dnes již existují poměrně jasná pravidla, jež ve většině případů umožňují s větší či menší dávkou jistoty předpovědět, zda je v dané situaci šance, že soud příkaz ke specifickému plnění skutečně vydá. V případech škody způsobené vadným výrobkem však vydání takového příkazu takřka nepřichází v úvahu.

2. Srovnání odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v deliktním právu

2.1 Povaha odpovědnosti

V českém i v anglickém právu je obecná odpovědnost za škodu vždy odpovědností subjektivní. Jedním z předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu je tedy vždy zavinění na

---

²⁶¹ *Koufos v Czarnikow Ltd., The Heron II* [1969] 1 AC 350

²⁶² § 442 (2) občanského zákoníku

²⁶³ decrees of specific performance

straně škůdce. Při existenci všech ostatních předpokladů odpovědnosti je v českém právu toto zavinění ve formě nevědomé nedbalosti ze zákona presumováno. Anglické právo k obdobnému výsledku dospělo po dlouhém a složitém vývoji judikatury nastíněném v Kapitole 2.2.4 Části I této práce. S tím, jak se rozšiřovala použitelnost pravidla v *Donoghue v Stevenson*, stala se díky využití doktríny *res ipsa loquitur* z původní odpovědnosti za prokazované zavinění *de facto* odpovědnost za zavinění presumované. Samotná existence vady výrobku a škody jím způsobené vede soudy k tomu, že porušení přiměřené péče na straně výrobce zde bývá presumováno. Zároveň byl v průběhu let soudními rozhodnutími rozšířen okruh osob povinných přiměřenou péči poskytnout²⁶⁴, okruh osob, které mají právo na její poskytnutí²⁶⁵ i okruh situací, ve kterých je třeba ji poskytnout. Vytvořila se tak jakási obecná právní povinnost přiměřené péče, při jejímž porušení má poškozený právo na náhradu škody, která mu tím byla způsobena. Při vědomí určitého zjednodušení lze tedy uzavřít, že pravidlo v *Donoghue v Stevenson* v jeho dnešní podobě plní v anglickém právu funkci obdobnou té, která je v právu českém zabezpečována zejména ustanoveními § 420 ve spojení s § 415 občanského zákoníku.

Odpovědnost za škodu podle § 420 občanského zákoníku však nenastupuje jen při porušení obecné právní povinnosti předcházet škodám, nýbrž i v případě porušení konkrétněji specifikovaných povinností uložených zvláštními zákony, které jsou jinak veskrze veřejnoprávního charakteru²⁶⁶. Takové zvláštní zákony ukládající specifické povinnosti existují samozřejmě i v anglickém právu a to, zda se při jejich porušení uplatní také soukromoprávní odpovědnost za škodu, závisí buď na znění těchto zákonů, nebo na úvaze soudů či, přesněji řečeno, na jejich ustálené judikatuře²⁶⁷.

2.2 Náhrada škody

Jak již bylo naznačeno výše, právní úprava náhrady škody při porušení smluvní i mimosmluvní povinnosti je v českém právu upravena shodně. Naproti tomu v právu anglickém lze nalézt několik zajímavých odchylek. Základním principem, kterým se řídí rozsah náhrady škody v anglickém smluvním právu je dostat poškozeného do takového postavení, v jakém by byl, kdyby smluvní povinnost byla splněna. Naproti tomu rozsah

---

²⁶⁴ Viz. Kapitola 2.2.1 Části I této práce

²⁶⁵ Viz. Kapitola 2.2.2 Části I této práce

²⁶⁶ Viz. Kapitola 2 Části II této práce

²⁶⁷ Viz. Kapitola 4 Části I této práce

náhrady škody při porušení mimosmluvní povinnosti formuloval Lord Scarman v případě *Lim Poh Choo v Camden and Islington Area Health Authority*²⁶⁸ následovně:

„Je ustáleným právním principem, že náhrada škody by měla v maximální možné míře dostat poškozenou stranu do stejného postavení, v jakém by bývala byla, kdyby k deliktu nebylo došlo.“

Takto formulovaný princip nutí soud pečlivě zkoumat a rozumným způsobem zodpovědět hypotetickou otázku, v jakém postavení by poškozený pravděpodobně byl, kdyby se delikt nestal. Je tedy nutno připustit, že rozsah náhrady škody v případě mimosmluvních deliktů je zpravidla založen na spekulativnějších úvahách, než je tomu v případě porušení smluvních povinností. Je ovšem dlužno podotknout, že v českém právu se i při shodné úpravě smluvní a mimosmluvní odpovědnosti za škodu objevuje v praxi podobný problém, což pramení z jednoho jediného důvodu, totiž že žádný soud nedokáže předvídat budoucnost a v případě absence konkrétních a přesvědčivých důkazů o opaku zde vychází většinou ze zobecněné lidské zkušenosti.

Významným rozdílem mezi náhradou škody v anglickém deliktním právu oproti smluvnímu právu a koneckonců i jedním z nejzajímavějších rozdílů oproti českému právu náhrady škody je možnost udělení tzv. exemplární náhrady škody²⁶⁹. V případě udělení tohoto druhu náhrady škody neplní náhrada pouze funkci preventivně-výchovnou, reparační a satisfakční, nýbrž také funkci represivní, odstrašující a do jisté míry také funkci morálního odsouzení. Je tedy otázkou, zda je tu vůbec namístě používat slovo *náhrada*. Na rozdíl zejména od Spojených států amerických se však ve Spojeném království setkáme s exemplární náhradou škody pouze velmi zřídka, přičemž by se ovšem za splnění níže uvedených podmínek mohla teoreticky uplatnit i u odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem²⁷⁰. V hlavním případě, v němž jsou v současné době definovány principy jejího použití, vyslovil Lord Devlin názor, že exemplární náhrada škody je v civilním právu spíše anomálií, jelikož svými prvky represe, jež obsahuje, náleží spíše do práva trestního²⁷¹. Přesto se však tento druh náhrady škody do dneška uplatňuje, ale děje se tak pouze ve třech striktně definovaných situacích:

- a) při šikanózním, svévolném či protiústavním jednání veřejných činitelů,

---

²⁶⁸ [1980] AC 174, na str. 187

²⁶⁹ exemplary damages, v USA je obdobný druh náhrady škody známý jako tzv. punitive damages, blíže viz.

Kapitola 5 Části IV této práce

²⁷⁰ Např. v USA je toto samozřejmostí.

²⁷¹ *Rookes v Barnard* [1964] AC 1129

- b) v případě protiprávního jednání žalovaného, jež bylo učiněno s cílem dosáhnout zisku, jenž by pravděpodobně přesáhl výši náhrady škody, která by byla žalobci jinak přiznána, nebo
- c) v případě, kdy je možnost udělení exemplární náhrady škody stanovena zákonem²⁷².

Jelikož obsáhlejší výklad k institutu exemplární náhrady škody přesahuje rámec této práce, odkazujeme zde na případ *Rookes v Barnard* a na odbornou literaturu²⁷³.

Další oblastí, která zaslouží pozornost je přístup obou právních řádů k problematice nemajetkových újem u škody způsobené na zdraví nebo na životě. V českém právu je tu v zásadě poskytována náhrada za bolest a za ztížení společenského uplatnění. Anglické právo tu operuje s pojmy bolest a utrpení²⁷⁴ a ztráta požitků ze života²⁷⁵. Je nutno poznamenat, že po nejnovější valorizaci částek, které nemajetkovou újmu ve Spojeném království nahrazují²⁷⁶ se dostáváme k částkám až 200.000,- GBP, což mnohonásobně překračuje české standardy.

V případě usmrcení je výčet nahraditelných škod i okruh oprávněných upraven v obou právních řádech obdobně. V anglickém právu mohou však manžel či manželka zemřelého (v případě nezletilého zemřelého také jeho rodiče), uplatňovat navíc právo na zadostiučinění za ztrátu způsobenou úmrtím blízké osoby²⁷⁷. Takovým zadostiučiněním se v anglickém právu rozumí fixní jednorázová částka ve výši 10.000,- GBP.

Jak již bylo uvedeno v Kapitole 1.2.1 Části III této práce, dalším rozdílem mezi náhradou škody v anglickém smluvním a mimosmluvním právu je fakt, že soudy v případě vzniku škody v důsledku porušení mimosmluvní povinnosti tuto škodu častěji a ochotněji klasifikují jako předvídatelnou (čili nahraditelnou), než je tomu v případech, kdy škoda byla způsobena porušením povinnosti smluvní. Bylo by ovšem chybou se domnívat, že kritérium předvídatelnosti nepředstavuje účinný korektiv rozsahu odpovědnosti škůdce. Nejen ve smluvním, ale i v anglickém deliktním právu je rozsah náhrady škody omezen na škody, které nejsou „příliš vzdálené“²⁷⁸ původnímu porušení smlouvy. Typickým příkladem je případ *Wagon Mound*²⁷⁹, kde žalovaný nebyl uznán odpovědným za škodu způsobenou tím, že omylem zapálil ropu vyteklou z jeho lodi na hladinu moře a poškodil tím žalobcův dok. Soud

---

²⁷² Např. § 13 (2) Reserve and Auxiliary Forces (Protection of Civil Interests) Act 1951

²⁷³ Např. Mullis, A., Oliphant, K.: Torts, Third Edition, Palgrave Macmillan, 2003, str. 359 a násl.

²⁷⁴ pain and suffering

²⁷⁵ loss of amenities of life

²⁷⁶ *Heil v Rankin* [2000] 2 WLR 1173

²⁷⁷ damages for bereavement, § 1A Fatal Accidents Act 1976

²⁷⁸ too remote

²⁷⁹ [1961] AC 388

rozhodl, že žalovaný sice mohl předvídat, že uniklá ropa dok poškodí, nemohl však rozumně předpokládat, že se vznítí a za škodu způsobenou vznícením tedy nemůže odpovídat.

Co se týče způsobu náhrady škody, platí v anglickém i českém deliktním právu bez výjimky to, co již bylo řečeno v Kapitole 1.2.2 této části práce, včetně toho, že jakákoli jiná než peněžitá náhrada je v případě náhrady škody způsobené vadným výrobkem spíše jen teoretickou konstrukcí.

3. Srovnání ZOŠV a Části I CPA s přihlédnutím k jejich kompatibilitě se Směrnicí

3.1 Obecně

Ač jsou ZOŠV i Část I CPA implementacemi stejné směrnice, bylo by chybou se domnívat, že se jedná, s trochou nadsázky, pouze o překlad jejích ustanovení a následné schválení příslušnými zákonodárskými sbory. Každá směrnice musí členským státům dávat prostor, aby její vnitrostátní implementaci přizpůsobily systematické svých právních řádů. Žádný právní předpis neexistuje sám o sobě a vždy by měl být vhodně zakomponován do příslušného právního řádu, přičemž je zřejmé, že v případě právního řádu angloamerického typu musí toto zakomponování být mnohdy řešeno poněkud odlišným způsobem, než jak to činí právní řád kontinentální. To se však nesmí dít na úkor kompatibility, jejíž nedostatek by samozřejmě narušoval fungování společného trhu. Proto ESD soustavně prosazuje názor, že se takové implementace směrnic mají vždy vykládat eurokonformním způsobem²⁸⁰. V konečném důsledku by tedy měly být cíle stanovené směrnicemi vždy důsledně naplněny. Je ovšem nutno poznamenat, že v běžné praxi vždy mezi směrnicemi a vnitrostátními úpravami zůstávají určité rozdíly, na které je vhodné patřičně upozorňovat, a to zejména z důvodů předcházení možným interpretačním problémům.

Zatímco ZOŠV obsahuje v současné době celkem čtrnáct paragrafů, Část I CPA jich obsahuje pouhých devět. Nelze však tvrdit, že by anglická úprava byla stručnější, ba právě naopak. Je tomu tak jednak proto, že jednotlivé paragrafy Části I CPA jsou značně obsáhlejší a dále proto, že některá důležitá interpretační ustanovení aplikovaná pro část I CPA jsou uvedena až v závěru CPA a nikoli v jeho Části I²⁸¹. Ustanovení upravující promlčení práv podle Části I CPA je navíc obsaženo v úplně jiném zákoně²⁸². Důvod pro větší objemnost anglické úpravy lze spatřovat zejména ve skutečnosti, že zde nelze využít žádný subsidiárně

---

²⁸⁰ Např. *Simone Leitner v TUI Deutschland GmbH & Co. KG* C 168/00

²⁸¹ Jmenovitě v §§ 45 a 46 CPA

²⁸² § 11A Limitation Act 1980

použitelný kodex a zejména některé pojmy, které jsou v českém právu jednoznačně vymezeny občanským zákoníkem, tak musejí být vloženy přímo do textu předmětného zákona²⁸³. To však nic nemění na skutečnosti, že pro zákonem neřešené aspekty této právní úpravy se použijí zásady tort law, které ovšem pochopitelně nejsou kodifikované. Krom toho stojí za zmínku, že texty anglických zákonů bývají obecně mnohem podrobnější než texty zákonů kontinentálních, což souvisí zejména se snahou Parlamentu ponechat soudům co nejmenší prostor pro jejich tvořivý výklad, jinými slovy se snahou co možná nejvíce omezit legislativní činnost soudů, jež pro Parlament v praxi mnohdy představuje nepříjemnou konkurenci.

3.2 K jednotlivým základním otázkám právního institutu odpovědnosti za výrobek

3.2.1 Základní prvky odpovědnosti

ZOŠV základní prvky odpovědnosti za výrobek vyjmenovává ve svém § 1, nevhodně nazvaném „Odpovědnost výrobce za vadu výrobku“. Toto označení je zavádějící, jelikož se zde nejedná o odpovědnost za vady výrobku (ta je řešena v příslušných ustanoveních občanského a obchodního zákoníku), nýbrž o odpovědnost za škodu, kterou vadný výrobek způsobí na jiné věci, než je on samotný.

CPA řeší vymezení prvků odpovědnosti zejména ve svém § 2 (1), a to pod nadpisem „Odpovědnost za vadné výrobky“²⁸⁴, který se jeví jako vhodnější, poněvadž je jednak méně zaměnitelný s odpovědností za vady a jednak upozorňuje na to, že důraz při vyvození odpovědnosti se oproti tort law posunuje od chování výrobce směrem k vlastnostem výrobku. Proto zde také někdy hovoříme o odpovědnosti za výrobek. § 2 (1) CPA je nicméně mnohem stručnější než § 1 ZOŠV. Celou definici tak, aby odpovídala té, která je obsažena v § 1 ZOŠV, je tedy nutno hledat i v dalších ustanoveních Části I CPA. Jedná se o ustanovení § 5 (1) a (2) CPA, která obdobně jako první věta § 1 ZOŠV stanoví, že pro účely Části I CPA se škodou rozumí usmrcení nebo škoda na zdraví či na majetku jiném, než je výrobek samotný. To, že v případě škody na majetku musí být škoda způsobena na věci určené převážně k jiným než podnikatelským účelům, upravuje CPA ve svém § 5 (3), ovšem poněkud přesněji a způsobem, který více odpovídá textu Směrnice²⁸⁵.

3.2.2 Pojem škoda

Směrnice, ZOŠV i Část I CPA se shodují v tom, že za škodu považují škodu způsobenou smrtí nebo poškozením zdraví a škodu na majetku jiném, než je výrobek

---

²⁸³ Srov. aktuální návrh nového občanského zákoníku, kde je pasáž věnovaná škodě způsobené vadou výrobku vtěsnána do pouhých pěti paragrafů.

²⁸⁴ Liability for Defective Products

²⁸⁵ Viz. Kapitola 3.2.2 Části III této práce

samotný. Zatímco vymezení toho, co se rozumí škodou způsobenou na životě či zdraví je shodné, v případě škody na majetku zde existují určité rozdíly.

Směrnice definuje věcné škody jako zničení části majetku, která se běžně užívá pro osobní potřebu nebo spotřebu a která byla užívána poškozenou osobou převážně pro její potřebu nebo spotřebu²⁸⁶. Anglická úprava téměř kopíruje text Směrnice, rozšiřuje ho ovšem v tom, že stačí, aby předmětná část majetku byla poškozenou osobou určena převážně pro její potřebu nebo spotřebu, nemusela tedy být tímto způsobem v praxi ještě vůbec využívána²⁸⁷. Český zákon tuto škodu definuje jako škodu na věci určené a užívané převážně k jiným než k podnikatelským účelům. Je otázkou, zda pojem „určené“ není ve srovnání s textem Směrnice poněkud užší. I věc určená k podnikatelským účelům může být v praxi běžně užívána pro osobní potřebu nebo spotřebu. Vzhledem k tomu, že česká soudní praxe o této otázce dosud mlčí, je při doslovném výkladu Směrnice a ZOŠV nutno konstatovat určitý rozpor.

Dále je nutno zabývat se tím, jak se jednotlivé právní úpravy staví k otázce vymezení minimální hranice škod věcných. Směrnice do své působnosti zahrnuje věcné škody s hodnotou ne nižší než 500 ECU. S platností ke dni vstupu České republiky do EU je podle § 6a ZOŠV výrobce povinen nahradit škodu na věci, za kterou odpovídá, jen v částce převyšující částku vypočtenou z 500 EUR kursem devizového trhu vyhlášeným Českou národní bankou v den, v němž škoda vznikla nebo byla zjištěna. Toto ustanovení je problematické, neboť vnitrostátní ekvivalent ECU má podle Směrnice být jeho hodnota stanovená dne 25. července 1985, tedy v den vstupu Směrnice v účinnost. To ovšem vytváří těžko řešitelný problém, jelikož k tomuto datu česká měna ještě neexistovala. Rozhodovací praxe soudů, která by tento problém uspokojivým způsobem řešila by tudíž byla rozhodně vítána. Po vzoru našich sousedů²⁸⁸ je částka do 500 ECU chápána jako spoluúčast poškozeného a nahrazuje se tudíž pouze škoda, která tuto částku převyšuje, ač někteří autoři jsou, navzdory doslovnému znění § 6a ZOŠV, opačného názoru²⁸⁹.

§ 5 (4) CPA stanoví, že poškozenému nebude přiznána žádná náhrada škody, pokud by náhrada takto přiznaná nepřesáhla 275 GBP. Anglické právo tedy evidentně dává přednost principu úplné náhrady škody bez jakékoli spoluúčasti poškozeného a je tedy vůči němu v tomto ohledu vstřícnější než právní úprava česká. Žádné z uvedených řešení ovšem není v rozporu s textem a cíli Směrnice. Další, na první pohled zřejmá odlišnost je vyjádření

---

²⁸⁶ Čl. 9 (2) (b) Směrnice

²⁸⁷ § 5 (3) CPA

²⁸⁸ viz. německý a rakouský zákon o odpovědnosti za výrobek

²⁸⁹ Těmín, T.: Odpovědnost za škodu způsobenou vadným výrobkem, PrRa 10/2004, str. 9

hranice pro náhradu věcné škody v britských librách, jelikož Spojené království není doposud členem tzv. eurozóny.

Co se týče výše náhrady škody, lze zde v obou zemích bez výjimky odkázat na jejich vnitrostátní deliktní právo, jehož základní principy byly již nastíněny výše v této práci. Zbývá jen poznamenat, že existující rozdíly ve výši náhrady škody mezi jednotlivými členskými státy EU do jisté míry narušují harmonizaci práva v této oblasti.

3.2.3 Pojem výrobce

V případě definice výrobce český zákon takřka kopíruje znění Směrnice, i tak je však nutno poukázat na několik problematických bodů. ZOŠV pokládá za výrobce také toho, kdo výrobek doveze za účelem prodeje, nájmu nebo jiné formy *užití* v rámci své obchodní činnosti, kdežto Směrnice v této souvislosti hovoří o *distribuci*, nikoli o *užití*. Pojem distribuce je při doslovném výkladu nepochybně pojmem užším než pojem *užití*. Definice těchto pojmů soudní praxí by zde tedy byla velmi vhodná. V případně eventuální odpovědnosti dodavatele stanoví ZOŠV dodavateli poměrně krátkou (jednoměsíční) lhůtu k tomu, aby na požádání poškozeného mu sdělil totožnost výrobce či dovozce nebo svého dodavatele²⁹⁰. Směrnice v této souvislosti hovoří pouze o *přiměřené době*²⁹¹, stejně jako to činí anglický zákon²⁹². Neznamená to ovšem, že by česká právní úprava byla v tomto směru se Směrnicí nekompatibilní. Český zákonodárce pouze určil, co rozumí pod pojmem „*přiměřená doba*“.

ZOŠV ve svém § 2 (b) považuje za výrobce mj. také každou osobu, která v rámci své obchodní činnosti doveze výrobek za účelem prodeje, nájmu nebo jiného způsobu *užití*. Zákon už ovšem neřeší, kam má tato osoba výrobek dovézt, aby byla pokládána za výrobce. Literatura o tomto problému většinou buď mlčí, nebo je zastáván názor, že se za výrobce považuje každá osoba, která výrobek doveze do České republiky²⁹³. Takový závěr je ovšem v rozporu se zněním Směrnice, která v této souvislosti hovoří o dovozci do Společenství, nikoli do konkrétního členského státu. Vyřešení tohoto případného rozporu české právní úpravy a Směrnice lze považovat za velmi důležité, poněvadž stávající stav by mohl v určitých situacích způsobovat, že za dovozce určitého konkrétního výrobku by mohl být podle ZOŠV považován jiný subjekt než podle Směrnice, což je jistě nepřijatelné. Část I CPA naopak v tomto směru znění Směrnice plně reflektuje a odpovědnost dovozce je zde

---

²⁹⁰ § 2 (c) ZOŠV

²⁹¹ Čl. 3 (3) Směrnice

²⁹² § 2 (3) (b) CPA

²⁹³ Knappová, M., Švestka, J., a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek II*, ASPI Publishing, 2002, str. 579

koncipována jako odpovědnost dovozce dovážejícího výrobky do jakéhokoli členského státu z jakéhokoli nečlenského státu.

3.2.4 Pojem výrobek

Výrobkem se podle § 3 (1) ZOŠV rozumí jakákoli movitá věc, která byla vyrobena, vytěžena nebo jinak získána bez ohledu na stupeň jejího zpracování a je určena k uvedení na trh. Zákon také výslovně zmiňuje, že výrobkem jsou rovněž součásti i příslušenství věci movité i nemovité, a že za výrobek se považuje i například elektřina. Srovnáme-li tuto definici s poněkud stručnějším vymezením tohoto pojmu uvedeném v článku 2 Směrnice, dojdeme k závěru, že definice obsažená v českém zákoně by byla se Směrnicí plně kompatibilní, obsahuje však, bohužel, formulaci „a je určena k uvedení na trh“. Tato formulace je patrně reakcí české legislativy na zákon č. 22/1997, o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, kde se tento pojem již dříve vyskytoval. ZOŠV obsahuje tedy hned na několika místech pojem „uvedení na trh“, namísto Směrnicí užívaného pojmu „uvedení do oběhu“, který má nepochybně širší význam²⁹⁴. Při současném znění ZOŠV je navíc velmi problematické určit, ve který časový okamžik se určitá věc pro účely zákona stává výrobkem, jelikož je vždy nutno zodpovědět složitou otázku, kterým okamžikem je výrobek „určen k uvedení na trh“. Užití této formulace se proto jeví jako nadbytečné a nepřípustně zužující obsah pojmu výrobek podle Směrnice.

Definice pojmu výrobek obsažená v Části I CPA byla již podrobněji rozebrána v Kapitole 3.3.2.1 Části I této práce, na kterou tímto odkazujeme. Přes její neobvyklou formulaci lze dospět k závěru, že tato definice je v souladu s textem Směrnice a nezahrnuje pod pojem výrobek také nemovité věci, jak by se mohlo na první pohled zdát.

Pro úplnost zbývá dodat, že jak česká, tak anglická úprava původně vylučovaly z dosahu právní úpravy odpovědnosti za výrobek zemědělské produkty a zvěřinu, což se však v obou případech změnilo v souvislosti s přijetím Směrnice 99/34/EC. V obou právních řádech však z působnosti této úpravy zůstávají vyloučeny případy náhrady škody způsobené jadernými událostmi.

3.2.5 Pojem vada výrobku

§ 4 (1) ZOŠV stanoví, že výrobek je podle tohoto zákona vadný, jestliže z hlediska bezpečnosti jeho užití nezaručuje vlastnosti, které lze od něj oprávněně očekávat. Podobně je definice vadnosti koncipována i v § 3 (1) CPA, který říká, že pro účely Části I je výrobek stižen vadou, pokud bezpečnost takového výrobku není taková, jakou jsou osoby obecně

---

²⁹⁴ Viz. *Veedefald v. Århus Amtskommune* [2001] ECR I-3569, k němu blíže viz. Kapitola 3.3.2.5.2 Části I této práce

oprávněny očekávat. V souladu se Směrnicí je tedy odpovědnost za výrobek chápána jako odpovědnost za jeho bezpečnost. Tato právní úprava nemá chránit spotřebitele v tom smyslu, aby mu výrobky poskytovaly jím očekávané vlastnosti, ale aby mu poskytovaly co největší míru bezpečnosti²⁹⁵.

V obou právních úpravách po této základní definici nalezneme demonstrativní výčet okolností, které má soud zejména vzít v úvahu při určení toho, jaké očekávání uživatele vzhledem k bezpečnosti výrobku je ještě oprávněné, a jaké už nikoli. Okruh takto vypočtených okolností je v obou zákonech obdobný, anglická úprava ovšem poněkud podrobněji specifikuje druhy informací, z nichž oprávněně očekávaná bezpečnost zpravidla vychází, když zde výslovně jmenuje značky či označení na výrobku, návody k použití, varování. Část I CPA navíc považuje za relevantní faktor pro posouzení bezpečnosti výrobku také to, zda výrobce učinil potřebná opatření pro zabránění rozumně předvídatelného zneužití výrobku spotřebitelem. Text Směrnice je v tomto směru mnohem stručnější, úprava v obou právních rádech se však jeví jako kompatibilní a to zejména z toho důvodu, že se jedná o výčet demonstrativní²⁹⁶.

3.2.6 Vymezení liberačních důvodů

Pro evropskou koncepci odpovědnosti za výrobek založenou na Směrnicí je charakteristický taxativní výčet liberačních důvodů. Samotná Směrnice jej obsahuje ve svém článku 7, ZOŠV v § 5 a Část I CPA v § 4. Znění těchto úprav se však v mnohém rozchází, což by mohlo způsobovat interpretační problémy, na které je vhodné upozornit.

Podle prvního liberačního důvodu uvedeného v článku 7 (a) Směrnice se výrobce zproští odpovědnosti, prokáže-li, že výrobek neuvedl do oběhu. Česká právní úprava zde opět užívá užšího pojmu „neuvedl na trh“, což není v souladu se Směrnicí. Část I CPA zde také užívá znění, které se od textu Směrnice dosti liší. Podle § 4 (1) (b) se výrobce odpovědnosti zproští, prokáže-li, že výrobek nikdy nedodal jinému. Pro tyto účely pojem „dodání jinému“ obsahuje prodej, nájem, zapůjčení, dodání podle smlouvy o koupi věci najaté či podle smlouvy o dílo zahrnující dodání materiálu, směnu za jakékoli protiplnění, poskytování výrobků v rámci plnění úkolů stanovených zákonem, dobrovolný převod darováním a poskytování služeb zajišťujících přísun vody a zemního plynu²⁹⁷. Doslovným výkladem by tedy bylo možno dojít k závěru, že pojem „dodání“ je užší nežli pojem „uvedení do oběhu“, který užívá Směrnice. Vzhledem k požadavku na interpretaci Části I CPA v plném souladu se

---

²⁹⁵ Labíková, R.: Obecná bezpečnost výrobků, Technické požadavky na výrobky, Odpovědnost za výrobek, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2001, str. 187

²⁹⁶ K problému vady či vadnosti výrobku blíže viz. Kapitola 3.3.2.2 Části I této práce

²⁹⁷ § 46 (1) CPA

Směrnicí vyjádřeném v § 1 (1) CPA je však nutno se domnívat, že anglické soudy budou vykládat termín „dodání“ širěji, než jak je vymezeno v § 46 CPA.

Druhý liberační důvod obsažený v článku 7 (b) Směrnice zprošťuje výrobce odpovědnosti tehdy, jestliže výrobce prokáže, že s přihlédnutím k okolnostem je pravděpodobné, že vada výrobku, která způsobila škodu, neexistovala v době, kdy výrobce uvedl výrobek do oběhu, nebo že nastala později. České znění tohoto liberačního důvodu opět hovoří o uvedení výrobku na trh místo do oběhu. Jinak se česká úprava jeví jako plně kompatibilní. To ovšem nelze říci o úpravě anglické, kde je výrobce zproštěn odpovědnosti pouze v případě, jestliže prokáže, že vada výrobku neexistovala v relevantní okamžik, za který zákon označuje okamžik, kdy výrobce dodal výrobek jinému. Při doslovném výkladu tohoto ustanovení je proto nepochybné, že Část I CPA formuluje tento liberační důvod o poznání přísněji a úžeji, nežli to činí Směrnice. Kompatibility tak lze dosáhnout pouze s využitím již zmiňovaného § 1 (1) CPA, který výslovně zakotvuje povinnost eurokonformního výkladu CPA.

Jako třetí liberační důvod uvádí Směrnice v článku 7 (c) situaci, kdy výrobce prokáže, že výrobek nevyrobil pro prodej nebo jinou formu distribuce s komerčními cíli, ani jej nevyrobil či nešířil v rámci své obchodní činnosti. Termín „distribuce s komerčními cíli“ použitý ve Směrnici se jeví jako významově užší než termín „použití pro podnikatelské účely“ použitý v ZOŠV. Tato skutečnost vede k vyšší úrovni ochrany spotřebitele v rámci úpravy odpovědnosti za výrobek v České republice, což je z hlediska kompatibility se Směrnicí přípustné. Jinak text českého zákona v tomto bodě víceméně kopíruje text Směrnice. Anglické znění tohoto liberačního důvodu je opět dosti originální. Pro účely liberace musí výrobce prokázat, že jedinou formou dodání výrobku jinému výrobcem bylo jeho dodání jinak než v rámci obchodní činnosti výrobce, a že buď není skutečným výrobcem či dovozcem, nebo jím je pouze z důvodů jiných než za účelem dosažení zisku. Důvodem pro toto odlišné znění je zřejmě použití pojmu „dodání jinému“, který anglický zákonodárce užívá namísto místo pojmu „uvedení do oběhu“, a který je vysvětlen výše v této Kapitole. Směrnice však zde nepožaduje pouze, aby výrobce výrobek v rámci své obchodní činnosti neuvedl do oběhu (slovy Části I CPA nedodal jinému), nýbrž je nutné, aby ho výrobce v rámci této své činnosti nevyrobil ani nešířil. Požadavky Směrnice jsou tedy v tomto směru nepochybně přísnější a kompatibilita zde může být dosažena opět pouze eurokonformním výkladem podle § 1 (1) CPA. Pojmy „distribuce s komerčními cíli“ a „za účelem dosažení zisku“ se jeví jako významově obdobné a z hlediska kompatibility tu tedy není žádný další vážný problém.

Čtvrtým liberačním důvodem uvedeným v článku 7 (d) Směrnice je splnění závazných předpisů vydaných státními orgány. ZOŠV ve svém § 5 (1) (d) hovoří pouze o plnění a nikoli o splnění. Dokonavý vid je zde přesnější, neboť pouze splnění závazných předpisů by mělo být důvodem zproštění odpovědnosti. Část I CPA zde hovoří o splnění požadavků stanovených jakýmkoli vnitrostátním právním předpisem nebo povinnosti vyplývající z práva Evropských společenství. Toto podrobnější vymezení však nemá vliv na kompatibilitu tohoto ustanovení se Směrnicí.

Podle pátého liberačního důvodu upraveného v článku 7 (e) Směrnice se výrobce zproští odpovědnosti, jestliže prokáže, že stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy byl výrobek uveden do oběhu, nebyl takový, aby umožnil zjistit existenci vady. Článek 15 (1) (b) Směrnice dává členským státům možnost tento liberační důvod ve svých vnitrostátních předpisech upravujících odpovědnost za výrobek vyloučit, čehož však ani český, ani anglický zákonodárce nevyužil. Znění tohoto liberačního důvodu uvedené v § 5 (1) (e) ZOŠV je se Směrnicí v podstatě kompatibilní, obsahuje však opět užší pojem „uvedení na trh“ namísto Směrnicí užívaného „uvedení do oběhu“. Anglický zákonodárce se však při formulaci tzv. development risks defence odchýlil od znění Směrnice velmi významným způsobem. Podle § 4 (1) (e) CPA je pro žalovaného liberačním důvodem, pokud prokáže, že stav vědeckého a technologického vývoje v době, kdy byl výrobek uveden do oběhu, nebyl takový, že mohlo být po výrobci výrobku stejného popisu, jako je předmětný výrobek, očekáváno, že vadu objeví, pokud tato vada existovala v době, kdy byl výrobek pod jeho kontrolou. Při doslovném výkladu textu citovaného ustanovení CPA je zřejmé, že pro účely zproštění se odpovědnosti za výrobek je stěžejní otázka, co mohlo být v daný čas rozumně očekáváno od výrobců určitého výrobku a nikoli to, co bylo objektivně možné za daného stavu vědeckého poznání, jak požaduje Směrnice. Tento problém byl však již v praxi řešen a vyřešen pomocí eurokonformního výkladu s využitím § 1 (1) CPA²⁹⁸.

Posledním liberačním důvodem upraveným v článku 7 Směrnice je případ, kdy se výrobce součásti výrobku zproští odpovědnosti, jestliže prokáže, že vada je důsledkem konstrukce výrobku, ve kterém je součástka osazena, nebo důsledkem instrukcí výrobce výrobku. České znění obsažené v § 5 (2) ZOŠV je obdobou textu Směrnice a lze jej tedy hodnotit jako plně kompatibilní. Část I CPA řeší obdobnou problematiku ve svém § 4 (1) (f), který výrobce zprošťuje odpovědnosti v případě, že vada je plně přičitatelná konstrukci jiného výrobku, do něhož byl vadný výrobek inkorporován či uposlechnutí instrukcí daných

---

²⁹⁸ Viz. *European Commission v United Kingdom* [1997] All ER (EC) 481, *A. v National Blood Authority* [2001] 3 All ER 28, blíže viz. Kapitola 3.3.2.5.5.1 Části I této práce

výrobce tohoto jiného výrobku. Lze tedy uzavřít, že přes určité rozdíly v textaci zůstává smysl Směrnice zachován.

Další liberační důvod podle Směrnice je vymezen v jejím článku 8 (2) a týká se problému spoluzavinění poškozeného nebo osoby, ze kterou je poškozený odpovědný. ZOŠV tento případ výslovně upravuje ve svém § 5 (3). Výrobce se podle citovaného ustanovení odpovědnosti zcela nebo částečně zproští, jestliže prokáže, že vznik škody způsobil svým jednáním nebo opomenutím poškozený nebo osoba, za kterou je poškozený odpovědný. Toto ustanovení bylo do ZOŠV inkorporováno až po jeho novelizaci zákonem č. 209/2000 Sb., přičemž předtím byla problematika spoluzavinění či zavinění poškozeného i pro účely ZOŠV upravena v § 441 občanského zákoníku. Situaci, kdy se na vzniku škody spolupodílí osoba, za kterou nese odpovědnost osoba jiná, pak před touto novelou řešilo i pro účely ZOŠV ustanovení § 422 občanského zákoníku. Část I CPA podobné ustanovení neobsahuje dodnes a uplatní se zde tedy obecná úprava spoluzavinění poškozeného, tak jak byla v anglickém tort law formulována soudcovským právem a následně reformována v důsledku přijetí Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945²⁹⁹. Stejně tak pro případy takzvané „zástupné odpovědnosti“³⁰⁰ za osobu, za kterou je poškozený odpovědný, se užije obecná úprava anglického tort law³⁰¹.

3.2.7 Některé další otázky

3.2.7.1 Společná odpovědnost výrobců

Směrnice tuto situaci, kdy jsou za stejnou škodu odpovědné dvě nebo více osob, řeší ve svém článku 5. ZOŠV společnou odpovědnost výrobců upravuje ve svém § 7a, který byl do zákona zařazen také až po jeho novelizaci zákonem č. 209/2000 Sb. Vzhledem ke skutečnosti, že do té doby užívaná obecná právní úprava problematiky společné odpovědnosti obsažená v občanském zákoníku byla se Směrnicí plně kompatibilní, přijetí její speciální úpravy v ZOŠV nebylo zřejmě nutné. Část I CPA také obsahuje ustanovení o společné a nerozdílné odpovědnosti výrobců, které je však mnohem stručněji formulováno s ohledem na použití obecné úpravy tort law.

3.2.7.2 Zákaz vyloučení nebo omezení odpovědnosti za výrobek předem

---

²⁹⁹ Blíže ke spoluzavinění poškozeného v anglickém právu viz. např. Mullis, A., Oliphant, K.: Torts, Third Edition, Palgrave Macmillan, 2003, str. 169 a násled.

³⁰⁰ vicarious liability

³⁰¹ Blíže k tzv. zástupné odpovědnosti v anglickém právu viz. např. Mullis, A., Oliphant, K.: Torts, Third Edition, Palgrave Macmillan, 2003, str. 343 a násled.

V souladu s požadavkem Směrnice vyjádřeném v jejím článku 12 obsahuje jak česká³⁰², tak i anglická³⁰³ právní úprava odpovědnosti za výrobek ustanovení, které absolutně zakazuje a činí absolutně neplatnými veškerá jednostranná prohlášení či dohody, které by vylučovaly nebo omezovaly odpovědnost za výrobek předem.

3.2.7.3 Promlčení

Směrnice obsahuje ve svém článku 10 úpravu, která stanoví členským státům povinnost zabezpečit, aby se pro účely řízení o náhradu škody na základě Směrnice aplikovala tříletá promlčecí lhůta, která má začít běžet ode dne, kdy se žalobce dozvěděl nebo mohl rozumně dozvědět o škodě, vadě a totožnosti výrobce. Česká úprava obsažená v § 9 ZOŠV je v tomto směru se Směrnicí v podstatě kompatibilní, užívá však namísto pojmu „žalobce“ pojem „poškozený“. Tento terminologický nesoulad by mohl v praxi působit interpretační problémy. Vzhledem ke skutečnosti, že odpovědnost za výrobek je spojena také se škodou, která spočívá v usmrcení osoby, je zřejmé, že ve všech případech nebude moci nároky z této odpovědnosti uplatňovat sám poškozený³⁰⁴.

Anglické právo otázku promlčení upravuje nikoli v rámci Části I CPA, nýbrž samostatně v § 11A (4) Limitation Act 1980. Tato doba je v souladu se Směrnicí také tříletá a počíná běžet od pozdějšího z těchto dat:

- a) od data, kdy vznikl žalobní důvod, nebo
- b) od data, kdy se osoba, která utrpěla škodu na zdraví, o této škodě dozvěděla nebo, v případě ztráty nebo škody na majetku, od data, kdy se žalobce nebo jiná osoba, které dříve příslušel žalobní důvod, o této škodě dozvěděla.

Následující odstavec zmíněného paragrafu pak speciálně upravuje situaci, kdy vadný výrobek způsobil usmrcení poškozeného. Anglická úprava tedy neobsahuje interpretační problém uvedený výše u úpravy české. Je ovšem nutno poznamenat, že tříletá promlčecí lhůta podle této úpravy nikdy nepočíná ode dne, kdy se žalobce mohl rozumně dozvědět o škodě, vadě a totožnosti výrobce, nýbrž může začít běžet toliko ode dne, kdy se žalobce o uvedených skutečnostech skutečně dozvěděl. Anglické právo tak oproti Směrnici v určitých případech poněkud rozšiřuje časový rámec pro ochranu žalobce, což odpovídá obecně delším promlčecím lhůtám uplatňovaným v tomto právním řádu. Jedná se však pouze o dílčí přípustnou odchylku ve prospěch větší ochrany spotřebitele.

3.2.7.4 Prekluze

---

³⁰² § 8 ZOŠV

³⁰³ § 7 CPA

³⁰⁴ Labíková, R.: Obecná bezpečnost výrobků, Technické požadavky na výrobky, Odpovědnost za výrobek, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2001, str. 198

V článku 11 Směrnice je upravena desetiletá prekluzivní lhůta, která začíná běžet dnem, kdy výrobce uvedl předmětný výrobek do oběhu. Jinými slovy, práva z odpovědnosti za výrobek mají dle Směrnice zaniknout po uplynutí deseti let od uvedení výrobku do oběhu, pokud ovšem v mezidobí nedošlo k zahájení příslušného řízení. Původní problematické znění české implementace bylo v tomto bodě nahrazeno novelou ZOŠV zákonem č. 209/2000 Sb.³⁰⁵ a je tedy nyní se Směrnicí plně kompatibilní, až na několikrát již zmiňované diskutabilní použití termínu „uvedení na trh“ namísto „uvedení do oběhu“. Anglická úprava obsahuje obdobné ustanovení v § 11A (3) Limitation Act 1980. I když anglické právo pojem prekluze jakožto zániku subjektivního hmotného práva svědčícího oprávněné osobě nezná, znění zmiňovaného ustanovení má obdobné účinky, neboť po uplynutí této desetileté lhůty zakazuje toto právo jakkoli uplatňovat. Je ovšem pravdou, že v případě dobrovolného plnění výrobce z titulu odpovědnosti za výrobek by se ani po uplynutí zmíněných deseti let nejednalo na straně oprávněné osoby o bezdůvodné obohacení. Tím nepochybně vzniká určitá inkompatibilita, která je nicméně dána specifickou právní tradicí ve Spojeném království a která navíc zajišťuje zvýšenou ochranu spotřebitele.

3.2.8 Vztah české a anglické právní úpravy odpovědnosti za výrobek k jiným pramenům práva

Vzhledem k existenci civilního kodexu, je postavení ZOŠV v českém právním řádu upraveno poměrně jednoduchým způsobem, když jeho § 10 (1) stanoví, že pokud tento zákon nestanoví jinak, použije se ustanovení občanského zákoníku. Je tak zakotven vztah speciality ZOŠV (*lex specialis*) vůči občanskému zákoníku (*lex generalis*). Dle odstavce (2) zmíněného ustanovení může ovšem poškozený podle své volby uplatnit právo na náhradu škody buď podle obecné úpravy odpovědnosti za škodu, nebo vůči výrobcu podle ZOŠV. Toto ustanovení není dle názoru autora nikterak nadbytečné, jak se někteří autoři mylně domnívají³⁰⁶. Při jeho absenci by se česká úprava podobala úpravě slovenské, kde „na základě tohoto právního stavu převládá v nauce mínění, že se z ustanovení § 6 (1) [slovenského] zákona [o odpovědnosti z výrobek], kde je zakotvená subsidiarita, nedá odvodit právo volby ze strany poškozeného mezi [slovenským] zákonem [o odpovědnosti z výrobek] a [slovenským] občanským zákoníkem³⁰⁷. Tento stav je v rozporu s požadavkem článku 13 Směrnice, který členským

---

³⁰⁵ § 9a ZOŠV

³⁰⁶ Např. Labíková, R.: Obecná bezpečnost výrobků, Technické požadavky na výrobky, Odpovědnost za výrobek, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2001, na str. 201 tvrdí, že: „Tato možnost [uplatnit právo na náhradu škody i podle obecné úpravy odpovědnosti za škodu] vyplývá i ze samotného vztahu zákona o odpovědnosti za výrobek a občanského zákoníku.“

³⁰⁷ Lazar, J.: K základným otázkám zodpovednosti za škodu spôsobenú vadným výrobkom v slovenskom súkromnom práve, in: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám, ASPI Publishing, s.r.o., 2004, str. 180

státům ukládá zachovat stávající práva poškozených, která mají na základě vnitrostátních právních předpisů upravujících smluvní či mimosmluvní odpovědnost.

V Části I CPA je vztah právní úpravy odpovědnosti za výrobek řešen v § 6. Toto obsáhlé ustanovení obsahuje množství odkazů k různým zákonům, což je vzhledem k absenci kodifikace soukromého práva pochopitelné. Nejdůležitější je zde patrně zakotvení subsidiární použitelnosti obecného deliktního práva (tort law), přičemž ovšem zůstává poškozenému právo vybrat si dle své úvahy, zda chce právo uplatnit podle Části I CPA nebo podle obecné úpravy.

3.3 Shrnutí

Ze shora uvedeného srovnání nejdůležitějších institutů práva odpovědnosti za výrobek v anglickém a v českém právu lze vyvodit následující závěry. Díváme-li se pouze na samotné texty vnitrostátních implementací Směrnice, jsou rozdíly mezi nimi minimální. Anglická úprava navíc obsahuje výslovné ustanovení, které nutí anglické soudy přistupovat k výkladu Části I CPA eurokonformním způsobem. Skutečnost, že tak nečiní úprava česká, však neznamená, že by soudy měly v případě rozporu dávat přednost doslovnému znění ZOŠV před Směrnicí. Jejich výklad by měl naopak v co nejširší míře tyto rozpory odstraňovat, a to v souladu s judikaturou ESD. Pro právní praxi v této oblasti by však bylo jistě přínosem, kdyby tato povinnost eurokonformního výkladu byla v ZOŠV výslovně zmíněna tak, jako to činí Část I CPA, a to hlavně z toho důvodu, aby se na ni při rozhodování jednotlivých případů českými soudy nezapomínalo.

Autor dále podotýká, že vzhledem k tomu, jak jsou si obě úpravy podobné a vzhledem k tomu, že se v České republice zatím nevytvořila žádná judikatura, která by ZOŠV v praxi aplikovala, mohou být nedávná rozhodnutí britských soudů o některých problematických otázkách této úpravy zajímavou a prakticky využitelnou inspirací pro soudy české.

Zároveň je však vždy nutno mít na paměti, že i při silném harmonizačním působení Směrnice zde zůstávají oblasti, které harmonizované nejsou a jejichž harmonizace ani nebyla jejím cílem. Rozsah praktického uplatnění této úpravy pak může v jednotlivých členských státech záviset i na faktorech procesněprávních. O počtu případů, které se dostanou před soud rozhoduje například do značné míry také způsob financování soudního řízení či možnosti podání skupinové žaloby, atd., což jsou všechno instituty upravené výhradně vnitrostátním

právem. Mnohdy jsou důležité i faktory mimoprávní, jako je například úroveň informovanosti spotřebitelů či aktivita spotřebitelských organizací v konkrétním členském státu³⁰⁸.

3.4 Exkurs: Implementace Směrnice do českého právního řádu dle návrhu nového občanského zákoníku

3.4.1 Obecně

V souvislosti se změnou společenských poměrů po pádu komunistického režimu vystala zákonitě potřeba fundamentálních změn v oblasti soukromého práva. Přestože tyto změny byly v praxi prováděny četnými novelizacemi stávajícího občanského zákoníku z roku 1964 jakož i přijímáním nových zákonů, byl takový postup vždy chápán spíše jako provizorní řešení. V roce 2001 schválila vláda ČR věcný záměr nového občanského zákoníku. Po zpracování paragrafovaného znění zákona a vypořádání připomínek obdržných v rámci připomínkového řízení předložilo počátkem ledna 2009 Ministerstvo spravedlnosti ČR návrh občanského zákoníku společně s návrhem zákona o obchodních korporacích a zákonem o mezinárodním právu soukromém vládě k dalšímu projednání. Vzhledem k relativně pokročilému stadiu příprav nového kodexu považuje autor již nyní za vhodné stručně pohovořit o tom, jak se případné přijetí tohoto legislativního díla projeví v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v českém právu.

Jak již bylo uvedeno výše v této práci³⁰⁹, snahy autorů nového kodexu směřující k co možná nejdůslednějšímu odstranění dosavadní roztržité úpravy občanskoprávních vztahů se projeví také v tom, že materie upravovaná ZOŠV byla v plném rozsahu zahrnuta do textu návrhu. V této souvislosti je vhodné se na základě srovnání navrhované úpravy s úpravou stávající zamyslet, do jaké míry je návrh zákona kompatibilní s požadavky Směrnice, či zda se jeho autorům podařilo zmírnit či odstranit některé drobné legislativně technické nedostatky ZOŠV nastíněné výše³¹⁰.

Problematicke odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem se v návrhu nového občanského zákoníku věnují ustanovení §§ 2754 až 2758 pod nadpisem „Škoda způsobená vadou výrobku“. Oproti ZOŠV obsahujícímu čtrnáct samostatných paragrafů se tedy zdá, že jde o úpravu značně zhuštěnou. Je tomu tak zejména proto, že potřeba existence některých ustanovení zahrnutím úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem přímo do občanského zákoníku z povahy věci zanikla.

---

³⁰⁸ Blíže viz. Hodges, Ch.: European Product Liability: Factors which in Practice Remain Unharmonised, CLJ, 1993, str. 127

³⁰⁹ Viz. Kapitola 4. Části III. této práce

³¹⁰ Viz. Kapitola 3.2 Části III. této práce

Jedná se o ustanovení § 10 ZOŠV upravující vztah ZOŠV k občanskému zákoníku a ustanovení § 12 ZOŠV stanovující datum nabytí jeho účinnosti. Dalším důvodem pro poněkud stručnější úpravu je skutečnost, že některá ustanovení obsažená v ZOŠV jsou v návrhu nového občanského zákoníku uvedena na jiných místech než v §§ 2754 až 2758. Jedná se o ustanovení, která se vesměs aplikují na širší skupinu právních vztahů než je odpovědnost za výrobek, a jsou proto z důvodu zachování systematiky kodexu uvedena jinde. Konkrétně jde o ustanovení upravující odpovědnost za škodu v případě spoluzavinění poškozeného³¹¹, ustanovení o společné (solidární) odpovědnosti výrobců³¹² a ustanovení o promlčení práva na náhradu škody způsobené vadným či nebezpečným výrobkem³¹³. Ustanovení § 11 ZOŠV vylučující aplikaci ZOŠV v případech náhrady škod způsobených jadernými událostmi, které jsou upraveny mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána a které byly vyhlášeny, pak v návrhu nového občanského zákoníku chybí patrně z toho důvodu, že nový soukromoprávní kodex chápe právní úpravu náhrady těchto specifických škod ve vztahu k němu jako *lex specialis*³¹⁴. Ustanovení §§ 2754 až 2758 se proto na takové škody tak jako tak vztahovat nebudou, aniž by bylo nutno to v návrhu výslovně zmiňovat.

3.4.2 Ustanovení §§ 2754 až 2758 v porovnání s textem ZOŠV a s přihlédnutím k jejich kompatibilitě se Směrnicí

Text ustanovení §§ 2754 až 2758 návrhu nového občanského zákoníku byl nepochybně do značné míry inspirován textem ZOŠV. Autor má za to, že použití formulací obdobných těm, jež užívá ZOŠV, je nepochybně výhodné z hlediska zachování kontinuity úpravy a na ni navazující interpretační praxe (existuje-li), je však nutno také konstatovat, že zákonodárce tímto postupem v mnoha případech rezignoval na využití možnosti upravit některé pasáže ZOŠV způsobem, který by zajistil větší kompatibilitu se Směrnicí, či odstranil některé nejasnosti obsažené ve stávající úpravě. Návrh tak například stále na několika místech užívá pojmu „uvedení na trh“, namísto Směrnicí preferovaného pojmu „uvedení do oběhu“, který má nepochybně širší význam³¹⁵. U definice dovozce jako odpovědné osoby pak návrh stále výslovně neřeší, zda se jedná o dovozce do Společenství, jak to požaduje Směrnice, či o

³¹¹ § 5 odst. (3) ZOŠV, § 2733 návrhu nového občanského zákoníku

³¹² § 7a ZOŠV, § 2730 návrhu nového občanského zákoníku

³¹³ § 9 ZOŠV, §§ 554 a 588 návrhu nového občanského zákoníku

³¹⁴ Viz. § 9 odst. 2 návrhu nového občanského zákoníku

³¹⁵ Viz. Kapitola 3.2.4 Části III. této práce

osobu, která předmětný výrobek dovezla do České republiky, což může v praxi způsobovat interpretační nejasnosti³¹⁶.

Na druhé straně lze na mnoha místech navrhované úpravy zaznamenat snahu o vylepšení a zpřesnění užívaných formulací. Příkladem budiž definice pojmu vadný výrobek dle § 2756 návrhu, která zní následovně: „*Výrobek je ve smyslu § 2754 vadný, není-li tak bezpečný, jak to od něho lze oprávněně očekávat se zřetelem ke všem okolnostem...*“ Dle stávající úpravy je výrobek vadný, „*jestliže z hlediska bezpečnosti jeho užití nezaručuje vlastnosti, které lze od něj oprávněně očekávat...*“³¹⁷ Z porovnání obou definic je patrné, že navrhovaná formulace nově pokrývá i poměrně častou situaci tzv. předvídatelného zneužití výrobku. Návrh rovněž nově klade důraz na to, že při zkoumání oprávněných očekávání ohledně bezpečnosti výrobku je třeba vždy přihlížet ke *všem* okolnostem. Užitečné se zdá být i zpřesnění liberačního důvodu dle § 5 odst. (1) písm. b) ZOŠV, kde zákonodárce opět zdůrazňuje nutnost přihlížet ke *všem* okolnostem, a namísto odkazu na dobu, „kdy výrobce uvedl výrobek na trh“, odkazuje na dobu, „kdy byl výrobek na trh uveden“. Toto širší vymezení nepochybně daleko lépe odpovídá smyslu zmíněného ustanovení. Je nicméně škoda, že návrh není stejně důsledný při definici liberačního důvodu obsaženého v § 5 odst. (1) písm. e) ZOŠV, které (zřejmě v důsledku jeho mechanického okopírování z textu ZOŠV do textu návrhu) obsahuje navíc i drobnou chybu v psaní.

Dále je nutno poznamenat, že znění navrhované úpravy obsahuje některé problematické body, na něž je, dle názoru autora, vhodné upozornit. V rozporu s článkem 11 Směrnice nestanoví návrh nového občanského zákoníku desetiletou prekluzivní lhůtu, která začíná běžet dnem, kdy výrobce uvedl předmětný výrobek do oběhu. § 558 návrhu pouze stanoví, že „*[p]rávo požadovat náhradu škody způsobené vadou výrobku podle § 2754 se promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy výrobce vadný výrobek uvedl na trh*“. Tato objektivní promlčecí lhůta se uplatní v kombinaci s obecnou tříletou subjektivní promlčecí lhůtou pro odpovědnost za škodu dle § 557 návrhu. Oproti úpravě v ZOŠV se tedy jedná o poměrně podstatný odklon od textu Směrnice. Zajímavé je rovněž ustanovení § 2758 odst. (5) návrhu, dle kterého se k ujednáním modifikujícím liberační důvody uvedené v odstavcích (1) až (3) zmíněného ustanovení nepřihlíží. Účinná ochrana spotřebitele zajisté vyžaduje, aby liberační důvody nebyly ve smlouvách nepřiměřeně rozšiřovány ve prospěch výrobce, navrhovaná úprava však bez zřejmého důvodu zakazuje i jakékoli modifikace předmětných ustanovení ve prospěch spotřebitele. Ve srovnání se zněním ZOŠV obsahuje návrh nového

³¹⁶ Viz. Kapitola 3.2.3 Části III. této práce

³¹⁷ § 4 odst. (1) ZOŠV

občanského zákoníku rovněž dosti nejasně formulovaná ustanovení upravující zákaz vyloučení nebo omezení práva na náhradu škody způsobené vadným či nebezpečným výrobkem předem. Jako poměrně nešťastné se dále jeví upuštění od přímých a relativně neproblematických definic pojmů výrobce a výrobek, přičemž však návrh zákona s těmito termíny zároveň stále na různých místech pracuje. Tato skutečnost rozhodně nepřispívá právní jistotě.

Ve světle shora uvedené analýzy považuje autor za vhodné zdůraznit, že právní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem založená Směrnicí je komplexní a složitá materie, jejíž správné a účinné implementaci do vnitrostátního právního řádu by měl zákonodárce věnovat maximální pozornost. To se však v případě návrhu nového občanského zákoníku mnohdy neděje. V obecné rovině je třeba si uvědomit, že primárním cílem každé nové kodifikace by mělo být zlepšení fungování jednotlivých právních institutů, nikoli samoučelná snaha o co vytvoření co nejkompaktnějšího legislativního díla. Pokud má nový kodex v praxi skutečně obstát, je nutné se zaměřit na vytvoření co možná nejpreciznějších formulací všech jeho ustanovení a nikoli spoléhat na to, že se několik poměrně zřídka užívaných paragrafů ztratí mezi jeho dalšími téměř třemi tisíci.

ČÁST IV. – ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VADNÝM ČI NEBEZPEČNÝM VÝROBKEM V AMERICKÉM PRÁVU

1. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v americkém smluvním právu

1.1 Historický úvod

Počáteční vývoj amerického smluvního práva do značné míry kopíroval vývoj smluvního práva anglického. Doktrína *caveat emptor* byla tehdy všeobecně přijímána jako přirozené, správné a staletými praxe prověřené východisko common law. Stejně jako v Anglii byly však pod tíhou společenské reality i americké soudy nuceny tento svůj tradiční přístup opustit. Po vzoru anglického Sale of Goods Act 1893 byl v roce 1906 ve Spojených státech přijat Uniform Sales Act, a spolu s ním i koncept implicitních smluvních podmínek, v americkém právu tradičně nazývaných implicitní záruky³¹⁸.

---

³¹⁸ implied warranties

Obdobně jako v Anglii se smluvní strany disponující větší vyjednávací silou pravidelně snažily implicitní záruky smluvně vylučovat, k čemuž americké soudy rovněž postupem času zaujaly zřetelně odmítavý postoj. Jako ilustraci je možno uvést například případ *Henningsen v Bloomfield Motors*³¹⁹ týkající se otázky platnosti typického vylučujícího ustanovení psaného malým písmem na zadní straně smluvního dokumentu. K uvedené otázce soud uvedl následující:

„Zastáváme názor, že pokus Chrysleru o vyloučení implicitní záruky obchodovatelnosti a povinností z ní vyplývajících je škodlivý pro veřejné blaho do té míry, že jsme nuceni deklarovat jeho neplatnost.“

Je nezbytné upozornit, že tento výsledek byl zásadním způsobem ovlivněn zřejmou nerovností ve vyjednávací síle smluvních stran a snahou o ochranu strany slabší. Pro vyvození neplatnosti obdobných ustanovení je tedy vždy nutno zkoumat v tomto ohledu každou transakci konkrétně. Dále je nutno poznamenat, že narozdíl od situace ve Spojeném království jsou zákazy či omezení vyloučení implicitních záruk určovány primárně soudcovským právem a legislativní zásahy jsou v této oblasti spíše výjimečné.

1.2 Současná úprava smluvních záruk

Současné právo v oblasti smluvních záruk je obsaženo v dokumentu zvaném Uniform Commercial Code (dále jen „U.C.C.“). Jedná se o federální právně nezávazný návrh obchodních pravidel, která byla s určitými modifikacemi uzákoněna v jednotlivých státech USA³²⁰, s výjimkou Louisiany, jejíž právo má blíže ke kontinentálním právním řádům (zejména francouzskému a španělskému) než k právním řádům založeným na anglickém common law.

U.C.C. upravuje jak explicitní, tak implicitní smluvní záruky. Smyslem úpravy explicitních záruk je vymezení požadavků, jež musejí příslušná smluvní ustanovení splňovat, aby je soudy mohly považovat za smluvní záruky a vyvodit tak přísnou smluvní odpovědnost v případě jejich porušení. Dle § 2-313 U.C.C. je za explicitní záruku považováno (i) jakékoli ujištění o skutečnostech či příslib ze strany prodávajícího, (ii) jakýkoli popis zboží, a (iii) jakýkoli vzorek či model, pakliže tyto tvoří součást podstaty transakce. V případě, že předmětné zboží neodpovídá jeho prezentaci učiněné dle bodů (i) až (iii) výše, jedná se o

---

³¹⁹ 161 A 2d 69

³²⁰ Kusák, V., Piltz, A.: Odpovědnost za škody způsobené vadou výrobku ve Spojených státech amerických a český výrobce, PrRo 10/1999, str. 533

porušení explicitní smluvní záruky. Pouhé vyjádření názoru prodávajícího ohledně hodnoty či stavu zboží naopak smluvní záruku netvoří.

Bez ohledu na to, že smluvní strany v tomto ohledu mlčí, § 2-314 U.C.C. zakotvuje u smluv o prodeji zboží, kde prodávající je obchodníkem s takovým zbožím, implicitní záruku, že zboží je obchodovatelné³²¹. Aby bylo zboží obchodovatelné, musí (i) být schopno oběhu na trhu pod svým smluvním vymezením bez jakýchkoli překážek, a (ii) v případě genericky určeného zboží, mít přiměřenou průměrnou kvalitu dle popisu, a (iii) být způsobilé plnit běžné funkce, k nimž bývá takové zboží užíváno, a (iv) nacházet se druhem, kvalitou i množstvím v rozmezí stanoveném smlouvou, a (v) být přiměřeně uloženo, zabaleno a označeno v souladu se smlouvou, a (vi) být v souladu s přísliby či ujištěními o skutečnostech uvedených na obalu či označení, pokud je to případné.

Požadavek obchodovatelnosti dle § 2-314 U.C.C. se vztahuje pouze na smlouvy uzavřené s obchodníkem - profesionálem. Ostatní smlouvy se musejí řídit toliko požadavkem vyjádřeným v § 1-203 U.C.C., který stanoví, že jakákoli smlouva či povinnost dle tohoto zákona s sebou nese povinnost jednat v dobré víře při jejím plnění či vymáhání. Tam, kde prodávající není profesionálem, má tedy v zásadě pouze povinnost oznámit jakoukoli podstatnou vadu, jež není ihned zřejmá při prohlídce³²².

K plnému pochopení významu shora nastíněné právní úpravy smluvních záruk v americkém právu je nutno učinit několik poznámek. V prvé řadě je nutné si uvědomit, že, obdobně jako v právu anglickém, nastupuje v případě porušení explicitních i implicitních smluvních záruk odpovědnost bez ohledu na zavinění, tedy odpovědnost přísná. Stejný druh odpovědnosti bude vyvozen také v případě, kdy porušením smluvní záruky je způsobena újma na zdraví či škoda na jiném majetku, než je sám vadný výrobek. Dále je nutno mít na paměti, že zmiňovaná ustanovení se nevztahují pouze na případy koupě a prodeje, nýbrž pokrývají i jiné dispozice se zbožím, jmenovitě jeho úschovu a darování. V neposlední řadě je třeba připomenout, že odpovědnost z porušení smluvních záruk v americkém právu je v jeho klasické podobě, stejně jako v právu anglickém, omezena účinky doktríny *privity of contract*³²³. Tato doktrína byla však postupem času americkými soudy zajímavými způsoby prolamována, a to při současném zachování režimu přísné odpovědnosti. Právě zde se vývoj amerického práva začal již značně odlišovat od vývoje ve Spojeném království. Přímým důsledkem a vyvrcholením tohoto trendu byl vznik obecné přísné mimosmluvní odpovědnosti

---

³²¹ merchantable

³²² Owles, D.: *The Development of Product Liability in the USA*, Lloyd's of London Press Limited, 1978, str. 29

³²³ k této doktríně blíže viz. Kapitola 1.2 Části I této práce

za výrobek, jinými slovy product liability v užším slova smyslu, tak, jak je ve své klasické podobě obsažena v § 402A Restatement on Torts II³²⁴. Tomuto složitému a důležitému vývoji je věnována následující pasáž.

1.3 Vývoj práva smluvních záruk směrem k obecné přísné mimosmluvní odpovědnosti za výrobek; prolomení doktríny privity of contract ve smluvním právu

Prvním případem, ve kterém americký soud projevil vůli významným způsobem prolomit doktrínu privity of contract a rozšířit tak dosah a význam implicitních smluvních záruk byl případ *Coca Cola Bottling Works Inc. v Lyons*³²⁵. Žalobkyně dostala od své přítelkyně láhev Coca Coly, jež kromě nápoje obsahovala také skleněné střepy, po jejichž požití žalobkyně utrpěla vážná vnitřní zranění. Žalovaný výrobce argumentoval tím, že mezi ním a žalobkyní nebyla uzavřena žádná smlouva a žádná explicitní ani implicitní smluvní záruka se tedy na ni nevztahuje. Soud zde rozhodl, že práva ze smluvních záruk přecházejí společně s vlastnickým právem k výrobku nehledě na absenci privity of contract. Jakýkoli oprávněný držitel výrobku se tedy může domáhat práv ze smluvních záruk vztahujících se k předmětnému výrobku. Záruka se tedy dle názoru soudu vztahuje k výrobku samotnému a nikoli pouze ke smlouvě s určitou konkrétní osobou.

Shora uvedená argumentace byla pak znovu aplikována a dále rozvedena v případě *Jakob E. Decker & Sons, Inc. v Capps*³²⁶, kde po požití kontaminované klobásy zakoupené žalobkyní onemocněla celá její rodina a jedno její dítě dokonce zemřelo. I když soud neshledal na straně výrobce zavinění ve formě porušení mimosmluvní povinnosti přiměřené péče³²⁷, uznal nárok žalobkyně na náhradu shora uvedené újmy z titulu porušení implicitní záruky vztahující se k výrobku jako takovému a nikoli pouze k osobě kupujícího. K argumentaci soud využil statut Jindřicha III. z roku 1266³²⁸ obsahující následující ustanovení:

„Nikdo nemůže ospravedlnit prodej zkažených pokrmů, nýbrž pro tento případ náleží žaloba proti prodávajícímu, ať byl pokrm garantován jako bezvadný či nikoli.“

Jedná se zde o typický příklad toho, jak prastaré pravidlo anglického common law, které již bylo v zemi svého původu dávno opuštěno, bylo nicméně úspěšně použito v jiné common law jurisdikci, kde významně ovlivnilo její budoucí vývoj. Soud v tomto případě

³²⁴ Viz. Kapitola 3.1 Části IV této práce

³²⁵ 145 Miss. 876, 111 So. 305 (1927)

³²⁶ 139 Tex. 609, 611-12, 164 SW 2d 828, 829 (1942)

³²⁷ tort of negligence

³²⁸ 51 Henry III, stat. 6

rozhodl, že kupujícímu vznikla práva ze záruky, nikoli však z modernější smluvní záruky, nýbrž na základě povinnosti uložené zákonem k ochraně veřejného zdraví. Na základě citovaného rozhodnutí je tedy možno uzavřít, že v roce 1942 dosáhlo americké právo stádia, kdy, alespoň co se týče potravin, existoval určitý druh přísné mimosmluvní odpovědnosti za výrobek založené na porušení implicitní záruky. Jelikož se zde jednalo o odpovědnost za mimosmluvní delikt, nutnost naplnění požadavků doktríny privity of contract odpadla v plném rozsahu.

O pouhé dva roky později již v kalifornské soudní síni naplno zazněl požadavek na zavedení obecné mimosmluvní odpovědnosti za výrobek bez ohledu na zavinění. Ačkoli byl případ *Escola v Coca Cola Bottling Co.*³²⁹ nakonec rozhodnut s využitím principů klasické mimosmluvní/deliktní odpovědnosti za zavinění³³⁰, jeden z hlavních příznivců zavedení přísné odpovědnosti, soudce Traynor, našel prostor pro formulaci stěžejních myšlenek tohoto nového konceptu. Ve svém rozhodnutí soudce Traynor mimo jiné uvádí:

„Souhlasím s rozsudkem, ale domnívám se, že v případech podobných tomuto by zaviněné porušení povinnosti přiměřené péče (negligence) nemělo být vyčleňováno jako základ pro vznik práva žalobce na náhradu škody. Dle mého názoru by nyní mělo být uznáváno, že výrobce má absolutní odpovědnost, jestliže výrobek, který uvedl na trh při vědomí, že tento bude používán bez předchozí prohlídky, vykáže vadu, která způsobí újmu třetím osobám.“

V dalších pasážích potom soudce Traynor uvádí klasické důvody, proč má tato odpovědnost postihovat právě výrobce.

V následujících letech se objevilo několik případů pokračujících v trendu nabourávání doktríny privity of contract a s tím souvisejícímu rozšiřování okruhu osob oprávněných ze „smluvních“ záruk³³¹. Tento vývoj spolu s taktéž velmi zajímavým vývojem amerického tort law nastíněným v následující pasáži vytvořil počátkem šedesátých let minulého století vhodnou půdu pro to, aby se vize soudce Traynora zaznamenané v případě *Escola* staly ve Spojených státech právní realitou.

---

³²⁹ (1944) 24 C2d 453

³³⁰ tort of negligence v kombinaci s aplikací doktríny *res ipsa loquitur*

³³¹ např. *Spence v Three Rivers Builders & Masonry Supply Inc.* 353 Mich. 120, 90 NW 2d 873, *Henningsen v Bloomfield Motors* 161 A 2d 69, *Picker X-Ray Corporation v General Motors* 185 A 2d 919

2. Odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v americkém právu mimosmluvních civilních deliktů (tort law)

Obdobně jako ve Spojeném království byla i ve Spojených státech původně jedinou formou odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem odpovědnost smluvní. Největší překážkou pro její širší uplatnění byla i zde doktrína privity of contract, jež bývá některými autory dokonce přirovnávána k „rybí kosti v hrdle práva“³³². V předchozím textu byl nastíněn originální způsob řešení této otázky americkými soudy spočívající v rozšíření dosahu smluvních záruk a práv z nich vyplývajících na osoby, jež s prodávajícím nemusejí být v žádném smluvním vztahu. Paralelně s vývojem ve smluvním právu začala však být doktrína privity of contract prolamována i v důsledku vývoje v oblasti práva mimosmluvních civilních deliktů (tort law).

Skutečnost, že aplikace doktríny privity of contract může v určitých situacích vést k očividně nespravedlivým důsledkům si americké soudy začaly uvědomovat již v devatenáctém století. Na základě příslušných soudních rozhodnutí tak byly (byť poměrně kasuistickým způsobem) vymezeny situace, kdy i při nesplnění této podmínky měl poškozený přesto právo na náhradu škody. Jednalo se o (i) situaci, kdy v případě výrobku ze své podstaty nebezpečného (jed) výrobce takový výrobek nesprávně označil jako neškodný³³³, (ii) situaci, kdy výrobce věděl, že výrobek bude užíván třetími osobami v prostorách kupujícího³³⁴, a (iii) o situaci, kdy výrobce uvedl výrobek na trh, ač věděl, že jeho výrobek je bezprostředně nebezpečný³³⁵.

Průlomovým rozhodnutím upravujícím právní režim porušení mimosmluvní povinnosti přiměřené péče byl však až případ *MacPherson v Buick Motor Company*³³⁶, který extenzivním způsobem formuloval obecné podmínky pro vznik odpovědnosti za zaviněné porušení této povinnosti, přičemž privity of contract již mezi těmito podmínkami nefigurovala.

Skutkové okolnosti případu byly následující. Žalovaný byl výrobcem automobilů, jenž prodal předmětný automobil maloobchodnímu prodejci, který jej následně dále prodal

---

³³² Prosser, W., L., Keeton, R., E.: Prosser and Keeton on the Law of Torts, 5. vydání, 1984; ve starší literatuře je tato doktrína kritizována např. v Bohlen, F.: Liability of Manufacturers to Persons Other Than Their Immediate Vendees, 45 LQR 343 (1929)

³³³ *Thomas v Winchester* 6 N.Y. 397 (1852)

³³⁴ *Devlin v Smith* 89 N.Y. 470 (1882)

³³⁵ *Kuelling v. Lean Manufacturing* 75 N.E. 1098 (N.Y. 1905)

³³⁶ 111 N.E. 1050 (N.Y. 1916)

žalobci. V průběhu jízdy se na voze žalobce rozpadlo kolo vyrobené z vadného dřeva a žalobce v důsledku toho utrpěl vážná zranění. Vadné kolo nebylo vyrobeno přímo žalovaným, nýbrž třetí osobou, od které žalovaný předmětný díl koupil, vada by však byla zjištěna v případě, že by kolo bylo podrobeno přiměřené prohlídce, k čemuž však ze strany žalovaného nedošlo.

Soudce Cardozo v citovaném rozhodnutí jednak navázal na existující judikaturu upravující výjimky z pravidla privity of contract (viz. výše), a jednak argumentoval akutní potřebou radikálnější modernizace práva s ohledem na stupeň industrializace společnosti a nové výzvy a problémy s tím spojené. Z jeho často citovaného rozhodnutí považuje autor za vhodné připomenout alespoň následující stěžejní pasáž:

„Pokud je povaha věci taková, že je přiměřeně jisté, že, pokud je nedbale vyrobena, ohrožuje život a zdraví, jedná se o věc nebezpečnou. Její povaha nám dává varování před důsledky, jež lze očekávat. Přičtete-li k takové nebezpečnosti vědomí toho, že tato věc bude užívána jinými osobami než kupujícím a bude užívána bez dalších testů, potom, bez ohledu na existenci smlouvy, má výrobce takové věci povinnost vyrobit ji důkladně.[...] Precedenty vytvořené v dobách, kdy se cestovalo dostavníky nevyhovují již dnešním podmínkám dopravy. Princip, že nebezpečí musí být bezprostřední, se nemění, ale věci, na něž se tento princip vztahuje, ano. Jedná se o jakékoli věci vyžadované životními potřebami rozvíjející se civilizace.“

K porušení povinnosti výrobce podrobit komponenty svého výrobku přiměřené prohlídce pak soudce Cardozo uvádí následující:

„Myslíme si, že žalovaný nebyl zproštěn povinnosti prohlídky z důvodu, že kola nakoupil u renomovaného výrobce. Nebyl to pouze dealer automobilů. Byl to výrobce automobilů. Byl zodpovědný za konečný výrobek. Neměl volnost dát konečný výrobek na trh bez toho, aniž by podrobil jeho komponenty běžným a jednoduchým testům.“

Případ *MacPherson v Buick Motor Company* plní v americkém právu obdobně klíčovou úlohu jako o šestnáct let mladší případ *Donoghue v Stevenson* v právu anglickém³³⁷. Je nepochybné, že zakotvení obecné mimosmluvní povinnosti přiměřené péče podstatným způsobem zvýšilo úroveň právní ochrany v případech škod způsobených vadnými či nebezpečnými výrobky. Po tomto rozhodnutí byl v soudních sporech přenesen důraz od zjišťování privity of contract, která již nadále nebyla vyžadována, k určení nedbalosti, čili zaviněného porušení povinnosti přiměřené péče³³⁸.

³³⁷ Viz. Kapitola 2.1 Části I této práce

³³⁸ Epstein, R. A.: Torts, Aspen Pub. Co., 1999, str. 390

Autor považuje za vhodné znovu připomenout, že odpovědnost vyvozená na základě pravidla v *MacPherson v Buick Motor Company* je odpovědností za zavinění. V čisté podobě by tedy žalobce musel vždy s více než padesátiprocentní pravděpodobností prokázat, že výrobce svou povinnost přiměřené péče skutečně porušil, což nebývá zejména u technicky komplikovanějších výrobků nikterak jednoduché. Pro ulehčení postavení žalobce v tomto směru neváhaly americké soudy, podobně jako soudy anglické, využít doktríny *res ipsa loquitur*, tj. ze samotné existence škody způsobené vadným či nebezpečným výrobkem vyvodit závěr o porušení povinnosti přiměřené péče ze strany výrobce³³⁹.

Lze tedy shrnout, že v oblasti odpovědnosti za škodu byly v americkém právu až do šedesátých let minulého století využívány dvě paralelní linie žalob, a to jednak žaloba na porušení explicitních či implicitních záruk, a jednak žaloba na porušení mimosmluvní povinnosti přiměřené péče. V prvním případě se však žaloby stále v určité míře potýkaly s problémem *privity of contract* a ve druhém s problémem prokázat zavinění na straně výrobce. Ač, jak je vidno z předcházejícího textu, postupem času vývoj judikatury žalobcům jejich situaci u obou typů žalob v mnohém ulehčil, soudy jejich pozici stále nepovažovaly za dostatečně silnou. Za účelem zlepšení právního postavení osob poškozených vadným či nebezpečným výrobkem byla pocíťována potřeba zakotvit obecný režim mimosmluvní odpovědnosti bez ohledu na zavinění (*product liability* v užším slova smyslu). Následující pasáž pojednává o vzniku a vývoji tohoto nového způsobu právní ochrany.

3. Přísná mimosmluvní odpovědnost za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v americkém právu

3.1 Vznik a vývoj přísné mimosmluvní odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v americkém právu

Dlouholetý vývoj smluvního i deliktního práva směrem k rozšíření možností právní ochrany osob poškozených vadnými či nebezpečnými výrobky byl završen vznikem samostatného konceptu přísné mimosmluvní odpovědnosti, který revolučním způsobem změnil právní prostředí v této oblasti. Za rozhodující období z hlediska vývoje tohoto nového právního nástroje bývá považován rok 1963, kdy kalifornský nejvyšší soud vydal přelomové rozhodnutí v případě *Greenman v Yuba Power Products, Inc.*³⁴⁰

---

³³⁹ Viz např. *Richenbacher v California Packing Corp.* 145 N.E. 281 (Mass. 1924)

³⁴⁰ (1963) 59 C2d 57

Skutkové okolnosti případu lze shrnout následovně. Žalobce dostal od své manželky k vánocům víceúčelový elektrický nástroj jménem Shopsmith - pilu, vrtačku a soustruh v jednom. Při obrábění kusu dřeva byl obráběný výrobek nástrojem nečekaně vymrštěn a udeřil žalobce do čela, čímž mu způsobil vážná zranění. Jelikož se žalobci nepodařilo prokázat porušení povinnosti přiměřené péče na straně žalovaného, a jelikož jeho žaloba na porušení implicitní smluvní záruky byla podána opožděně, žalovaný argumentoval, že v tomto případě vůči němu nárok na náhradu škody nemůže být úspěšně uplatněn.

Kalifornský nejvyšší soud, v čele s hlavním přívržencem teorie přísné mimosmluvní odpovědnosti, soudcem Traynorem, byl však jiného názoru. *Ratio decidendi* citovaného případu obsahuje následující jasné a nekompromisní právní věty deklarující existenci takové odpovědnosti v americkém právu a vyjadřující ochotu soudu tuto odpovědnost, při splnění tamtéž uvedených podmínek, také vyvodit:

„Výrobce je přísně odpovědný za mimosmluvní delikt, pakliže výrobek, který uvádí na trh při vědomí, že bude užíván bez prohlídky ke zjištění vad, vykáže vadu, jež způsobí člověku újmu na zdraví. Tato odpovědnost, uznávaná nejprve v případech nebezpečných potravin, byla nyní rozšířena na širokou škálu dalších výrobků představujících stejně velká či větší rizika, pakliže jsou vadné. [...] Ačkoli přísná odpovědnost bývala obvykle založena na teorii explicitních či implicitních záruk výrobce vůči žalobci, upuštění od požadavku existence smlouvy mezi nimi, uznání skutečnosti, že tato odpovědnost nevyplývá ze smlouvy nýbrž ze zákona [...], a odmítnutí povolit výrobci určit si sám rozsah své odpovědnosti za vadné výrobky [...], vedou k jasnému závěru, že tato odpovědnost není založena na právu smluvních záruk, nýbrž na právu přísné odpovědnosti za mimosmluvní delikt.“

Citovanou pasáž je nutno chápat zejména jako sumarizaci dosavadního vývoje amerického práva doloženou četnými judikáty z let minulých. Soudce Traynor se však jako první odhodlal k odvážnému kroku formulovat na základě těchto judikátů novou obecnou teorii odpovědnosti za výrobek jakožto přísné odpovědnosti za mimosmluvní delikt. V dalších pasážích pak soudce uvádí důvody a výhody zavedení tohoto druhu odpovědnosti:

„Účelem této odpovědnosti je zajištění toho, aby náklady na škody a újmy vzniklé díky vadným výrobkům nesli výrobci, kteří takové výrobky uvedli na trh, a nikoli poškozené osoby, které nejsou schopné se účinně chránit.“

Pravidlo formulované v případě *Greenman v Yuba Power Products, Inc.* bylo v následujícím roce převzato Williamem Prosserem při vytváření Restatement on Torts II, právně nezávazného dokumentu, jehož hlavním smyslem byla přehledná sumarizace stavu práva mimosmluvních deliktů ve Spojených státech. Idea přísné mimosmluvní odpovědnosti

za výrobek byla zapracována do jeho § 402A. Tento krok byl zároveň podnětem pro rozšíření této nové teorie i do jurisdikcí, kde do té doby ještě přetrvával tradiční přístup. Text § 402A zní následovně:

- (1) *Tomu, kdo prodává jakýkoli výrobek ve vadném stavu nepřiměřeně nebezpečném uživateli či spotřebiteli či jeho majetku, vzniká odpovědnost za fyzickou újmu tím způsobenou konečnému uživateli či spotřebiteli či na jeho majetku, pakliže*
  - (a) *prodávající se zabývá obchodem s takovým výrobkem, a*
  - (b) *u výrobku se očekává, že se dostane k uživateli či spotřebiteli bez podstatných změn stavu, v němž je prodáván, a v takovém stavu se k němu taky dostane.*
- (2) *Pravidlo uvedené v odstavci (1) platí nehledě na to, že*
  - (a) *prodávající vynaložil veškerou možnou péči při přípravě a prodeji svého výrobku, a*
  - (b) *uživatel či spotřebitel nekoupil výrobek od prodávajícího ani s ním nevstoupil do žádného smluvního vztahu.*

Základní myšlenkou § 402A tedy je, že pakliže byl výrobek vadný a tato vadnost způsobila škodu, vzniká odpovědnost na straně výrobce a distributorů, a to bez ohledu na zavinění a bez ohledu na to, zda mezi nimi a žalobcem existovala privity of contract³⁴¹. Tato myšlenka se u amerických soudů v následujících letech nadmíru ujala, o čemž svědčí zejména skutečnost, že se soudy ve Spojených státech zabývají ročně cca 100 000 žalobami ze škod způsobených vadou výrobku³⁴².

Nebývalý rozkvět judikatury interpretující § 402A v šedesátých, sedmdesátých a osmdesátých letech s sebou mnohdy přinesl rozdílné pohledy na interpretaci tohoto ustanovení, přičemž některá rozhodnutí mohou připadat právníkům starého kontinentu dosti překvapivá až kuriózní. Je však nutné připomenout, že takové případy zpravidla nevyjadřují obecné trendy vývoje amerického práva, nýbrž představují spíše ojedinělá vybočení jednotlivých, na sobě do značné míry nezávislých, jurisdikcí jednotlivých států. V každém případě lze celkový efekt soudcovského práva na právní praxi charakterizovat jako pozitivní, jelikož rozsáhlá judikatura většinou dává na jednotlivé dílčí otázky z této oblasti jasné a precizní odpovědi a přispívá tak ke zvyšování právní jistoty.

Poměrně brzy po publikaci § 402A se ustálil názor, že zde existují tři základní druhy vadnosti výrobku, a to (i) vadnost způsobená chybou ve výrobním procesu, (ii) vadnost

---

³⁴¹ Dobbs, D. B.: The Law of Torts, West Pub. Co., 2000, str. 975

³⁴² Kusák, V., Piltz, A.: Odpovědnost za škody způsobené vadou výrobku ve Spojených státech amerických a český výrobce, PrRo 10/1999, str. 532

konstrukce (designu) výrobku, a (iii) vadnost výrobku způsobená nedostatečným/nepřiměřeným varováním před nebezpečími spojenými s jeho užíváním. Postupem času se přístup soudů k jednotlivým druhům vadnosti výrobku více a více odlišoval. Za vyvrcholení tohoto procesu lze pak považovat publikaci Restatement on Torts III.

Judikatura dále přispěla k zpřesnění významu jednotlivých pojmů užívaných v této oblasti a vytvořila a/nebo rozvinula množství liberačních důvodů, jež dávají prodávajícímu možnost se jeho přísné odpovědnosti za výrobek zbavit.

Třicetileté období živelného rozvoje práva product liability, přetrvávající divergence v judikatuře jednotlivých států i rozsáhlé empirické zkušenosti s tímto institutem vedly na počátku devadesátých let minulého století k všeobecnému přesvědčení, že § 402A již adekvátním způsobem nevystihuje současný stav amerického práva. American Law Institute tedy v roce 1992 započal s přípravou nového dokumentu, Restatement on Torts III, zaměřeného výlučně na komplexní reformulaci základních idejí práva product liability. Finální verze tohoto dokumentu byla publikována 6. května 1998.

3.2 Restatement on Torts III – sumarizace základních idejí současného práva product liability v USA

3.2.1 Částečný odklon od přísné odpovědnosti

Jednoduché a stručné, avšak zároveň také radikální a revoluční znění § 402A Restatement on Torts II se od okamžiku své publikace těšilo mimořádné pozornosti soudů i odborné veřejnosti. Zejména pojem „vadnost výrobku“ byl zprvu v souladu s doslovným zněním zmíněného paragrafu chápán jako jednotný koncept. V této rané fázi soudy nerozlišovaly mezi jednotlivými typy vadnosti výrobku a měly tendenci paušálně vyvozovat přísnou odpovědnost i v případech, kdy to bylo zjevně nevhodné. Tyto excesy však neměly dlouhého trvání. Soudy si poměrně záhy začaly uvědomovat, že aplikace pravé přísné odpovědnosti v případech vadné konstrukce (designu) výrobku, jakož i v případech vadnosti výrobku způsobené nedostatečným/nepřiměřeným varováním před nebezpečími spojenými s jeho užíváním, není spravedlivá ani rozumná, jelikož vytváří nejasnou a neohrazenou odpovědnost, brzdí inovace ve výrobě a vytváří pro výrobce těžko kvantifikovatelná a téměř nepojistitelná rizika³⁴³. Předpokladem pro vyvození odpovědnosti v případě vady výrobku spočívající ve vadné konstrukci či nedostatečném varování se tedy v praxi opět stalo naplnění

---

³⁴³ K tomu viz. např. Henderson, J., A., Jr.: Judicial Review of Manufacturers' Conscious Design Choices: The Limit of Adjudication, 73 Colum. L. Rev. 1531, 1554 (1973)

podmínky „přiměřenosti“, čili *de facto* požadavek zavinění, jak jej známe z klasického tort law³⁴⁴. Čistá forma přísné odpovědnosti zakotvená v § 402A Restatement on Torts II tak začala být uplatňována výlučně v případě vadnosti výrobku způsobené chybou ve výrobním procesu.

Vzhledem k prohlubujícím se rozdílům mezi doslovným zněním § 402A Restatement on Torts II a převažující interpretací praxí začala být pocíťována akutní potřeba sjednocení judikatury jakož i zabránění excesům při aplikaci citovaného paragrafu některými soudy. Toto se stalo stěžejní funkcí a úkolem Restatement on Torts III, jehož text slouží v první řadě jako přehledná sumarizace trendů nastíněných v předchozím odstavci této práce.

Ohledně vad ve výrobním procesu tak § 2(a) Restatement on Torts III výslovně stanoví, že odpovědnost bude vyvozena v případě, kdy *„se výrobek odchyluje od své zamýšlené konstrukce, a to bez ohledu na to, že při přípravě a marketingu výrobku byla vynaložena veškerá možná péče“*. Autor považuje za vhodné znovu připomenout, že toto ustanovení jako jediné důsledně aplikuje pravou přísnou odpovědnost.

U vadné konstrukce výrobku bude výrobce podle Restatement on Torts III odpovědný pouze v případě, že *„předvídatelná rizika škody, jež výrobek přináší, mohla být zmírněna či odstraněna použitím rozumné alternativní konstrukce ... a nepoužití takové alternativní konstrukce učinilo takový výrobek nepřiměřeně nebezpečným.“*³⁴⁵ V důsledku zakotvení požadavku předvídatelnosti a přiměřenosti je nepochybné, že se zde jedná o odpovědnost založenou na zavinění. Tato odpovědnost se svým charakterem nápadně blíží klasické odpovědnosti za porušení mimosmluvní povinnosti přiměřené péče, i když zde mohou existovat rozdíly spočívající zejména v odlišných pravidlech pro dokazování a v užším vymezení důvodů pro vyloučení odpovědnosti³⁴⁶. Určité aplikační problémy přineslo také zavedení pojmu „rozumná alternativní konstrukce“³⁴⁷. Potíže s dokazováním existence rozumné alternativní konstrukce vedly u mnoha soudů k upuštění od tohoto požadavku v situacích, kdy vadnost výrobku může být vyvozena z indicií, které „mluví samy za sebe“ ve prospěch vyvození závěru o vadnosti výrobku³⁴⁸. Požadavek existence rozumné alternativní konstrukce se dále neuplatní u tzv. zjevně nepřiměřeně nebezpečných výrobků, tedy v případech, kdy je nebezpečnost konstrukce výrobku seznatelná na první pohled.

---

³⁴⁴ K tomu viz. např. Henderson, J., A., Jr., Twerski, A., D.: A Proposed Revision of Section 402A of the Restatement (Second) of Torts, 77 Cornell L. Rev. 1512, 1532-33 (1992)

³⁴⁵ § 2(b) Restatement on Torts III

³⁴⁶ Dobbs, D., B.: The Law of Torts, West Pub. Co., 2000, str. 987

³⁴⁷ reasonable alternative design

³⁴⁸ Viz. § 3 Restatement on Torts III

Vadnost výrobku způsobená nedostatečným/nepřiměřeným varováním je v Restatement on Torts III řešena obdobným způsobem jako vadnost konstrukce výrobku, když odpovědnost zde nastupuje pouze v případech, kdy „*předvídatelná rizika škody, jež výrobek přináší, mohla být zmírněna či odstraněna poskytnutím rozumných instrukcí či varování ... a neposkytnutí takových instrukcí či varování učinilo takový výrobek nepřiměřeně nebezpečným.*“³⁴⁹ Jedná se zde tedy rovněž v zásadě o odpovědnost za zavinění. Problematika rozumných varování však s sebou navíc nese určité specifické otázky týkající se zejména adekvátnosti a účinnosti varování³⁵⁰. Požadavky na konkrétní obsah některých varování mohou být dále stanoveny zákonem, typicky např. u tabákových výrobků, kde příslušný federální zákon dokonce vylučuje aplikaci (byť mnohdy i přísnějších) požadavků existujících v common law jednotlivých států³⁵¹. Dále je nutno zmínit otázku zřejmých či očividných rizik a nebezpečí, kde judikatura zejména u jednoduchých výrobků v zásadě žádná varování nevyžaduje³⁵². Tento postup je odůvodněn zejména obavami z přehlcení informacemi a zředění účinků těch varování, jež mají skutečný praktický smysl.

Samostatnou pozornost si v souvislosti s problematikou varování jistě zaslouží tzv. „doktrína vzdělaného prostředníka“³⁵³. Konstantní judikatura zastává názor, že výrobce léku vydávaného pouze na lékařský předpis splní svou povinnost varování před riziky a nebezpečími spojenými s jeho užíváním tím, že toto varování směřuje vůči lékaři (vzdělanému prostředníkovi). Výrobce již není odpovědný za to, že vzdělaný prostředník nepředal příslušné varování dále konečnému spotřebiteli/pacientovi. Toto pravidlo se však už v poslední době neuplatní pouze u léků, nýbrž i u medicínských přístrojů a implantátů, jejichž užívání je obvykle spojeno s lékařskými konzultacemi či dohledem³⁵⁴. Jedinou šířeji akceptovanou výjimkou z tohoto pravidla jsou případy plošných očkování či případná další nekontrolovaná rozdělování léků na předpis³⁵⁵.

Částečný odklon od přísné odpovědnosti nastíněný výše má mnoho zajímavých důsledků pro praxi. Nejdůležitější z nich jsou patrně zřetelně odmítavý postoj k otázce přísné odpovědnosti za neznámá rizika a dále pak odmítnutí testu vadnosti výrobku založeného výlučně na zkoumání oprávněných očekávání spotřebitele, když taková očekávání soud nyní již bere v úvahu pouze jako jeden z faktorů při vyvození případného závěru ohledně vadnosti.

---

³⁴⁹ § 2(c) Restatement on Torts III

³⁵⁰ *Martin v. Hacker*, 83 N.Y.2d 1, 628 N.E.2d 1308, 607 N.Y.S.2d 598 (1993)

³⁵¹ *Cipollone v. Liggett Group, Inc.*, 505 U.S. 504, 112 S.Ct. 2608, 120 L.Ed.2d 407 (1992)

³⁵² *Glittenberg v. Doughboy Recreational Indus.*, 441 Mich. 379, 491 N.W.2d 208 (1992)

³⁵³ learned intermediary doctrine

³⁵⁴ *Craft v. Peebles*, 78 Hawai'i 287, 893 P.2d 138 (1995)

³⁵⁵ § 6 Restatement on Torts III

Je tedy zřejmé, že v americkém právu se plně uplatňuje tzv. development risks defence, jak jej známe z práva evropského, tj. jako vyloučení odpovědnosti výrobce v situacích, kdy stav vědeckého a technologického vývoje v době uvedení výrobku na trh objektivně neumožňoval odhalit jeho vadnost³⁵⁶. Moderní americké právo jde však v tomto směru ještě mnohem dále směrem ke klasické odpovědnosti za zavinění než právo evropské, které, byť s významnými modifikacemi, zachovává jako základní východisko odpovědnost přísnou.

Test vadnosti založený na očekávání spotřebitele byl zřetelně upřednostňován v § 402A Restatement on Torts II. Na tomto místě je vhodné připomenout, že tento test tvoří i v současnosti jeden ze základních pilířů evropského práva odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem vycházejícího ze Směrnice³⁵⁷. Konfrontovány s potřebami praxe však americké soudy při své bohaté rozhodovací činnosti došly v mnoha případech k závěru, že jeho aplikace jakožto výlučného testu vadnosti nevede vždy ke spravedlivým a společensky prospěšným výsledkům. Testu bývá vytykána zejména (i) jeho vágnost a nejednoznačnost projevující se zejména u sofistikovaných výrobků, u nichž je velmi nejasné, co je spotřebitel oprávněn očekávat a co nikoli, (ii) přílišná šíře, když při aplikaci tohoto testu v jeho čisté podobě lze vyvodit přísnou odpovědnost např. i v případě objektivně nepředvídatelné reakce na nový lék, a (iii) skutečnost, že v případě očividných a samozřejmých rizik, jež má každý spotřebitel očekávat, zde neexistuje žádná motivace pro výrobce k tomu, aby vyráběl bezpečnější výrobky, ač by tak mohl učinit bez jakýchkoli podstatnějších nákladů³⁵⁸.

Navzdory výše uvedenému má test vadnosti založený na očekávání spotřebitele v americkém právu stále své místo, toto místo však již zdaleka není výsadní. Dle převládajících názorů může tento test dobře fungovat u případů, kdy je vadnost (zejména relativně méně komplikovaných) výrobků důsledkem vady ve výrobním procesu. U takových případů pak soudy neváhají tento test v praxi aplikovat³⁵⁹. Posuzují-li však dnes americké soudy vadnost konstrukce výrobku, či nedostatečnost varování před riziky spojenými s jeho užíváním, dávají v zásadě přednost testu založenému na porovnání míry a vážnosti rizik, jež výrobek pro spotřebitele vytváří, s mírou užitečnosti daného výrobku pro spotřebitele i pro společnost, tzv. risk-utility testu. John W. Wade uvádí seznam sedmi základních faktorů, jež soudy berou v úvahu jako vodítko při aplikaci zmíněného testu: (i) užitečnost a potřebnost výrobku, (ii) pravděpodobnost vzniku a závažnost možné škody či újmy, (iii) dostupnost

---

³⁵⁶ Viz. Kapitola 3.3.2.5.5 Části I této práce

³⁵⁷ Viz. Kapitola 3.3.2.2 Části I této práce

³⁵⁸ Blíže viz. Dobbs, D., B.: *The Law of Torts*, West Pub. Co., 2000, str. 982-985

³⁵⁹ Viz. např. *Potter v. Chicago Pneumatic Tool Co.*, 241 Conn. 199, 694 A.2d 1319 (1997)

substitutů (náhradních výrobků), (iv) schopnost výrobce eliminovat nebezpečné vlastnosti výrobku, (v) schopnost uživatele vyhnout se nebezpečí představovanému výrobkem, (vi) pravděpodobné povědomí uživatele o nebezpečnosti výrobku, a (vii) schopnost výrobce rozložit ztrátu vzniklou z důvodu jeho případné odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem³⁶⁰. Je vhodné připomenout, že risk utility test je opět metoda tradičně užívaná při zjišťování porušení mimosmluvní povinnosti přiměřené péče, čili odpovědnosti založené na principu zavinění.

3.2.2 Další vybraná ustanovení *Restatement on Torts III*

Základní myšlenkou *Restatement on Torts III* je nepochybně zachycení vývoje směřujícího k revizi a relativizaci konceptu přísné odpovědnosti a k jeho částečnému opuštění. Tento dokument však slouží zároveň také jako přehledná sumarizace převažujících závěrů ohledně mnohých dalších otázek, s nimiž se soudy musely vypořádávat v průběhu více než třiceti let aplikace § 402a *Restatement on Torts II*. Nejedná se tedy o pouhou „novelizaci“ citovaného ustanovení, nýbrž o daleko rozsáhlejší kvazilegislativní dílo obsahující 21 samostatných paragrafů. Následující text přibližuje nejdůležitější z nich.

3.2.2.1 *Nepřímé důkazy podporující vyvození závěru o vadnosti výrobku*³⁶¹

Vadnost může být vyvozena pomocí nepřímých důkazů v případě, kdy událost, jež způsobila žalobci škodu (i) byla takového druhu, jenž obvykle nastává v důsledku vadnosti výrobku, a jež (ii) nebyla v konkrétním případě výlučně důsledkem jiných příčin než vadnosti výrobku existující v okamžiku jeho prodeje či distribuce. Toto ustanovení tedy ve své podstatě kopíruje klasickou common law doktrínu *res ipsa loquitur* a postihuje případy, kdy škodná událost mluví sama za sebe ve prospěch vyvození závěru o vadnosti výrobku. Smyslem tohoto ustanovení je zejména ulehčit situaci žalobce v případech, kdy je očividné, že ke škodné události by při absenci vadnosti výrobku nebylo bývalo došlo, ale kdy žalobce není z různých důvodů schopen prokázat žádné konkrétní pochybení. V literatuře bývá upozorňováno, že toto ustanovení by mělo být vykládáno poměrně restriktivně a mělo by být omezeno na výjimečné situace, ve kterých by použití klasických důkazních pravidel pravděpodobně vedlo k nespravedlivému výsledku³⁶².

---

³⁶⁰ Wade, J., W.: On the Nature of Strict Tort Liability for Products, 44 *Miss. L. Rev.* 825, 837 (1973)

³⁶¹ § 3 *Restatement on Torts III*

³⁶² Schwartz, V., E.: *The Restatement (Third) of Torts: Products Liability, A Guide to its Highlights*, National Legal Center for the Public Interest, 1998, str. 10

3.2.2.2 *Nesoulad a soulad s bezpečnostními předpisy*³⁶³

V případech, kdy žalovaný porušil svou povinnost dodržet příslušné bezpečnostní předpisy a takové porušení vedlo ke vzniku škody, před jejímž vznikem měly tyto bezpečnostní předpisy žalobce ochránit, nastupuje absolutní přísná odpovědnost žalobce za takto vzniklou škodu, tj. odpovědnost bez ohledu na zavinění a bez jakékoli možnosti vyvinění.

Složitější situace nastává v případě, kdy škoda byla způsobena výrobkem, který příslušné bezpečnostní standardy splňoval. Samotná skutečnost, že výrobek byl vyroben v souladu s příslušnými bezpečnostními předpisy totiž dle § 4 Restatement on Torts III ještě neznamená, že se jedná o výrobek bezvadný. Tento fakt lze použít pouze jako jeden z důkazů o bezvadnosti výrobku, v žádném případě však nemusí jít o důkaz rozhodující, který by žalovaného automaticky zprošťoval odpovědnosti.

Na tomto místě je však nutno upozornit, že ve Spojených státech mohou některé federální zákony plně vyloučit aplikaci státního tort law, tedy i aplikaci pravidla obsaženého v § 4 Restatement on Torts III. V případech, kdy Kongres v příslušném zákoně explicitně či implicitně vyjádřil svůj úmysl potlačit státní tort law ve prospěch federálních předpisů, je tedy soulad s takovými federálními předpisy pro žalovaného absolutní procesní obranou. Výrobek odpovídající požadavkům takových federálních předpisů je tedy automaticky výrobkem bezvadným.

3.2.2.3 *Odpovědnost komerčního prodejce či distributora výrobku za škodu způsobenou nepravdivými prohlášeními*³⁶⁴

Nepravdivá prohlášení o vlastnostech výrobku mohou vytvářet nepřiměřená očekávání spotřebitelů, která je pak vedou k užívání výrobku způsobem jež může způsobit škodu. Restatement on Torts III na toto nebezpečí výslovně pamatuje, když ve svém § 9 zakládá odpovědnost za škodu způsobenou takovými prohlášeními. Odpovědnost zde nastupuje i v případech, kdy byl relevantní subjekt upřímně přesvědčen, že jeho prohlášení je pravdivé. Zmíněné ustanovení navíc pro vyvození odpovědnosti nevyžaduje, aby konkrétní žalobce nepravdivé prohlášení skutečně zaregistroval, řídil se jím, či na něj spoléhal. Postačí, je-li takové nepravdivé prohlášení směřováno obecné spotřebitelské veřejnosti. Vzhledem k šíři svého záběru se tak toto ustanovení stává potenciálně velmi silnou zbraní v rukou amerického spotřebitele, byť se takto v praxi doposud plně neprosadilo.

---

³⁶³ § 4 Restatement on Torts III

³⁶⁴ § 9 Restatement on Torts III

3.2.2.4 Odpovědnost komerčního prodejce či distributora výrobku za škodu způsobenou porušením povinnosti varovat před nebezpečím v době po prodeji³⁶⁵

Odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinnosti varovat v době po prodeji výrobku před nebezpečím spojeným s jeho užíváním nastupuje v případě kdy výrobce (i) ví nebo si měl rozumně být vědom, že výrobek představuje podstatné riziko škody či újmy na zdraví či majetku, a (ii) ti, kterým má být varování směřováno, mohou být identifikováni a je možno rozumně předpokládat, že si rizika škody či újmy nejsou sami vědomi, a (iii) varování může být těmto osobám účinně komunikováno a tyto se jím mohou účinně řídit, a (iv) riziko škody či újmy je dostatečně vysoké na to, aby odůvodnilo uložení povinnosti poskytnout varování. Poměrně obsáhlé vymezení kritérií pro vznik odpovědnosti je zde zřejmě namístě, jelikož bez jasně vymezených mantinelů by tato povinnost mohla pro výrobce představovat naprosto neadekvátní a nesmyslnou zátěž.

3.2.2.5 Odpovědnost komerčního prodejce či distributora výrobku za škodu způsobenou porušením povinnosti stáhnout výrobek z oběhu po jeho prodeji³⁶⁶

Restatement on Torts III nezakotvuje žádnou obecnou povinnost stáhnout výrobek z oběhu, jež by vycházela z principů tort law. § 11 nicméně vymezuje dvě výjimečné situace, kdy nestažení výrobku z oběhu může vést ke vzniku odpovědnosti. Jedná se o případ, (i) kdy zákon či jiný právní předpis ukládá stáhnout výrobek z oběhu, a (ii) kdy se výrobce dobrovolně zaváže stáhnout výrobek z oběhu a následně neučiní rozumné kroky k dosažení tohoto cíle. Ze shora uvedeného je patrné, že Restatement on Torts III si zachovává k této kontroverzní otázce poměrně konzervativní přístup.

3.2.2.6 Některé další otázky řešené v Restatement on Torts III

Kromě shora uvedených upravuje Restatement on Torts III dále celou řadu otázek, jež se v průběhu let periodicky opakovaly v rozhodovací praxi amerických soudů a jež volaly po sjednocení přístupu. Jde například o vymezení podmínek vzniku odpovědnosti právního nástupce za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem komerčně prodávaným jeho právním předchůdcem³⁶⁷. Restatement on Torts III také zakotvuje odpovědnost osoby, jež pod svým jménem, symbolem či logem prodává výrobek vyrobený jiným výrobcem³⁶⁸. Podobně jako v právu evropském je taková osoba za výrobek odpovědná ve stejném rozsahu, jako kdyby jej sama vyrobila. Výslovně je rovněž vyloučena možnost náhrady tzv. čisté ekonomické ztráty, kterou lze nahradit pouze a toliko s využitím klasických institutů

---

³⁶⁵ § 10 Restatement on Torts III

³⁶⁶ § 11 Restatement on Torts III

³⁶⁷ § 12 Restatement on Torts III

³⁶⁸ § 14 Restatement on Torts III

smluvního práva³⁶⁹. Restatement on Torts III se dále zabývá podmínkami vzniku odpovědnosti dodavatele surovin či komponentů, a to zejména ve vztahu k odpovědnosti výrobce finálního výrobku, jenž byl z takových surovin či komponentů vyroben. Americké právo se v této situaci přiklání většinou na stranu dodavatelů surovin či komponentů, přičemž je na výrobcí finálního výrobku, aby jakožto profesionál v oboru případné vady použitých surovin či komponentů včas odhalil.

Jistě stojí za povšimnutí, že okruhy otázek řešených v Restatement on Torts III do značné míry kopírují témata, jimiž se zabývá i Směrnice a/nebo rozvíjející se evropská judikatura v této oblasti. I když se přístupy k řešení jednotlivých problémů na obou stranách Atlantiku často liší, základní ideje se zejména po opuštění radikálních teorií založených na doslovné interpretaci § 402A Restatement on Torts II začínají významným způsobem sbližovat. V následujícím textu se proto autor pokusí o srovnání nejdůležitějších východisek, pojmů a institutů obou úprav s cílem posoudit úroveň ochrany spotřebitele v obou těchto systémech.

4. Srovnání základních východisek, pojmů a institutů moderního práva odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v Evropě a ve Spojených státech amerických

4.1 Obecně

Publikace § 402A Restatement on Torts II byla pro americké právo vsutku revolučním krokem. Jak poznamenává jeden komentátor, „*tort law pravděpodobně nikdy nezažilo tak rychlou, široce akceptovanou a všeobecně prudkou změnu pravidel i teorie právní odpovědnosti.*“³⁷⁰ Zavedení klasického jednotného konceptu přísné odpovědnosti bez ohledu na to, o jaký druh vadnosti výrobku se jedná, mělo za důsledek zejména radikální zvýšení úrovně ochrany spotřebitele, jakož i strmý nárůst počtu soudních sporů v této oblasti. Z pohledu spotřebitele se jednalo nepochybně o veliký úspěch. Tento úspěch byl však paradoxně také hlavním důvodem, proč se tato teorie v praxi ukázala jako neudržitelná. Zvýšená frekvence soudních sporů vedla ke zvýšeným nákladům na řízení a rovněž i ke zvýšení celkového objemu finančních náhrad vyplácených poškozeným spotřebitelům. Ostře stoupající náklady se logicky promítly i do cen pojistného, které se pak dále odrazily ve

---

³⁶⁹ § 21 Restatement on Torts III

³⁷⁰ Owen, D., G.: Defectiveness Restated: Exploding the „Strict“ Products Liability Myth, 1996, Univ Ill L Rev 743

zvýšené finální ceně výrobků. Postupem času a zejména pod vlivem obecného příklonu americké společnosti osmdesátých let ke konzervatismu začala být tato cena placená za vyšší ochranu spotřebitele pocíťována jako příliš vysoká. To vedlo k výrazným korekcím původní doktríny ve prospěch výrobce, přičemž ztělesněním tohoto trendu je právě Restatement on Torts III.

Jak již bylo uvedeno výše, základní myšlenkou Restatement on Torts III bylo zbavit se jednotného konceptu přísné odpovědnosti a rozlišit podmínky pro vznik odpovědnosti u (i) vad spočívajících v chybách ve výrobním procesu, (ii) vad, jež jsou důsledkem vadné konstrukce (designu) výrobku a (iii) vad vzniklých v důsledku nedostatečného či nepřiměřeného varování. Pouze v prvním případě se jedná o odpovědnost přísnou, u zbylých dvou jde o odpovědnost za zavinění. Důkazní břemeno nese až na drobné výjimky³⁷¹ vždy žalobce. Z textu Restatement on Torts III je rovněž patrné, že americké právo plně uznává tzv. development risks defence, a to dokonce v širším rozsahu než právo evropské, jelikož podmínky pro uplatnění této procesní obrany žalovaným jsou v Restatement on Torts III vymezeny mnohem subjektivněji než ve Směrnici. Na základě shora uvedeného a zejména ve srovnání s původním zněním § 402A Restatement on Torts II tedy nelze současnou americkou úpravu charakterizovat jinak, než jako úpravu výrazně stranící výrobcům a obchodníkům na úkor spotřebitelů.

Na rozdíl od posledního vývoje ve Spojených státech, evropské právo zachovává v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem uniformní model, jenž odráží původní § 402A Restatement on Torts II v tom, že nerozlišuje mezi standardy vadnosti vyžadovanými v případech vad ve výrobním procesu, vadné konstrukce (designu) výrobku a vad plynoucích z nedostatečných či nepřiměřených varování. Ve všech třech případech nastupuje bez výjimky přísná odpovědnost a test pro určení vadnosti výrobku je vždy testem založeným na očekáváních spotřebitele. Obdobně jako v právu americkém zde však důkazní břemeno nese žalobce, což je zřetelně výhodné pro výrobce. Doktrína přísné odpovědnosti je dále výrazně nabourána zakotvením tzv. development risks defence v textu Směrnice. Pro úspěšné uplatnění této procesní obrany však text Směrnice vyžaduje naplnění objektivního standardu, tedy existenci situace, kdy stav vědeckého a technologického vývoje neumožňuje výrobcí zjistit v okamžiku dodání výrobku existenci jeho vady³⁷². Pouhý odkaz na znalosti či technologickou úroveň imaginárního „rozumného výrobce“ zde tedy rozhodně nestačí.

---

³⁷¹ Viz. aplikace doktríny *res ipsa loquitur*

³⁷² Blíže viz. Kapitola 3.3.2.5.5.1 Části I této práce

Shora uvedené jednoduché srovnání základních tezí obou systémů vede k pro mnohé překvapivému závěru. Evropské právo dává v současnosti spotřebiteli v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem zřetelně výhodnější postavení, než právo americké, kde se doktrína přísné odpovědnosti za výrobek zrodila a dosáhla největší popularity. Takový závěr by ovšem byl nepřipustně zjednodušující a ignoroval by empirické poznatky získané v průběhu praktické aplikace obou úprav. Ve Spojených státech se touto velmi živou oblastí práva denně zabývají nejen soudy a odborní komentátoři, ale často se o ni zajímají také média a laická veřejnost. Takový zájem v Evropě zatím pohříchu chybí. Než se však autor pokusí zamyslet se nad důvody tohoto stavu a nad praktickými problémy při aplikaci obou úprav, považuje za vhodné se zmínit o několika dalších významných obsahových odlišnostech existujících mezi oběma úpravami.

4.2 Nejzajímavější konkrétní obsahové odlišnosti americké a evropské úpravy

4.2.1 „Výrobek“³⁷³

Definice pojmu „výrobek“ se v americkém právu odpovědnosti za výrobek v naprosté většině případů neliší od jeho vymezení ve Směrnici. Může se tedy jednat o věci movité, popřípadě věci movité, které jsou obsaženy v jiné věci movité či nemovité. Obdobně jako v evropské úpravě zahrnuje tento pojem také elektřinu³⁷⁴. Zajímavým rozdílem nicméně zůstává skutečnost, že Restatement on Torts III ze své působnosti výslovně vylučuje lidskou krev, orgány a výrobky z lidské tkáně³⁷⁵. Na otázku povahy těchto výrobků z hlediska aplikace práva odpovědnosti za výrobek nebyla v Evropě dlouho dána jednoznačná odpověď. Až ve výše diskutovaném případě *A. v National Blood Authority* byl tento problém autoritativně vyřešen, a to se zcela opačným výsledkem než ve Spojených státech. Ve zmíněném případě bylo jednoznačně určeno lidská krev spadá jako výrobek do působnosti Směrnice. Lze předpokládat, že tento přístup bude v evropském právu v budoucnu převažovat.

4.2.2 Odpovědné subjekty³⁷⁶

Evropské právo při vymezení okruhu odpovědných osob operuje s pojmem „výrobce“. Tento termín zahrnuje výrobce konečného výrobku, výrobce součásti (komponentu) takového výrobku, výrobce suroviny, ze které byl výrobek vyroben, osobu, která podrobila výrobek průmyslovému či jinému zpracování, jakož i dovozce, který vadný výrobek dodal na společný

³⁷³ Srov. Kapitola 3.3.2.1 Části I této práce

³⁷⁴ § 19 (a) Restatement on Torts III

³⁷⁵ § 19 (c) Restatement on Torts III

³⁷⁶ Srov. Kapitola 3.3.2.3 Části I této práce

trh. Může se také jednat o jakýkoli subjekt, jenž výrobek vyrobený třetí osobou prodává pod svou obchodní firmou či logem. Je tedy nesporné, že tato legislativní zkratka má mnohem širší význam, než jaký termínu „výrobce“ připisujeme v běžné mluvě.

Americké právo jde však při vymezení okruhu odpovědných subjektů ještě mnohem dále, což je na první pohled patrné již z toho, že namísto pojmu „výrobce“ užívá v této souvislosti pojem „prodávající“. Tento termín tedy zahrnuje rovněž distributory, velkoobchodníky i maloobchodníky, a to bez ohledu na to, zda výše uvedení hráli nějakou aktivní roli při výrobě či přípravě výrobku či při instruktáži spotřebitele ohledně užívání výrobku. Odpovědnost dle Restatement on Torts III může nastoupit i v případě pronajímatele movitých věcí (typicky např. automobilů), či majitele restaurace vůči osobám konzumujícím jeho pokrmy. Lze uzavřít, že jediný druh prodávajících, na něž se moderní právo odpovědnosti za výrobek nevztahuje, jsou tzv. příležitostní prodávající, kteří výrobky prodávají v izolovaných transakcích nikoli na profesionální bázi (typicky např. privátní prodejce ojetého automobilu).

Na tomto místě je nutno zdůraznit, že americké právo v zásadě zakládá u všech výše uvedených osob účastnících se na distribučním řetězci stejný druh odpovědnosti, jaký postihuje původního výrobce. Byť již existují některé státy, které odmítají zavést přísnou odpovědnost pro distributory a velkoobchodníky a tyto postihují pouze za jejich vlastní zavinění³⁷⁷, v judikatuře zatím převládá opačný názor³⁷⁸. Je zřejmé, že takto široké vymezení okruhu potenciálně odpovědných osob znamená pro poškozeného spotřebitele významnou praktickou výhodu. Je ale také zřejmé, že tento přístup není všeobecně akceptován jako spravedlivý a lze jej rozhodně označit za jednu z vysoce kontroverzních otázek amerického práva odpovědnosti za výrobek.

5. Praktické fungování práva odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem v Evropě a ve Spojených státech amerických

Jak již bylo uvedeno výše, omezíme-li srovnání obou právních systémů na analýzu jejich základních hmotněprávních institutů, dojdeme k jasnému závěru, že evropské právo poskytuje v současnosti spotřebiteli vyšší ochranu než moderní právo americké. Takový závěr nám však sám o sobě rozhodně nepodá realistický obraz o tom, kde se v současné době na obou kontinentech nachází pomyslná rovnováha mezi zájmy výrobců a zájmy spotřebitelů. Je

---

³⁷⁷ Viz. Ga. Code Ann. § 1-11.1 (Michle Supp. 1996)

³⁷⁸ Viz. *Vandermark v. Ford Motor Co.*, 391 P.2d 168 (Cal. 1968)

nutné si uvědomit, že mnohé jevy existující v každodenním životě americké i evropské společnosti mohou mít na úroveň ochrany spotřebitele často mnohem větší vliv, než samotný text zákona.

Je nezpochybnitelnou skutečností, že počet soudních rozhodnutí aplikujících právo založené na Směrnici je jen nepatrným zlomkem agendy, kterou se v této oblasti musejí zabývat soudy americké. V této souvislosti se tedy nabízí otázka, co vede americké spotřebitele k tomu, aby se i v situaci, kdy příslušná právní úprava je pro ně často méně výhodná než pro jejich evropské kolegy, přesto tak často a rádi obraceli na soud s žalobami na náhradu škody způsobené vadným výrobkem? Proč i v případě mnohdy relativně menší naděje na úspěch neváhají podstoupit nepříjemné a zdlouhavé soudní řízení a domáhat se svých práv i v situacích, ve kterých by jejich evropští kolegové už dávno rezignovali? A není tato skutečnost sama o sobě důkazem toho, že americké právo je nadále schopno zajistit v praxi spotřebiteli účinnější ochranu než právo evropské? V následujícím textu se autor pokusí stručně objasnit důvody tohoto zajímavého paradoxu.

Nižší aktivita spotřebitelů před soudy evropských jurisdikcí bývá přičítána zejména skutečnosti, že právo odpovědnosti za výrobek nemá na starém kontinentě takovou tradici jako je tomu ve Spojených státech. V situaci, kdy právní režim založený na Směrnici již oslavil dvacetileté výročí svého založení, však tento argument již přestává být důvěryhodný. To samé lze říci o argumentu spočívajícím ve tvrzení, že drtivá většina případů je v této oblasti předmětem mimosoudního vyrovnání. Ve Spojených státech je totiž tradice mimosoudního řešení sporů ještě daleko silnější než v Evropě a je tudíž možno předpokládat, že počet takto řešených případů taktéž výrazně převyšuje ty, jež se nakonec dostanou před soud. Určitou míru relevance je dále nutno přiznat tvrzení, že Evropané jsou oproti Američanům tradičně méně ochotní a připravení domáhat se svých práv u soudu. Je ovšem otázkou, do jaké míry je tato skutečnost skutečně odrazem tradičních názorů a hodnot, a do jaké míry vyplývá z konkrétních procesních pravidel evropských jurisdikcí, jež se snaží zabránit nadměrnému „sudičství“. Jako další faktor snižující ochotu evropských spotřebitelů řešit své případy před soudem bývá prezentována skutečnost, že relativně vysoká úroveň sociálního zabezpečení v Evropě vede poškozené spotřebitele k tomu, že pro účely náhrady škody preferují využití účinné sociální sítě před zdlouhavým a nejistým soudním řízením³⁷⁹.

Výše uvedené argumenty lze zajisté pokládat za relevantní. Dle názoru autora však nejsou dostatečně silné ani přesvědčivé na to, aby beze zbytku vysvětlily shora uvedený

---

³⁷⁹ Pelly, N.: Is European Product Liability more Protective than the Restatement (Third) of Torts: Products Liability? Part II, Irish Law Times 1/2002, str. 13

fenomén. Pro objasnění popularity žalob na náhradu škody způsobené vadným či nebezpečným výrobkem ve Spojených státech je tedy nutno stručně zmínit některé konkrétní rysy amerického civilního procesu, které tyto žaloby činí pro spotřebitele mnohem atraktivnějšími, než je tomu na evropském kontinentě.

Jedním ze zavedených principů civilního procesu ve Spojených státech je skutečnost, že každá ze stran soudního sporu hradí jí vzniklé náklady řízení sama, a to bez ohledu na úspěch či neúspěch ve věci. Spotřebitel tedy podáním žaloby neriskuje, že v případě neúspěchu mu bude soudem uloženo nahradit protistraně náklady řízení. Žalobci navíc obvykle bývají v soudních řízeních zastupováni advokáty účtujícími si za své služby nikoli hodinovou popřípadě tarifní odměnu, nýbrž tzv. contingency fee, tedy jednorázový poplatek za úspěch ve věci vyjádřený obvykle jako sjednaný zlomek či procento z vysouzené částky. Spotřebiteli tedy nevznikají žádné přímé náklady spojené se zahájením a vedením soudního řízení, jež by musel hradit z vlastních zdrojů. Právní zástupce žalobce na sebe bere riziko neúspěchu v plném rozsahu a odměna mu náleží až po úspěšném skončení věci. Eliminace vzniku jakýchkoli nákladů zajisté působí na spotřebitele jako důležitý motivační faktor při rozhodování, zda se při řešení své záležitosti obrátit na soud či nikoli. V případech zahrnujících více poškozených spotřebitelů se jako velmi oblíbená a hojně využívaná možnost obrany ukázaly tzv. class actions čili skupinové žaloby. Jedná se o žaloby podané jedním nebo více žalobci jménem svým jakož i jménem všech ostatních osob se stejným zájmem, kteří se k takové žalobě pouze formálně připojí. Konkrétní poškozený spotřebitel tak dostává jistotu, že jeho věc bude projednána a rozhodnuta u soudu, a to bez vynaložení jakékoli přímé aktivity či nákladů z jeho strany.

Samostatnou pozornost pak jistě zaslouží problematika tzv. punitive damages. Jde o „náhradu“ škody jdoucí nad rámec běžné kompenzace. V kontinentálních právních řádech se tento institut zpravidla vůbec nevyskytuje, v právu anglickém je jeho použitelnost významným způsobem omezena³⁸⁰. Ve Spojených státech jde však o problematiku velmi živou a aktuální, a to zejména také v oblasti práva odpovědnosti za výrobek. Verdikt ukládající výrobcí tabákových výrobků uhradit na základě skupinové žaloby poškozeným spotřebitelům částku ve výši 145 miliard USD³⁸¹, rozhodnutí, kdy porota rakovinou postiženému jednotlivci přiznala částku ve výši 28 miliard USD³⁸², či obdobná rozhodnutí v případech směřovaných proti automobilovému průmyslu či restauračním řetězcům, zajisté

---

³⁸⁰ Srov. Kapitola 2.3 Části III této práce

³⁸¹ *Engle v Reynolds Tobacco et al.*, 672 So. 2d 39, 40 (Fla 3d DCA 1996)

³⁸² *Bullock v Philip Morris*, LA Superior Court No. BC 249171

inspirují a povzbuzují spotřebitele k tomu, aby své případy řešili před soudem s vidinou přiznání částky, jež mnohdy výrazně převyšuje utrpěnou škodu. Podobné případy se navíc pod vlivem jejich silné medializace dostávají do širokého povědomí americké veřejnosti.

U neamerických právníků vzbuzují punitive damages nezdědka silné emoce, ať už je to údiv, obavy, či dokonce pohoršení. Je však otázkou, do jaké míry jsou takové emoce namístě. V první řadě je nutno si uvědomit, že punitive damages jsou přiznávány poměrně zřídka, tj. pouze zhruba ve 2% případů z oblasti práva odpovědnosti za výrobek za posledních 25 let, i když když trend jejich udělování je spíše na vzestupu. Bývá dále zvykem, že v případech, kdy v prvním stupni porota dospěje k příliš vysoké částce, je tato částka následně podstatně snížena odvolacím soudem. Punitive damages bývají udělovány zejména v případech podvodu, vědomého porušování bezpečnostních standardů či opomenutí varovat před známým nebezpečím. Výše přiznané částky pak závisí na závažnosti pochybení, závažnosti újmy utrpěné žalobcem a výši majetku žalovaného. Zejména třetí z výše uvedených faktorů se zdá být poměrně kontroverzním. Na jednu stranu by výrok soudu měl mít znatelný dopad na majetkovou sféru žalovaného, na stranu druhou by ale neměl být hrubě nepřiměřený a tedy neústavní³⁸³.

---

³⁸³ *Cooper Industries, Inc. v Leatherman Tool Group Inc.* 532 US 424 (2001)

ZÁVĚR

Právní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou vadným či nebezpečným výrobkem prodělala v Evropě v průběhu dvacátého století bouřlivý vývoj, a to jak ve smyslu posílení ochrany spotřebitele, tak ve smyslu harmonizace právních řádů jednotlivých členských států Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru. Analýza a srovnání přístupu k těmto otázkám v českém a anglickém právu ukázala, do jaké míry jsou dva tak odlišné systémy schopné konvergovat s cílem zajištění fungování společného trhu při zachování vysokého stupně ochrany spotřebitele. Zároveň se ovšem autor snažil také objektivně zhodnotit přetrvávající rozdíly v obou úpravách a jejich význam pro právní praxi i pro společný trh jako takový. V tomto směru bylo cílem autora zejména upozornit na skutečnost, že vedle právní úpravy založené Směrnicí je i nadále významná část této problematiky řešena pomocí ryze vnitrostátních institutů, a to jak práva smluvního, tak deliktního. I zde lze ovšem mezi oběma srovnávanými právními řády nalézt mnoho styčných bodů plynoucích z obecných principů evropského právního myšlení a kultury. Při bližším pohledu na oba systémy je totiž zřejmé, že navzdory své terminologické, systematické a mnohdy i metodické různosti, jsou obsahově často velmi podobné.

To ovšem neznamená, že by mezi oběma úpravami neexistovaly někdy i dosti podstatné rozdíly, nebo že by záměrem autora bylo tyto rozdíly bagatelizovat a zjednodušovat. Je naopak potřeba takové rozdíly zdůraznit a kriticky zhodnotit, a to nejen z důvodů jejich juristické zajímavosti, ale je nutno se zamyslet i nad jejich praktickými účinky a důsledky.

Je také nutno znovu připomenout, že praktická aplikace práva vycházejícího ze Směrnice soudy jednotlivých členských států je stále ještě v plenkách. K dnešnímu dni byly však již podniknuty v mnoha členských státech (včetně Spojeného království i České republiky) první kroky svědčící o možnosti úspěšného praktického využívání této úpravy. Není přitom důvodu se domnívat, že by tento trend neměl pokračovat. V budoucnu bude tedy zajisté vhodné využít při aplikaci práva v této oblasti mimo jiné také zkušeností ze Spojeného království, kde úprava vycházející ze Směrnice nabyla účinnosti zhruba o jedenáct let dříve než u nás. V seznámení se s touto problematikou proto autor vidí jeden z hlavních praktických účelů této práce.

Spojené státy americké lze pak bez nadsázky označit za průkopníka vývoje práva odpovědnosti za výrobek. Autor proto považoval za vhodné čtenáře s tímto spleťtým a

dramatickým vývojem alespoň v hrubých rysech seznámit. Rozsáhlé empirické zkušenosti s praktickou aplikací práva odpovědnosti za výrobek ve Spojených státech lze navíc jistě využít jako bohatý zdroj inspirace a poučení pro legislativní i rozhodovací činnost příslušných orgánů v jiných jurisdikcích. V tomto ohledu se tato práce snaží ukázat, do jaké míry byl takto inspirován evropský zákonodárce. Na příkladu amerického práva odpovědnosti za výrobek lze také poměrně jednoduše a zřetelně demonstrovat, jak rozdíly v procesním právu i jiné (často i mimoprávní) faktory mohou výrazně ovlivnit praktické fungování příslušných hmotněprávních norem. V tomto směru bylo hlavním cílem autora zdůraznit skutečnost, že při seriózním srovnávání byť i relativně úzce vymezených oblastí práva není radno omezit pozornost toliko na porovnání textů obsahujících konkrétní hmotněprávní normy, nýbrž je nutno zkoumat, jak tyto normy operují v širším kontextu příslušného právního řádu, jakož i v kontextu společenské reality existující v té které jurisdikci.

RESUMÉ

The subject of this work is the analysis and comparison of the approaches of three different legal systems (the English, the Czech, and the American) to product liability law. The work presents product liability law as a broad and complex field of law covering not only the laws introducing strict liability of a manufacturer for a defective product, but also the more traditional means of legal protection operating within the framework of the law of contract or the law of torts of each respective jurisdiction.

The comparison of the English and the Czech law in this area on the one hand reveals some fundamental differences between AngloAmerican and continental legal systems; on the other hand, however, it also shows an astonishing degree of similarity resulting from the harmonisation of the respective laws, which is driven by the EU. The work also puts considerable emphasis on the analysis of the existing case law, which puts the EU product liability regime into practice, and which started to develop in both jurisdictions only very recently. Furthermore, comments contained herein on the level of compatibility of the national implementations with the respective EC directive may help to ensure their efficient and correct interpretation and operation. A separate chapter is then dedicated to the expected consequences of the adoption of the current wording of the Czech Civil Code Bill.

The following part of the work outlines the development of product liability law in the United States of America. This country, which is generally referred to as the birthplace of vast majority of all pioneer ideas in the field of product liability, provides a lot of interesting opportunities for comparisons with the situation in Europe, which the author tries to appropriately exploit. Attention is given especially to the description of the process of coming and partial going of the idea of strict liability in the United States. In contrast to the rather detailed and technical method of comparison of the Czech and the English law, where the primary source of law in both jurisdictions is the same EC directive, the comparison of the American and the European product liability regime concentrates on more general concepts and ideas in an attempt to analyse, which of the two can currently be described as more consumer friendly. In this context the author also emphasises the importance of certain peculiarities of the American procedural law, which are capable of having substantial impact on practical operation of product liability law on the other side of the Atlantic.

Seznam klíčových slov/List of Key Words:

1)	odpovědnost za výrobek	product liability
2)	ochrana spotřebitele	consumer protection
3)	přísná odpovědnost	strict liability

Seznam použitých zkratk:

AC	Court of Appeal
All ER	All England Law Reports
CLJ	Consumer Law Journal
C.L.Y.	Current Law Year Book
Colum. L. Rev.	Columbia Law Review
Cornell L. Rev.	Cornell Law Review
CPA	Consumer Protection Act 1987
Crim LR	Criminal Law Review
ESD	Evropský soudní dvůr
EWCA	England and Wales Court of Appeal Decisions
EWHC	England and Wales High Court Decisions
Exch	Court of Exchequer
FSA	Food Safety Act 1990
JPIL	Journal for Personal Injury Law
KB	King's Bench Division
LQR	Law Quarterly Review
Med LR	Medical Law Review
MLR	Modern Law Review
NLJ	Nottingham Law Journal
Novela ZOŠV	zákon č. 209/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 59/1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
OJLS	Oxford Journal of Legal Science
Okla L Rev	Oklahoma Law Review
PIQR	Personal Injury Quarterly Review
PrRa	Právní rádce
PrRo	Právní rozhledy
QB	Queen's Bench Division
Směrnice	Směrnice Rady o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky 85/374 EEC
TLR	Times Law Reports
U.C.C.	Uniform Commercial Code

Univ Ill L Rev	University of Illinois Law Review
WLR	Weekly Law Reports
ZOŠV	zákon č. 59/1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, v platném znění

Seznam použité judikatury:

- A. v National Blood Authority* [2001] 3 All ER 28
- A.B v South West Water Services Limited* (oficiálně nepublikováno)
- Abouzaid v Mothercare (UK) Ltd* (2001) Times, 20. únor
- Andrews Bros. (Bournemouth) Ltd. v Singer and Co.* [1934] 1 KB 17
- Andrews v Hopkinson* [1957] 1 QB 229
- Anglia Television Ltd. v Reed* [1972] 1 QB 60
- Anns v Merton Borough LBC* [1978] AC 728
- Baldry v Marshall* [1925] 1 KB 260
- Best v Wellcome Foundation Ltd* [1994] 5 Med LR 81
- Bryan v Maloney* (1995) 128 ALR 163
- Buckley v La Reserve* [1959] Crim LR 451
- Bullock v Philip Morris*, LA Superior Court No. BC 249171
- Carroll v Dunlop Ltd* (1996) Product Liability International (duben 1996, str. 58-9)
- Carrol v Fearon* The Times, 26. leden 1998
- Cipollone v. Liggett Group, Inc.*, 505 U.S. 504, 112 S.Ct. 2608, 120 L.Ed.2d 407 (1992)
- Coca Cola Bottling Works Inc. v Lyons* 145 Miss. 876, 111 So. 305 (1927)
- Cooper Industries, Inc. v Leatherman Tool Group Inc.* 532 US 424 (2001)
- C & P Haulage v Middleton* [1983] 3 All ER 94
- Craft v. Peebles*, 78 Hawai'i 287, 893 P.2d 138 (1995)
- Davie v New Merton Board Mills Ltd* [1959] AC 604
- Devlin v Smith* 89 N.Y. 470 (1882)
- Dixon v Bell* (1816) 5 M. & Sel. 198
- Donoghue v Stevenson* [1932] AC 562
- Dunlop Pneumatic Tyre Co. Ltd. v. Selfridge & Co. Ltd.* [1915] AC 847
- Dutton v Bognor Regis Urban District Council* [1972] 1 QB 373
- Engle v Reynolds Tobacco et al.*, 672 So. 2d 39, 40 (Fla 3d DCA 1996)
- Escola v Coca Cola Bottling Co.* (1944) 24 C2d 453
- European Commission v United Kingdom* [1997] All ER (EC) 481
- Evans v Triplex Safety Glass Co. Ltd* [1936] 1 All ER 283
- Evropská komise v Francie* (C-52/00, 25. duben 2002)
- Evropská komise v Řecko* (C-154/00, 25. duben 2002)

Farley v Skinner [2001] 4 All ER 801

Fischer v Harrods Ltd [1966] Lloyd's Rep 500, Queen's Bench Division

Foster v Biosil Limited (oficiálně nepublikováno, ale zaznamenáno v Freeman, R.: Strict Product Liability laws – Consumer Protection Act provisions fail to assist claimants in three recent cases (2001) JPIL 26)

G. v Fry Surgical International Limited and Nottingham Health Authority (oficiálně nepublikováno)

Gedding v Marsh [1920] 1 KB 668

Glittenberg v. Doughboy Recreational Indus., 441 Mich. 379, 491 N.W.2d 208 (1992)

Glyn v Margetson [1893] AC 351

Grant v Australian Knitting Mills Ltd [1936] AC 85

Greenman v Yuba Power Products, Inc. (1963) 59 C2d 57

Griffiths v Arch Engineering Co. Ltd [1968] 3 All ER 217

Hadley v Baxendale (1854) 9 Exch 341

Haseldine v Daw & Son Ltd [1941] 2 KB 343

Heaven v Pender (1883) 11 Q. B. D. 503

Heil v Rankin [2000] 2 WLR 1173

Henningsen v Bloomfield Motors 161 A 2d 69

Herschtal v Stewart & Arden Ltd [1940] 1 KB 155

Hill v James Crowe (Cases) Ltd [1978] 1 All ER 812

Hobbs (Farms) Ltd v Baxenden Chemical Co. Ltd [1992] 1 Lloyd's Rep 54

Holmes v Ashford [1950] 2 All ER 76

Invercargill City Council v Hamlin [1996] AC 624

Jackson v. Horizon Holidays Ltd. [1975] 3 All ER 92

Jakob E. Decker & Sons, Inc. v Caps 139 Tex. 609, 611-12, 164 SW 2d 828, 829 (1942)

Karsales (Harrow) Ltd. v Wallis [1956] 1 WLR 936

Koufos v Czarnikow Ltd., The Heron II [1969] 1 AC 350

Kuelling v. Lean Manufacturing 75 N.E. 1098 (N.Y. 1905)

Langridge v Levy (1837) 2 Meeson & Welsby 519

Liebeck v McDonald's Restaurants, No. CV-93-02419, 1995 (N.M. Dist. Aug. 18, 1994)

Lim Poh Choo v Camden and Islington Area Health Authority [1980] AC 174

Loveday v Renton [1990] 1 Med LR 117

MacPherson v Buick Motor Company 111 N.E. 1050 (N.Y. 1916)

Malfrout v Noxall Ltd (1935) 51 TLR 551

Martin v. Hacker, 83 N.Y.2d 1, 628 N.E.2d 1308, 607 N.Y.S.2d 598 (1993)
Murphy v Brentwood DC [1991] 1 AC 398
Palmer v Palmer [2006] EWHC 1284 (QB)
Philips v Britannia Laundry Ltd [1923] 2 KB 832
Picker X-Ray Corporation v General Motors 185 A 2d 919
Piper v JRI (Manufacturing) Ltd [2007] EWCA Civ 1344
Potter v. Chicago Pneumatic Tool Co., 241 Conn. 199, 694 A.2d 1319 (1997)
Prince (1980) Okla L Rev 848
Richardson v LRC Products Ltd [2000] PIQR 164
Richenbacher v California Packing Corp. 145 N.E. 281 (Mass. 1924)
Robinson v Harman (1848) 1 Ex 855
Rolph v Campbell Frozen Foods and Safeway Limited (oficiálně nepublikováno)
Rookes v Barnard [1964] AC 1129
Sanchez v Medicina Asturiana SA (C-183/00, 25. duben 2002)
Scott v London and St Katherine Docks Co (1865) 3 H&C 596
Simone Leitner v TUI Deutschland GmbH & Co. KG C 168/00
Solomons v Gertzenstein [1954] 2 QB 243
Spartan Steel and Alloys Ltd v. Martin & Co. Ltd [1973] QB 27
Spence v Three Rivers Builders & Masonry Supply Inc. 353 Mich. 120, 90 NW 2d 873
Square v Model Farm Dairies (Bournemouth) Ltd [1939] 2 KB 365
St Albans City & District Council v International Computers Ltd. [1996] 4 All ER 481
Stennett v Hancock and Peters [1939] 2 All ER 578
Thomas v Winchester 6 N.Y. 397 (1852)
Tweddle v. Atkinson (1861) 1 B & S 393
Vacwell Engineering Co. Ltd v BDH Chemicals Ltd [1971] 1 QB 88
Vandermark v. Ford Motor Co., 391 P.2d 168 (Cal. 1968)
Vaswani v Italian Motor Cars Ltd. [1996] 1 WLR 270
Veedfald v Århus Amtskommune [2001] ECR I-3569
Wagon Mound [1961] AC 388
Walton and Walton v British Layland UK Ltd (1978) (oficiálně nepublikováno) Rozhodnutí Queen's Bench Division z 12. července
Watson v Buckley, Osborne, Garret & Co. Ltd [1940] 1 All ER 174
White v John Warwick & Co.Ltd. [1953] 2 All ER 1021
Wilson v Rickett Cockrell & Co. Ltd [1954] 1 QB 598

Winterbottom v Wright (1842) 10 Meeson & Welsby 109 (1842)

Winward v TVR Engineering Ltd [1986] BTLC 366

Woodar Investment Development Ltd. v. Wimpey Construction (UK) Ltd. [1980] 1 All ER 571

Worsley v Tambrands Ltd [2000] PIQR P95

Wright v Dunlop Rubber Co. Ltd (1972) 13 KIR 255

Seznam použité literatury:

- Bejček, J.: Obchodní závazky, 1. vydání, Masarykova univerzita, 1994
- Bohlen, F.: Liability of Manufacturers to Persons Other Than Their Immediate Vendees, 45 LQR 343 (1929)
- Burton, J.: Consumer Protection Act 1987: Liability for Defective Products, 2002, MedLR 82
- Cardwell, K.: Legislation, The Consumer Protection Act 1987, MLR, 1987, str. 614
- Deards, E., Twigg-Flesner, Ch.: The Consumer Protection Act 1987: Proof at Last that it is Protecting Consumers?, NLJ Vol 10(2), 2001, str. 1
- Dobbs, D. B.: The Law of Torts, West Pub. Co., 2000
- Dršťák, I.: Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadností výrobku, Zpravodaj Technické inspekce, 1997, č. 4, str. 7
- Důvodová zpráva k návrhu zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou vadností výrobku
- El-Dunia, J.: K teoretickým otázkám právní odpovědnosti, 1. vydání, Univerzita Karlova, 1984
- Epstein, R. A.: Torts, Aspen Pub. Co., 1999
- Fleming: The Law of Torts, Eighth Edition, Sydney: Law Book Co., 1998
- Freeman, R.: Strict Product Liability laws – Consumer Protection Act provisions fail to assist claimants in three recent cases (2001) JPIL 26
- Henderson, J., A., Jr.: Judicial Review of Manufacturers' Conscious Design Choices: The Limit of Adjudication, 73 Colum. L. Rev. 1531 (1973)
- Henderson, J., A., Jr., Twerski, A., D.: A Proposed Revision of Section 402A of the Restatement (Second) of Torts, 77 Cornell L. Rev. 1512 (1992)
- Hodges, Ch. J. S.: European Product Liability: Factors which in Practice Remain Unharmonised, 1993, CLJ 127
- Hodges, Ch. J. S.: Reform of the Product Liability Directive 1998-1999, CLJ, 1999, str. 36 a násl.
- Howells, G., Mildred, M.: Infected Blood: Defect and Discoverability, A First Exposition of the EC Product Directive, 2002, MLR 95
- Hulsenbek, R., Campbell, D., Kluwer, G.: Product Liability: Prevention, Practice and Process in Europe and in the United States, Butterworths, 1989

- Hulva, T.: Ochrana spotřebitele, ASPI a.s., 2004
- Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol.: Občanský zákoník, komentář, 8. vydání, C.H.Beck, 2003
- Knappová, M., Švestka, J., a kol.: Občanské právo hmotné, Svazek II, ASPI Publishing, 2002
- Krčmář, J.: Právo občanské, III., Praha 1947, str. 311
- Kusák, V., Piltz, A.: Odpovědnost za škody způsobené vadou výrobku ve Spojených státech amerických a český výrobce, PrRo 10/1999, str. 532
- Labíková, R.: Obecná bezpečnost výrobků, Technické požadavky na výrobky, Odpovědnost za výrobek, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2001
- Lazar, J.: K základním otázkám zodpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem v slovenském súkromnom práve, in: Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám, ASPI Publishing, s.r.o., 2004, str. 180
- Martin J., Turner Ch.: Consumer Law, Hodder Arnold, 2005
- Mildred, M., Howells, G.: Comment on „Development Risks – Unanswered Questions“, MLR, 1998, str. 570
- Mildred, M.: Pitfalls in Product Liability, JPIL, 2007, str. 141
- Miller, C.J.; Harvey, B.W.; Parry, D.L.: Consumer and Trading Law, Text, Cases and Materials, Oxford University Press, Oxford, 1998
- Mrázek, J.: Odpovědnost za škodu způsobenou závadným výrobkem podle Direktivy Rady Evropských společenství č. 85/374/EHS, Právník, 1998, č. 3, str. 205
- Mullis, A., Oliphant, K.: Torts, Third Edition, Palgrave Macmillan, 2003
- O'Rourke, R.: Product Liability and Agricultural Products, NLJ, 1999, str. 1107
- Oughton, D., Lowry, J.: Textbook on Consumer Law, Blackstone Press Limited, Second Edition, London, 2000
- Owen, D., G.: Defectiveness Restated: Exploding the „Strict“ Products Liability Myth, 1996, Univ Ill L Rev 743
- Owles, D.: The Development of Product Liability in the USA, Lloyd's of London Press Limited, 1978
- Pelikán, T.: Ochrana spotřebitele ve správním právu – nebezpečné výrobky, ASPI, 22.1.2001
- Pelly, N.: Is European Product Liability more Protective than the Restatement (Third) of Torts: Products Liability? Part I, Irish Law Times 20/2001, str. 314

- Pelly, N.: Is European Product Liability more Protective than the Restatement (Third) of Torts: Products Liability? Part II, Irish Law Times 1/2002, str. 9
- Peris, J.J.I.: Liability for Defective Products in the European Union: Developments since 1995 – The European Commission’s Green Paper, CLJ, str. 333 a násl.
- Právní ochrana spotřebitele v ČR, Úvodní komentář Jiřího Švestky, Oldřicha Jehličky a Milana Kratochvíla, C.H. Beck, 1999
- Prosser, W. L., Keeton, R. E.: Prosser and Keeton on the Law of Torts, 5. vydání, 1984
- Richards, P.: Law of Contract, 6th ed., Pearson/Longman, 2004
- Schuster, A.: Review of case-law under Directive 85/374/EEC on Liability for Defective Products, CLJ, 1998, str. 210
- Schwartz, V., E.: The Restatement (Third) of Torts: Products Liability, A Guide to its Highlights, National Legal Center for the Public Interest, 1998
- Stapleton, J.: Product Liability Reform, Butterworths, 1994
- Stapleton, J.: Products’ Liability Reform – Real or Illusory?, 6 OJLS, 1986
- Stoppa, A.: The Concept of Defectiveness in the Consumer Protection Act 1987: a critical analysis, Legal Studies, 1992
- Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M., a kol.: Obchodní zákoník, Komentář, 6. vydání, C.H.Beck, 2001
- Těmín, T.: Odpovědnost za škodu způsobenou vadným výrobkem, PrRa 10/2004, str.1
- The Pearson Commission Report (Cmnd 7054, 1978) ch 22
- Tržický, J.: Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku v praxi, Magazín ČSN, 1998, č. 9, str. 248
- Veselý, J.: Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku v právním řádu ČR, PrRo 5/1999, str. 244
- Wade, J., W.: On the Nature of Strict Tort Liability for Products, 44 Miss. L. Rev. 825 (1973)
- Whittaker, M.: European Product Liability and Intellectual Products, (1989) 105 LQR 125